

Передплачуї на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 59

ЧОМУ ПРОГНУВСЯ
КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД

ЯК ПОВЕРТАЄТЬСЯ
«АЗАРОВЩИНА»

ОЛЕГ СКРИПКА:
УКРАЇНЬСЬКА НАЦІЯ ЗНИКАЄ

Тиждець
український www.ut.net.ua

ПАМ'ЯТІ
ЛЕХА
КАЧИНЬСЬКОГО

№ 15 (128), 16-22 КВІТНЯ 2010 р.

СОЛІДАРНІСТЬ

НАЦІЯ, З ЯКОЇ ВАРТО БРАТИ ПРИКЛАД

СМАКУВАТИ УСПІХ МОЖНА ЩОДНЯ

КИЇВ: 01021, Київ,
Кловський узвіз, 14/24, офіс 101

ОДЕСА:
вул. Базарна, 4, офіс 7

ЧИКАГО: 4433 Вест Туї авеню, офіс. 406,
Лінкольнвуд Іллінойс 60712 США

Юрій
Макаров
про те,
що таке
нація

Фото
тижня
Прощання
з прези-
дентом

У пошуках правди
Чому остаточні
висновки щодо
причин падіння
президентського
літака можуть
затягнутися на роки

4

8

10

ВПРИТУЛ

Пам'яті польського
президента
Лех Качинський – це політик-
епоха, носій справжньої
польської культури й послідов-
ний союзник усіх травмованих
народів європейського Сходу

14

Нова Польща
Авіакатастрофа
під Смоленськом
викривила
баланс сил
у польському
політикумі

18

Роман Кабачій:
чому регіоналі
спекулюють на
національних
трагедіях

20

Тавро миролюбності
Чому українство
не спроможне
протистояти
агресивним
провокаціям

Ігор Лосєв:
опозиція
чи імітація?

22

24

Отруєні «тушки»
Політичні наслідки
розкладання
українського
парламентаризму

26

Труднощі тлумачення
Знавець конституційного
права Віктор Мусяка
про езопову мову суддів
КС і втрачений шанс для
України

30

Намісники
Януковича-2
Деякі з «другої
хвилі» призначень
губернаторами
відверто здивували

32

Уве Умлауфф
про унікальні
торговельні
пропозиції
України

34

Канікули
суворого режиму
Підприємці
відчують
посилення
фіскального тиску

Едвард Лукас:
чи стане Девід
Кемерон новим
лідером вільного
світу

36

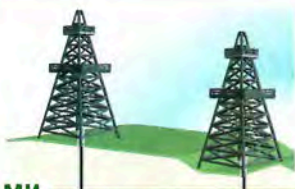

40

Міфологія пацифізму
Чому Росія та США
так легко погодилися
на обмеження страте-
гічних наступальних
озброєнь

42

Свердлять під Газпром
Як нова технологія видобутку
газу позначиться на позиціях
російського Газпрому

44

Винищувачі президентів
Про причини нової
революції в
Киргизстані

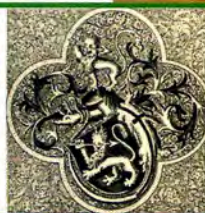
48

МИ

Проектуючи Україну мрій
Олег Скрипка про громадянську
відповідальність кожного,
божевільні ідеї, жанрову
умовність та зневіру українців

52

Знаки руської слави
Особливості
українського
герботворення

56

НАВІГАТОР

Німе кіно
Чому український
дубляж хочуть
«прокатати»

60

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

61

Архіпелаг весни
Тижень подорожував
Канарськими
островами

62

Кілька
слів
від
журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Фото:
REUTERS

Миття має сенс!

ПЕРЕДПЛАТІТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ ЩОП'ЯТНИЦІ

передплатний індекс – 99319

Справи сімейні

Автор:
Юрій
Макаров

Близнюків любили не всі. З них кепкували, на них малювали карикатури, їх безжально критикували. Тільки коли одного з них не стало, вся велика сусідня країна захлинулася в сльозах.

До братів Качинських, а надто до покійного Леха, було чимало претензій не лише в Росії – тут усе зрозуміло: для Москви вони націоналісти, а гіршої лайки в Кремлі досі не вигадали. Але свої рахунки до польського президента мала й Німеччина за цілеспрямоване підкреслення ним «історичного боргу» німців перед поляками. Скільки можна? Вже стільки, як німці калялися за свої провини, годі увяйти в світі міжнародних відносин. Із Україною так само не все бездоганно: Варшава постійно закликала нас покаятися за Волинь і бозна ще які образи, не бажаючи спокійно сісти й розібратися, хто кому що винен (задля справедливості слід визнати, що з українського боку такого відчутного бажання теж не було виявлено).

І, головне, братів лаяли за надмірний консерватизм і, страшно сказати, популізм у самій Польщі. Як лаяли! В них була потужна опозиція, що згодом, після виборів 2007-го, перетворилася на владу (нагадаємо, Польща – справжня парламентсько-президентська республіка з наголосом на першому слові). Їхня партія «Право і справедливість» поступово втрачала голоси: буквально напередодні суботньої біди її рейтинг становив 26%. Щоправда, це через майже п'ять років президентства Леха Качинського, серед яких рік і чотири місяці прем'єром був брат Ярослав. Згадаймо, з яким рейтингом залишив пост наш останній президент, щоб окреслити порівняльну шкалу.

Принципово те, що Качинські ніколи не були випадковими людьми, опортуністами, політичними пролазами. Вони люди з біографією й переконаннями, виразники поглядів значної частини польського суспільства, які не є нам близькими, але заслуговують як мінімум на повагу. Не хочу зайвий раз жбурляти камінь у бік колишніх комсомольських чи комуністичних функціонерів, що перефарбувалися в європейців і лібералів, але брати почали свою політичну кар'єру в далекому 1977-му в підпільному Комітеті захисту робітників, а продовжили в 1980-му в легендарній «Солідарності». Тоді за це сажали.

Качинські – політики в майже забутому в Україні сенсі: вони йшли у владу не для того, щоб забезпечити собі комфорт, статки, недоторканність, а виключно заради зміни країни згідно зі своїми принципами (і заобонами). З такого тіста ліплять Пілсудських і Валенс.

Так, польський націоналізм – річ не завжди зрозуміла іноземцям і навіть, сказати відверто, не завжди приваблива. Але це все ж таки не те, чим лякають маленьких дітей. У своєму сучасному європейському, дезінфікованому варіанті він позбавлений двох найодіозніших речей: ксенофобії та агресії.

Польська трагедія наочно показала, що таке нація. Йдеться не про кров. Виявляється, є сукупність людей, котра відчуває себе пов'язаною між собою чимось ще навіть більшим, ніж кордони, мова, релігія, історія, культура чи побутові звички. Це називається: спільна доля.

Таке не з'являється в один день. Для такого потрібна колективна пам'ять про важку дорогу з усіма злетами та падіннями, тріумфами та пририваннями. Для цього потрібне усвідомлення єдиної країни попри всі розбіжності між різними її частинами – не більшими й не меншими, ніж у будь-якій великій європейській державі,

від Великої Британії до Іспанії (згадаймо також Україну). І ще для цього потрібне чітке знання, що кожен може без утисків, обмежень і шахрайства якимось впливати на вибір майбутнього. За браком інших, назвімо це заялженим словом «демократія».

Звісно, масштаб утрати теж має значення.

Жахлива смерть найвпливовіших, найшанованіших поляків, очевидно, значною мірою однодумців – це удар, від якого важко оговтатися. Але, хай там як, найбільша втрата – загибель символу. Польська нація відчуває, що осиротіла, попри всі буквально вчорашні образи й непорозуміння.

Якщо трохи спрощувати, таке відчуття можна порівняти з сім'єю. Всередині родини її члени можуть мати претензії одне до одного. Проте коли родина втрачає одного зі своїх, це стає особистою втратою для кожного.

Сусіди, крім іншого, існують ще й для того, аби користуватися їхніми уроками. Страшне випробування, що спіткало наших братів, змушує українців поставити собі запитання: а який шок потрібен нам, щоб відчути себе родиною? ■

ПОЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ НАОЧНО ПОКАЗАЛА, ЩО ТАКЕ НАЦІЯ. ЦЕ НЕ КРОВ, КОРДОНИ, МОВА, РЕЛІГІЯ, ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ЧИ ПОБУТОВІ ЗВИЧКИ. ЙДЕТЬСЯ ПРО СПІЛЬНУ ДОЛЮ

ВЕСНА ВСЕЛЯЄ!

Привабливі ціни

Заселення розпочалось

Поруч з парком

Від
8300*
грн. за м²

*за умови 100% передплати

ПОСПІШАЙ! ЦІНИ ЗРОСТАТИМУТЬ!

ПАРКОВИЙ
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС

м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 9
тел.: 0(44) 569 36 56, 569 36 57
www.nbk.ua

НБК
НАЦІОНАЛЬНА БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ

Politruk

Дякую за статтю. Всім раджу подивитися білоруські фільми «Окупація», «НКВД-Гестапо». Дикість на війні й порушення правил війни було характерною рисою Великої Перемоги. «Ми за ціною не постоїм...»

Цусьма

Десь ще в році 2000-01-му показували по українському ТБ документальний фільм із серії Кремль-9-Лубянка... Окремий фільм про Кузнецова. Ну тепер таких цензура з Газпромії не пропустить... Його навіть на дисках уже не було. Там було і про те, як після невдачі з замахом на Коха керівництво служби вирішило самого Кузнецова «слити», а сам він мусив не лише від німців переховуватися, але й від своїх же рідних «небандерівських партизанів»: «Убивствами чинів тиллових німців (навіть не гестапівців і не есесівців) він своєї вини «Родине» не спокутував:» І як так «нехорошо вийшло», що орієнтування на нього і його документи до німців потрапили:)

Віктор, Одеса

Якби ж то тільки партизани творили такі речі. Мені мама розповідала як палили урожай не партизани, а відступаюча Червона Армія, відбувалося це в Кіровоградській області. Це не партизани такі погані, це політика совєцької влади. Згадайте Хрещатик у Києві, коли після підриву мін загорілося декілька будинків (у тому числі й житлових) на Хрещатику, німці пробували погасити пожежу, але «патріоти» перерубували шланги для подачі води, поки пожежа не охопила десятки будівель і під загрозою опинилася вся вулиця, й тільки підрив будинків, охоплених пожежею, зупинив її. У мене питання: Хто винен у зруйнуванні Хрещатика? Друга світова – це, мабуть, перша війна, в якій воюючі

Найбільш дискусійні матеріали № 14 (127), 9–15 квітня 2010 року

Тактика випаленої землі

Про червоних партизанів, яких боялися більше, ніж німецької армії

Нація рабів

Петро Тарашук про рабську ментальність

Тіні забутих предків

Юрій Макаров про «політику за поняттями»

Навернення малоросів

Андрій Окара про доктрину «Руссаго Міра»

сторони не звертали уваги на мирне населення, і в першу чергу це стосується СРСР.

ЛесяВ-Б

Стаття обурила й засмутила. Саме через такий однобокий чорно-білий погляд на історію і події досі не можуть знайти примирення ні живі ветерани війни та учасники українського спротиву, ні мертві, яких не об'єднала спільна могила, як в Італії. Слава Богу, мій батько – Олександр Хабло – партизан-радист вже не прочитає цієї статті, а мама – перша дівчина-радистка Майя Вовчик-Блакитна хворіє і теж не жажнеться від маячні-узагальнення про алкоголіків, бабіїв та карателів – червоних партизанів. Дочка «ворога народу», що не зреклася батьків, а в 17 років шукала і знайшла спосіб іти захищати рідну землю від фашистів. Важким було партизанське життя – все це є і в пам'яті, і спогадах, деякі речі прояснилися лише на відстані часу. Адже «плани партії» і «плани народу», дуже часто не збігаючись по суті, реалізувалися у вчинках, переборенні труднощів, подвигах окремих особистостей. А готовність до самопожертви і віру в ідеали уміло використовували ті, хто, маючи владу, не був переобтяжений моральними та й просто людськими якостями. Після війни мама таки добила-ся звільнення матері (8 років замість 10), доклала зусиль для повернення імені батька Василя Еллана-Блакитного, якого посмертно звинувачували в завеликій любові до України, «націоналізмі». На День Перемоги ходили сім'єю до пам'ятника Слави – мама завжди в українському кептаріку з орденами. Така світлина й зараз висить у Київському університеті ім. Шевченка на стенді ветеранів.

Микола

Ми раби, бо обираємо у владу людей, яких навіть віддалено не можна назвати моральни-

ми авторитетами. Суспільство, штучно розділене політиками, готове голосувати за месію, за «міцного» господарника, за пані, яка очолювала одну з найбільш тіньових і корумпованих структур, тільки за гарні обіцянки без аналізу їхньої попередньої діяльності, та й жителі донецького регіону стабільно голосують за обіцянки, хоч рівень життя в тому регіоні аж ніяк не вражає.

Svoboda

Все правильно написано. Я живу на Восточній Україні, і мне больно видеть, что большинству моих соотечественников совершенно безразлична судьба государства Украина. Более того, многие обыватели в упор не признают такого государства и мечтают о присоединении к «великой» путинской империи, считая, что будет нам счастье под сильным московским «хозяином»... Приznak раба – слепая вера в строгого, но справедливого царя и нежелание брать на себя ответственность за судьбу своей страны. Наверное, ни в одной другой стране не выбрали бы президентом безграмотного человека, не обладающий даже элементарными качествами лидера и проявляющего все признаки умственной отсталости... Невольно начинаешь задумываться: мы люди или зомби?

Гринка

Нам завжди нав'язували думку про «другорядність», «неповноцінність», «меншовартість» української нації. Постійно навіювали, що українці – жертва фатальних історичних обставин, аморфна «сільська нація», яка нездатна до самоорганізації. Ми, громадяни своєї держави, не можемо захистити власну мову. Звісно, легше коритися, ніж боротися за справедливість, а тим більше за волю. Легше приймати дійсність такою, яка вона є, а не змінювати її. Набагато легше виконувати функції сірої маси, яка просто є. Це шлях, який на даному етапі обрали для себе українці. І тому вони заслуговують називатися рабами.

Тіні забутих предків
П
Ягайло – українцев Кракова
Починаю себе ловити на тому, що якби президент України та все

його оточення зникли – то я навіть би салют замовив. Бо ВОНИ не є Патріотами, як польський президент, навіть якщо судити за ознакою мови спілкування. Запитайте, скільки Янукович знає синонімів на своє улюблене слово «професіонали»? Але з іншої сторони він (Янукович) полякам симпатичний, бо Бандера вже не герой – «сказал сделал!» Навіть, кажуть, що – це поляк, бо прізвище має таке цікаве закінчення, – польське, як Міцкевич, наприклад. Проте через Катинь 2 світ уже знає про Катинь 1.

Микола

В Україні вже досить тридцятирічний час спостерігається деградація того, що саме себе називає «політичною елітою». Навіть порівняно з основною чиновницькою масою сьогодення далеко не безгрішні бюрократи радянських часів здаються ангелами. Чому так? Чому у владу можна попасти або заплативши гроші вождям, або маючи впливових родичів у владі? А як же рівні можливості, гарантовані Конституцією України? Чому Україною править каста недоторканних, організована в декілька закритих сект? Тільки відповівши на ці питання, можна безболісно відійти від родоплемінних стосунків.

Наум Анастасія, 15 р., м. КИЇВ

Шановні, а чи ви не вважаєте, що ми вже наблизилися до цієї межі зміни суспільного устрою?... і в нас є 2 виходи. 1. Шляхом перевороту, революції зробити лад і навести порядок у країні. Дати нормально жити УКРАЇНСЬКОМУ народові. 2. Залишити все як є і не опиратися «більшовицькому» режимові, що окупував нашу країну. Вибір за нами! Тільки в нас із Киргизстаном одна вагома відмінність. У нас ще не сформована настільки потужна опозиція, й у неї поки що немає іноземної підтримки (маю на увазі – дипломатичну). Хіба не так?

Матвей

Я вижу, Настя, лавры Веры Засулич и Софьи Первовой Вам покою не дают. Переворот, говорите, порядок? И почему только украинскому народу? А остальным? И что, сами Вы готовы взять в руки АКМ? Вы готовы пролить кровь невинных людей, как в Киргизии?

Олександр

Так, приклад, як країна входить у громадянську війну. В нас влаштувати громадянщину – раз плюнути. Спочатку заплатити кримським москалям, а потім проголосити незалежність криму.

Матеріали № 14 (127), які найбільше сподобалися читачам www.ut.net.ua 14 квітня

Тіні забутих предків

Авторська колонка Юрія Макарова (-2, +65)*

Нація рабів

Авторська колонка Петра Таращука (-3, +52)

Тактика випаленої землі

Про червоних партизанів (-1, +31)

Кривава революція

Фоторепортаж про зміну влади в Киргизії (-2, +30)

Час пацюків

Володимир Панченко про перебіжчиків (-3, +30)

* «-» не сподобалося
«+» сподобалося

Далі чекати кримських послів із поклоном у москві.. Ранувато нам такі радикальні революції роботи.. країна в такому випадку, якщо й буде, то пошматована і не та, яка є сьогодні.. Це ж так просто забрати шмат некерованої країни.. Просто чекай революції, плати гроші революціонерам і пропонуй їм золоті гори взамін свободи.. Тому революцію треба проводити в головах, а потім на вулицях.

Орфографія дописувачів зберігається

ОПИТУВАННЯ ТИЖНЯ WWW.UT.NET.UA

Рішення Конституційного Суду України про легітимність коаліції «тушок», це:

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

№15 (128) 16–22.04.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Жанна Без'ятчук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарнінянц, Роман
Кабачий, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
Мар'яна Олійник, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня,
Валентина Кузик, Дмитро Рафаель,
Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Ермакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекмен'єв,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Мічченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Таяна Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Егорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції
01030, Київ, Б. Хмельницького, 36 оф. 7
Адреса видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 3511300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 104123. Наклад 31100
Номер підписано до друку 14.04.2010 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується
в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сторінці, публікуються на комерційній основі

Брат Ярослав (праворуч) та донька Марта

Загиблих ушановують у місті Ополе

Працівники корабельні у Гданську

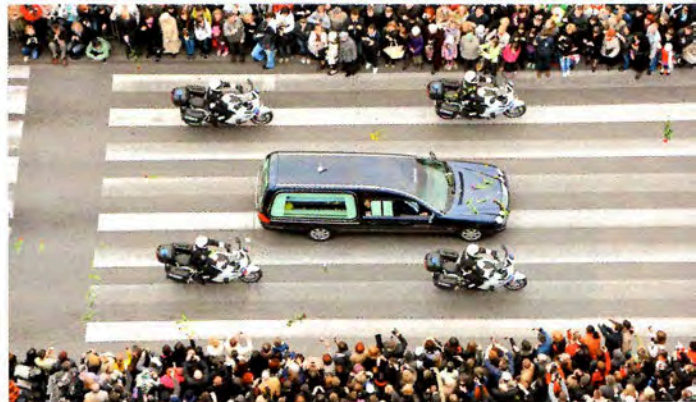
ФОТО: REUTERS

Траурний марш у Щецині

Площа перед президентським палацом у Варшаві
всіяна свічками і квітами

Катафалк із тілом президента на вулицях Варшави

Міністр оборони Богдан Кліх
покладає квіти

Поляки побачили президентське подружжя
у новому світлі

ФОТО: REUTERS

8 квітня
Конституційний Суд офіційно узаконив створену під Віктора Януковича коаліцію (див. стор. 26)

9 квітня
Хулігани напали на міліціонерів в Одесі: вогнем на ураження поранено двох зловмисників

10 квітня
Розбився літак президента Польщі Леха Качинського. Загинуло 96 людей

У пошуках правди

Погодні умови, людський чинник і відмова техніки – класичні причини авіакатастроф. Їх усі зараз розглядають експерти. Остаточний висновок слідство зробить ще не скоро

Відповідь на запитання: як могла статися катастрофа президентського літака під Смоленськом, – сьогодні намагаються знайти не лише 37 слідчих зі Слідчого комітету при російській прокуратурі та 11 їхніх польських колег, але й уся європейська громадськість. ЗМІ висувають найрізноманітніші версії, зокрема й такі радикальні, як участь у організації катастрофи ФСБ. Якщо обговорювати технічний бік питання, то, як і в будь-якій авіаційній пригоді, виділяють кілька основних можливих причин: погодні умови, людський чинник, відмова техніки.

Погодні умови справді були складними, туман обмежував видимість до 600 м по горизонталі та 60 м по вертикалі, а за окремими повідомленнями – менше як до 300 м і 30 м відповідно. Такі умови вимагають кваліфікації пілотів не нижче 1 та 2 категорії за стандартами ІКАО (International Civil Aviation Organization – Міжнародна організація цивільної авіації). Льотчики Аркадіуш Протасюк і Роберт Гживни таку кваліфікацію мали, перший і другий пілоти провели в небі по 2000 і 3500 годин відповідно, на Ту-154М відлітали не менш як 200 годин, тож із професійної точки зору вони мали всі шанси вдало приземлитися за такої погоди. Військовий аеродром Смоленськ «Північний» почали використовувати як цивільний аеропорт лише з жовтня 2009 року. Але насправді це свідчить лише про те, що російське міноборони почало

Автор: Андрій Баєвський

заощаджувати кошти. «Північний» є аеропортом першого класу, якому дозволено приймати літаки масою більше 75 т, із усім необхідним радіоелектронним обладнанням і бетонною смугою завдовжки 2,5 км. На цьому аеродромі базувалися транспортні літаки Іл-76, які вдвічі важчі за Ту-154М. Тобто аеропорт був технічно готовий до посадки президентського літака.

Ще одна версія – помилка диспетчерів аеродрому та непорозуміння між пілотами й диспетчерами. Один із російських посадовців заявив, що розмова велася ламаною російською зі вкрапленням англійських фраз. Офіційної розшифровки «чорних скриньок» на час здачі номера до друку ще не було. Проте в інтернеті вже з'явилися фрагменти радіообміну між льотчиками та диспетчерами, які демонструють дуже впевнене спілкування російською, незважаючи на легкий акцент польських пілотів. Утім, на найцікавішому місці (після запитання екіпажу про видимість) півторахвилинний запис уривається. Будемо сподіватися, що з часом

Тиждень в історії

15 квітня 1950 року

МВС СРСР наказало залишити депортованих із Західної України оунівців навечно в спецпоселеннях

16 квітня 1841 року

Народилася Христина Алчевська, український педагог і організатор народної освіти

17 квітня 1970 року

У Києві відкрито палац «Україна», у надмірних видатках на будівництво якого Москва звинуватила лідера КПУ Петра Шелеста

11 квітня

В Угорщині відбулися парламентські вибори, перемогли праві консерватори

12 квітня

Віктор Янукович засвітився на ядерному саміті у США (див. стор. 13, 42)

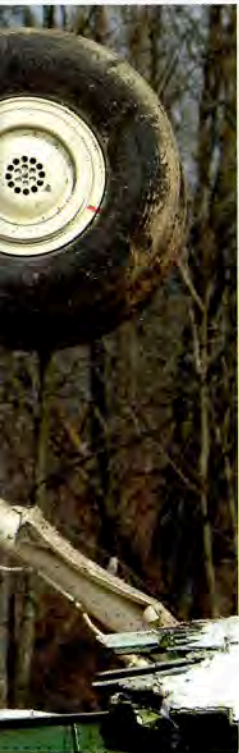
13 квітня

ВР припинила діяльність комісії, що розслідувала отруєння экс-президента Віктора Ющенка

14 квітня

Стався землетрус у китайській провінції Цінхай, сотні загиблих, тисячі поранених

ФАТАЛЬНІ МЕТРИ. До початку злітно-посадкової смуги залишалось кілька сот метрів...

громадськість отримає можливість прослухати діалог повністю. Це, зрештою, має бути вигідно російській стороні, яка наполягає на тому, що польський екіпаж не виконав вказівки диспетчерів. Якщо, звісно, все так і відбувалося.

Зокрема, генерал-лейтенант Росії Александр Альошин повідомив, що екіпаж не виконав вказівки перевести літак у горизонтальний політ. Усі аеродроми, які приймають повітряні судна такого рівня (а тим більше військові), мають спеціальне обладнання, яке фіксує висоту літака та інші параметри. Відповідно диспетчери мають повідомляти екіпаж про те, що висота небезпечно низька.

Ще одна можлива причина катастрофи – неточно виставлений атмосферний тиск, який впливає на показання висотоміра. Також досить часто пілоти свідомо «пірнають» під траєкторію зниження, щоб установити візуальний контакт із землею якомога раніше, особливо за низької хмарності. Треба зауважити, що до заходу на посадку президентський літак здійснив три обльоти посадкової смуги (ці маневри чимало ЗМІ плутають із заходами на посадку, повідомляючи про четверту спробу приземлення, але обльоти відрізняються від заходів на посадку за всіма параметрами: висотою, швидкістю, траєкторією польоту). Напевно, пілоти розуміли складність метеоумов і шукали розриви в хмарності, щоб здійснити посадку, маючи не лише інформацію від радіомаяків курсоглісадної системи, але й візуальний контакт.

Указані причини або комбінація причин цілком могли призвести до небезпечного зниження. Тут потрібно звернути увагу на повідомлення польських ЗМІ про те, що літак зачепився за антену приводного радіомаяка (яка сягає висоти максимум 30 метрів і розташована за кілометр перед злітно-посадковою смугою). В цьому випадку можливі пошкодження не лише крил, а й двигунів. Навіть нештатна робота одного двигуна могла позбавити літак необхідного запасу тяги. Ця версія також пояснює повідомлення очевидців про незвичний шум літака, що сів, – аварійний силовий агрегат шумить інакше, ніж справний.

Залишається тільки чекати результатів роботи експертів із мотками намагніченого дроту, який містить інформацію про політ і переговори з екіпажем. За офіційними повідомленнями, цю роботу завершать, імовірно, до кінця тижня. Щодо остаточних висновків слідства, то воно може затягнутися на триваліший термін – навіть на роки.

Загиблі в катастрофі під Смоленськом

Лех Качинський, президент Польщі

Марія Качинська, перша леді

Ришард Качоровський, останній президент Польщі в екзилі

віце-спікери Сейму **Кшиштоф Путра**, **Єжи Шмай-дзінський** та 13 депутатів

Кристина Бохенек, віце-спікер Сенату та 2 сенатори
Януш Кохановський, омбудсмен

Александр Щигло, голова Бюро національної безпеки

Славомир Скушпек, голова Нацбанку

Януш Куртика, голова Інституту національної пам'яті

Анджей Пшевознік, секретар Ради охорони пам'яті боротьби та мучеництва

Пьотр Нуровський, голова Польського олімпійського комітету

Францішек Гонгор, керівник Генштабу Війська Польського

Влодзімеж Потасінський, командувач спецвійськ

Броніслав Квятковський, оперативний командувач Збройних сил

Анджей Карвета, командувач Військового флоту

Тадеуш Бук, командувач Сухопутних сил

Анджей Бласік, командувач Повітряних сил

Казімеж Гіларський, командувач Варшавського гарнізону

Анна Валентинович, легендарна зв'язкова «Солідарності»

представники родин жертв Катині, ветерани Варшавського повстання, Армії Крайової та поляків, депортованих із Західної України до Сибіру – 18 осіб
урядовці – 4 особи

працівники Канцелярії президента – 8 осіб

священнослужителі римо-католицької, православної та євангельської церков – 10 осіб

урядова служба охорони – 9 осіб

особи супроводу – 5 осіб

екіпаж літака – 7 осіб

ФОТО: REUTERS, АНДРІЙ ЛОМАКІН

18 квітня 1995 року

Києву повернуто давній герб із зображенням Архистратига Михаїла

19 квітня 1885 року

Помер **Микола Костомаров**, український історик, етнограф, письменник

20 квітня 2000 року

У Броварах через влучання ракети в житловий будинок загинули чотири людини

21 квітня 1920 року

Петлюра та Пілсудський підписали Варшавський договір, за яким Польща визнавала незалежність УНР

€30 млрд

скерує Євросоюз на порятунок збанкрутілої економіки Греції

понад **20 млрд грн**

сягнув ПДВ-борг українського уряду перед експортерами

\$20

заробила в 2009 році Людміла Путіна, дружина прем'єр-міністра Росії

5 ОБЛИЧ

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
замовив дітей

Зустрічати «Потяг перемоги» на травневі свята зженуть школярів. «Щоб дітей було побільше!» – наказав президент урядовцям.

КУРМАНБЕК БАКІЄВ
погрожує кров'ю

«Ми втопимо Киргизію в крові, якщо вони (опозиція. – **Ред.**) вирішать мене фізично усунути», – заявив президент Киргизії, піддані якого влаштували революцію.

ВАДИМ КОЛЕСНІЧЕНКО
спекулює

Нардеп-регіонал, спекулюючи на почуттях поляків і заграючи з російськими колегами, возить Україною українофобську виставку «Волинська різанина».

РУСЛАН БОДЕЛАН
повернувся

Екс-мер Одеси, нині громадянин РФ, проти якого в Україні порушено кілька кримінальних справ, прилетів на батьківщину. Його супроводжував Вадим Колесніченко.

МИХАЙЛО КУЛИНЯК
за дубляж

Міністр культури і туризму заявив, що він, на відміну від Табачника й Семиноженка, – за обов'язковий дубляж або субтитрування іноземних фільмів державною мовою.

ТРАГЕДІЯ

Авіакатастрофа, яка

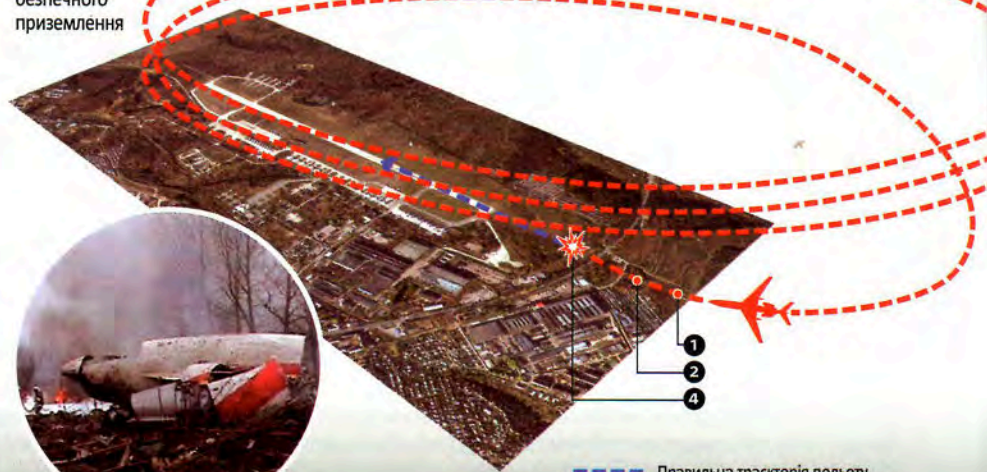

10 квітня о 9.56 (за київським часом) під час заходу на посадку поблизу аеропорту «Смоленськ-Північний» (РФ) розбився літак президента Польщі Леха Качинського. Загинули президент, його дружина, низка високопосадовців країни, громадських діячів та представників духовенства – разом 96 людей (включно з сімома членами екіпажу). Польська делегація прямувала на Катинське кладовище, де відбувалися заходи з ушанування розстріляних у 1940 році польських військовослужбовців.

■ У зв'язку з сильним туманом над аеропортом диспетчери радили екіпажу Ту-154М приземлитися в Мінську або Москві.

■ Перед заходом на посадку пілот тричі облетів аеропорт на висоті кількох сот метрів, перевіряючи можливість безпечного приземлення

— — — Правильна траєкторія польоту
- - - - - Справжня траєкторія польоту

4 Ту-154М падає, не долетівши кілька сотень метрів до початку злітно-посадкової смуги

Дорога на Смоленськ

КОРОТКО

Гроші в обмін на уран

Україна позбудеться запасів високозбагаченого урану до 2012 року. Таку обіцянку дав президент Віктор Янукович під час зустрічі з американським колегою Бараком Обамою в рамках Вашингтонського саміту з ядерної безпеки. Водночас США виділили Україні \$250 млн на гарантування безпеки Чорнобильської АЕС. Ухваливши доволі популістське рішення, Янукович отримав не лише фінансові, а й політичні дивіденди: західна преса засипала його компліментами, назвавши «зіркою ядерного саміту». Схоже, Віктор Янукович удало зіграв на страхах Заходу, занепокоєного загрозою атомного тероризму. Але варто зазначити, що в нових договорах про скорочення ядерних озброєнь між Росією та США так і не були прописані гарантії безпеки Україні, яка першою в світі добровільно відмовилася від статусу ядерної держави.

Освіта корумпується

Міністерство освіти нарешті офіційно затвердило нові умови вступу до вищих навчальних закладів. Більшість «новацій» відомства Дмитра Табачника викликають як мінімум подив. Зокрема, до конкурсного відбору може бути допущений абітурієнт, кількість балів якого з непрофільних предметів за результатами зовнішнього незалежного тестування (ЗНО) є нижчою 124 балів, якщо кількість балів з профільних загальноосвітніх предметів становить не нижче 170 балів з кожного. Дуже несподівана умова, оскільки під час вступу до ВНЗ враховуються оцінки ЗНО лише з кількох предметів, і всі вони є профільними (профільні предмети вище визначають самостійно). «Родзинкою» нових умов вступу є пункт 7.15: «Для осіб, які не атестовані з української мови та літератури, приймальна комісія <...> може встановлювати вступний екзамен з тієї мови, оцінки з якої виставлені в документі про освітній рівень». Тобто в українських університетах навчатимуться студенти, які взагалі не знають української мови. Детальніше про новації міноосвіти в наступному числі *Тижня*.

Депутати ухилилися від відповідальності

Верховна Рада відмовилася запровадити кримінальну відповідальність за пропаганду фашизму, нацизму, шовінізму, комунізму та решти тоталітарних політичних течій, що обмежують свободу людини за расовими, статевими, релігійними та іншими ознаками. Відповідний законопроект не набрав необхідних 226 голосів. Натомість депутати ухвалили в першому читанні законопроект №2024, що передбачає адміністративне покарання (від 340 до 1700 грн штрафу) за пропаганду нацизму. Така поблажливість парламентаріїв до решти тоталітарних ідеологій цілком зрозуміла, оскільки їх носіями є чимало членів правлячої коаліції.

ФОТО: УНАН, РН, ОЛЕКСАНДР ЧЕРКНЕНЬОВ, ІНОСТРАШКА ПАВЛО НЦ

78% українців, за критеріями ООН, живуть за межею бідності

1000 російських військових візьмуть участь у парадах 9 Травня в Україні

шокувала світ

Катастрофи VIP-літаків

- 1943 рік**
 - Над морем поблизу Гібралтару через нібито заклинювання керма управління розбився літак із головою уряду Польщі у вигнанні Владиславом Сікорським. Загибло 14 із 15 людей, котрі перебували в літаку. Вжив пілот – завдяки рятувальному жилету. Є підстави вважати, що авіакатастрофу було сплановано. За чотири місяці до смерті Сікорський вимагав у Сталіна відповіді щодо долі польських військовополонених.
- 1961 рік**
 - Жертвою авіакатастрофи став генеральний секретар ООН, швед Даг Хаммаршельда. Його літак прямував із миротворчої місіїю в Конго. Разом із ним загинули кілька високопоставлених представників ООН і центрального уряду Конго.
- 1966 рік**
 - Літак президента Іраку Абдула Салама Арефа розбився на півдні країни.
- 1969 рік**
 - Президент Болівії Рене Барьентос Ортуно загинув у підлаштованій авіакатастрофі під час посадки в Арке (Болівія).
- 1981 рік**
 - За загадкових обставин в авіакатастрофі загинув керівник Панами генерал Омар Торріхос.
- 1983 рік**
 - Президент Еквадору Хайме Рольдос Агілера загинув в авіакатастрофі за нез'ясованих обставин.
- 1986 рік**
 - На території ПАР зазнав аварії літак Ту-134 із радянським екіпажем, на якому в Мапуту з міжнародної конференції повертався президент Мозамбіку Самора Машел. Ще загибло кілька міністрів зі складу уряду. 40 жертв. Вижили тільки 3 члени екіпажу. Обставин аварії до сьогодні не з'ясовано.
- 1988 рік**
 - На території Пакистану розбився літак із президентом Пакистану генералом Мохаммадом Зія-уль-Хаком. 37 жертв. Головна версія – теракт.
- 1994 рік**
 - У районі Великих Африканських озер повстанці збили літак, на борту якого перебував президент Бурунді Кіпрі Натріаміра та президент Руанди Жувеналь Хабьярімана. В убивстві підозрювали членів повстанських угруповань тутсі.
- 2004 рік**
 - В авіакатастрофі на території Боснії та Герцеговини, спричиненій складними погодними умовами, загинув президент Македонії Борис Трайковський.

Пам'яті польського президента

Лех Качинський – це політик-епоха, носій справжньої польської культури й послідовний союзник усіх травмованих народів європейського Сходу

Пан Качинський, який загинув разом із 95 представниками військової та політичної еліти країни в авіакатастрофі на території Росії, втілював у собі всі найкращі й водночас найгірші риси сучасної польської еліти.

ІНСТІНКТИВНИЙ АТЛАНТИСТ

Лех Качинський був дуже цілісною людиною, до самозречення послідовною. Він переїхав до президентського палацу не з розкішної вілли, а зі скромної варшавської квартири, де проживав разом із дружиною Марією не одне десятиріччя. Його цінності, уявлення, звички й манери були типовими для довоєнного середнього класу: він був носієм потужної культури, яка збереглася всупереч обезглавленню й вихолощенню еліт за радянської та нацистської воєнної окупації і повоєнної насильницької окупації СРСР. Упертий, старомодний, провінційний, сміливий, доволі сором'язливий, неоковирний, вимогливий, чесний та здібний, він ніколи не вдавався до принципів і риторики подвійних стандартів, що нібито вимагається від будь-якого сучасного політика в Європі.

Він був нестримним, інстинктивним атлантистом. Коли польські міністри пробували торгуватися з Америкою щодо розміщення в Польщі елементів системи ПРО, він їх зупиняв. Президент Качинський заявив, що його країна готова розмістити ті щити на будь-яких умовах. Подібну позицію він зайняв щодо Литви, проігнорувавши, здавалося б, недружне рішення останньої заборонити польській меншині використовувати при написанні прізвищ літери w, ł та ń, що відсутні в литовській абетці. Дехто з польських політиків уважав таке рішення образливим. Пану Качинському було лише шкода, що воно з'явилося.

Він відчував сильну симпатію до країн Балтії, України та інших націй, які пережили окупацію й репресії. Чи вони не страждали так само, як Польща? І нині всі вони мають триматися разом, вважав польський президент. Коли Росія напала на Грузію в серпні 2008-го, саме Лех Ка-

чинський поспішив на порятунк, очоливши карколомну поїздку кількох лідерів екс-комуністичних країн до Тбілісі.

Можливо, його єдиною величезною помилкою було небажання визнати, що сучасна Німеччина, очолювана Ангелою Меркель, є для Польщі радше великим другом, ніж ворогом із реваншистськими настроями. В Німеччині братів Леха та Ярослава Качинських (останній є лідером опозиційної партії «Право і справедливість») навіть висміювали за їхню вперту ворожість та часом одверту грубість у ставленні до Федеративної Республіки. Недовіра до західної сусідки поєднувалася з інтуїтивною ворожістю до Росії. Для Леха Качинського, його брата Ярослава та більшості їхніх прибічників Росія й далі становила небезпеку. Для них це насамперед країна, якою керують колишні кадебісти, країна, що демонструє ганебну неповагу до пам'яті про страшні злочини минулого. Водночас вони не хотіли помічати, що сучасна Росія – це все ж таки не аналог Радянського Союзу доби Сталіна.

Прибічникам пана Качинського подобалася його непримирна позиція щодо колишніх і нинішніх ворогів Польщі. Але це призводило до проракунків у стратегічному мисленні президентської команди. В той час як Лех Качинський переймався історичними кривдами, уряд у руках його давнього суперника Дональда Туска здійснював спрямовану на примирення зовнішню політику. Спочатку президент здіймав хвилі, а потім прем'єр і його міністр закордонних справ Радислав Сікорський їх згладжували. За короткий відтинок часу Польща встигла потоваришувати зі Швецією, послабити напругу у відносинах із Німеччиною, відродити Вишеградську групу й зробити неабиякий прорив у відносинах із Росією.

ШЛЯХ ДО ОСТАННЬОГО ПОЛЬОТУ

Навесні 1940 року в Катинському лісі та на території України втратили близько 22 тис. польських офіцерів. Іш-

Упертий, старомодний, провінційний, сміливий, доволі сором'язливий, нековирний, вимогливий, чесний та здібний, він ніколи не вдавався до принципів і риторики подвійних стандартів, що нібито вимагається від будь-якого сучасного політика в Європі

ФОТО: REUTERS

Автор:
Едвард Лукас

Він був фігурою з іншого часу. На президентських прийомах у Леха Качинського в резиденції на польському узбережжі Балтійського моря всі розмови так чи інакше наворачталися до спогадів про діяльність опозиції в Гданську 1970-х. Це справді цікава тема, проте не найактуальніша для глави найважливішої держави Східної Європи. Тим паче, що з тих пір минуло вже 40 років, наповнених іншими подіями й проблемами.

лося не тільки про винищення полонених. Це було обезголовлення довоєнної еліти Польщі. Ті офіцери, переважно резервісти, в мирний час працювали адвокатами, лікарями, вчителями, науковцями. Це була саме та активна й високоосвічена частина суспільства, яка б ніколи не змиралася з цинічним поділом своєї країни, запланованим Сталіним і Гітлером 1939 року.

Цей злочин супроводжувався гротескною брехнею: нібито його вчинили нацисти, а не НКВС. Лише 1990 року за правління Міхаїла Горбачова СРСР, нарешті, визнав правду. Поклавши квіти до монумента загиблим у Катинському лісі, Борис Єльцин, президент Росії, сказав: «Простите, если сможете».

Але це було найбільшим досягненням. За Владіміра Путіна все пішло в зворотному напрямку. У вересні 2007 року урядова «Російська газета» опублікувала коментар, у якому висловлювалися сумніви, що в Катинській трагедії винні енкавеевці. Тоді родини загиблих офіцерів подали позов на російську сторону до Європейського суду з прав людини. У відповідь уряд РФ заявив, що провина за ті злочини ще не встановлена. Судова реабілітація жертв трагедії була заблокована, архіви – засекречені.

Тому можна вважати значним досягненням, що завдяки величезним дипломатичним зусиллям польський уряд домогся приїзду пана Путіна до Катині на спільну церемонію на початку квітня. Цьому передував показ приголомшливого фільму про Катинь великого польського режисера Анджея Вайди на російському ТБ.

Владімір Путін наполягав на тому, що це був злочин саме сталінського режиму. Принагідно він нагадав про загибель радянських офіцерів у польських таборах для військовополонених під час радянсько-польської війни 1920 року. Багато поляків, зокрема прибічники братів Качинських, вважали, що Росія не пішла достатньо далеко в своєму визнанні трагедії.

Ось чому президент Качинський разом із майже всіма політиками, які опікувалися зо-

внішніми відносинами в його партії, разом із командувачами армії, військово-повітряних сил, флоту і спецвійськ, ветеранами спецрозвідки та відомими істориками вирушив у цю поїздку 10 квітня. Вони хотіли взяти участь у церемонії, вільній від сумнівної політизації та фальшивого примирення, що демонструвалися там кількома днями раніше.

ТУМАН, КОНВУЛЬСІЇ, МАЙБУТНЄ

Ця трагедія повергла Польщу в конвульсії. Лише в часи сталінських репресій водночас могло загинути стільки блискучих голів нації. Питання про причини такої катастрофи не уникнути. Дехто апелює до теорій змови. Чи не вбили генерала Владіслава Сікорського в 1943 році за те, що той присоромлював Радянський Союз за Катинь? (прем'єр-міністр Польщі в екзилі загинув в авіакатастрофі над Гібралтаром – Ред.). І ось така сама доля спіткала іншого сміливого польського президента. Зловісні паралелі між цими історіями є помітними. Ґрунтовне розслідування загибелі генерала Сікорського в авіакатастрофі не виявило жодних слідів брудної

ЗАВЖДИ РАЗОМ. Марія Качинська супроводжувала свого чоловіка і в останньому польоті

гри. Наразі видається, що й остання авіакатастрофа – трагічний збіг обставин.

АЛЕ ПИТАНЬ НАДТО БАГАТО

Чому стільки високопоставлених поляків летіли в одному літаку? Приватні компанії та багато урядів дотримуються дуже суворих правил із перевезення своїх найцінніших посадовців. Останніми роками поляки нарікали, що поїздки їхніх лідерів за кордон надто дорого коштують. Сьогодні вони, певно, хотіли б бути щедрішими.

Ще один проблемний момент: польський президент посплюгувався зношеним літаком Ту-154М. Старий, гуркітливий, неекономічний авіалайнер. Але три реактивні двигуни робили його швидшим за сучасні літаки. Інші європейські урядовці віддають перевагу західним авіалайнерам із двома двигунами. Під час щорічного паломництва світових лідерів на Генеральну Асамблею ООН у Нью-Йорку Лех Качинський міг вилетіти з дому останнім, а прилетіти першим, хоч це було немодно й шкідливо для довкілля. Наразі немає доказів якихось технічних проблем.

ФОТО: REUTERS

ський президент подібно до свого німецького візаві виконував переважно церемоніальні функції і його право вето було б дуже обмеженим. Схоже, польський прем'єр це отримає.

Однак соціально консервативні, занепокоєні етичними питаннями, патріотичні виборці Леха Качинського потребують свого кандидата. Важливо, щоб хтось і далі пропагував та утверджував політичні ідеали й цінності ПiС. Польська міська еліта, яка підтримує ГП, має чимало чеснот. Вона діяльна, відкрита світові, гнучка.

Але і в тих, і в тих верствах суспільства живе підозра, що стара комуністична верхівка та її нащадки змогли не тільки залишитися на плаву, а й переродитися в номенклатуру нового штабу. 1989 року комуністи здали власні повноваження, проте вони спромоглися конвертувати колишню владу в статки, використовуючи зв'язки, тіньові гроші та привілеї. Лех Качинський вважав, що це огидно. Він хотів перезавантажити всю систему, започаткувати IV Річ Посполиту. Проте уряди, сформовані партією ПiС (перший – 2005–2006 роки, другий – 2006–2007 роки. – Ред.), створили атмосферу, що радше нагадувала часи Максиміліана Робесп'єра, аніж Бенджаміна Франкліна. Прокурори висували обвинувачення на прес-конференціях, а не в судових залах, апелюючи до невідверджених фактів.

Багато сил та часу за президентства Леха Качинського витрачено на Військову інформаційну службу (ВСІ), головний орган розвідки. Безперечно, ор-

сортник братів Качинських Антоній Мачеревич очолив створену на основі ВСІ Службу військової контррозвідки. Це виявилось політичним призначенням. В його розслідуваннях комуністичних зловживань було мало суті. Натомість у багатьох виникли побоювання, що під його керівництвом цю службу використовуватимуть для шпигування за опонентами братів Качинських.

Прихід «Громадянської платформи» до влади зняв із порядку денного країни агресивну антикорупційну політику. Полегшало життя для таких добродіїв, як Ян Кульчик, мільярдер, чия бізнес-кар'єра розпочалася в Західному Берліні на початку 1980-х. Це був нечуваний привілей у комуністичній Польщі, досяжний хіба тим, хто міг домовитися з тодішнім режимом. Для братів Качинських він став утіленням усього патологічного, неправедного в країні. На піку їхнього правління Ян Кульчик переїхав до Лондона. Нині ж він знову частий візитер у Польщі.

Польські економічні успіхи за прем'єрства пана Туска припустили вістря громадського обурення корупцією в політикумі. На відміну від решти європейських країн, Польща торік пережила економічне зростання. Її банківська система стабільна, державні фінанси в порядкуванні. Активізувалося будівництво автодоріг, із якими в країні були постійні проблеми. Польща залишається у фокусі уваги світової громадськості. Вона разом із Україною прийматиме Євро-2012. У 2011 році перейме естафету піврічного президентства в ЄС від Угорщини.

Польща як екс-комуністична країна з найсильнішою економікою, найстабільнішим урядом та найконструктивнішою дипломатією доклала чимало зусиль задля того, щоб розвіяти стереотипне уявлення про неї. Ця смоленська трагедія шокує, приголомшує. Але вона не зіштовхне (принаймні дуже хочеться в це вірити) країну з обраного шляху до успіху. А її найближчі сусіди, включно з Україною, лише виграватимуть від того, що Польща обрала такий шлях і що вона впевнено ним іде, попри все. ■

Чи все правильно робили російські диспетчери й польські пілоти?

Жаль і співчуття переживають усі. Тривожне запитання про майбутнє Польщі особливо гостро постає перед її друзями й сусідами. Президентські вибори, заплановані на жовтень цього року, відбудуться тепер раніше. Кандидат від правоцентристської «Громадянської платформи» (ГП) мав би бути головним суперником Леха Качинського. Броніслав Коморовський, як спікер нижньої палати парламенту Сейму, виконує функції президента, й він представник саме цієї партії. Правоконсервативна «Право і справедливість» (ПiС) Качинського докладатиме зусиль, аби знайти й висунути гідного кандидата. Прем'єр Дональд Туск, своєю чергою, зможе ще більше сконсолідувати правоцентристські політичні сили.

Також польському уряду віднині буде легше впроваджувати свою зовнішню політику. Національна Конституція не дає чіткої відповіді на те, хто реально відповідає за цю політику. Президент і уряд безупинно сперечалися, хто має представляти країну на самітах ЄС. Дональд Туск волів би, щоб поль-

ДОНАЛЬД ТУСК ВОЛІВ БИ, ЩОБ ПОЛЬСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ПОДІБНО ДО СВОГО НІМЕЦЬКОГО ВІЗАВІ ВИКОНУВАВ ПЕРЕВАЖНО ЦЕРЕМОНІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ

ганізація потребувала реформ. Вона практично не змінилася від часів колапсу комунізму. Також тривогу викликали її контакти з бізнесом. Але ліки, запропоновані ПiС, були навіть гіршими за саму хворобу. Близький

Нова Польща

Авіакатастрофа під Смоленськом викривила баланс сил у польському політикумі

Автори:
Петро
Андрусечко,
Дмитро
Губенко

Водну мить Польща втратила президента, віцепікерів Сейму та Сенату, депутатів парламенту, голів Національного банку Польщі та Інституту національної пам'яті, омбудсмена, ледь не все командування армії. Загинула еліта правоконсервативної партії «Право і справедливість». Усі вони летіли вшанувати пам'ять розстріляної в Катинському лісі під Смоленськом 70 років тому тогочасної польської еліти – офіцерів та урядовців. Судилося інакше. «Це прокляте місце», – одразу після катастрофи, що забрала життя 96 осіб, сказав Александр Квасневський. Трагічна подія вписується в якийсь закляте коло польської історії, сповненої трагічних сторінок та

великих жертв. У відомій приказці сказано: незамінних немає. Проте народна мудрість іноді помиляється – загиблих буде важко замінити. Якою стане політика без Леха Качинського, без усіх тих, хто загинув у катастрофі під Смоленськом?

ЩО ЗМІНИТЬСЯ?

«10 квітня ми отримали польський Word Trade Center, своє 11 вересня», – можна було почути в перших політичних коментарях. Що буде далі з державою? Вочевидь, поляки впораються, але країна напевне стане іншою. За Конституцією Польщі, у випадку смерті президента його обов'язки переходять до маршалка Сейму з усіма президентськими повноваженнями (за ви-

нятком права розпустити Сенат). Головне завдання маршалка – протягом двох тижнів призначити дату президентських виборів, які повинні відбутися у 60-денний термін. Отже, не пізніше 20 червня. На Польщу чекають додаткові вибори до Сенату та оновлення Сейму.

До 9 квітня здавалося, що баланс політичної сцени був стабільним і постійним. Однак після катастрофи під Смоленськом зміниться характер президентських виборів. Чимало експертів підкреслюють, що трагедія певним чином очистить виборчу кампанію від політичної брутальності. Ніхто не наважиться на гостру боротьбу. Як показують останні дослідження, полякам потрібен спокій, вива-

жені політичні дебати. Схоже, «боротьба у верхах» та змішування політичних опонентів із багнюкою вже набридли.

У катастрофі загинули двоє претендентів на посаду президента: кандидат від «Союзу демократичної лівиці» Єжи Шмай-дзінський та Лех Качинський, який, як представник партії «Право і справедливість», був головним суперником очільника Сейму Броніслава Коморовського – кандидата від правополітичної «Громадянської платформи».

Зрозуміло, що головна боротьба на президентських виборах традиційно точитиметься між «Громадською платформою», яка привела до влади прем'єра Дональда Туска, та партією «Право і справедливість», яку очолює брат загиблого президента Ярослав Качинський. Без сумніву, Броніслав Коморовський опинився у важкій та делікатній ситуації, оскільки балансувати між посадою маршалка Сейму, кандидатством у президенти й фактичною функцією президента дуже складно.

Подальша доля партії братів Качинських неоднозначна. Багатьом спостерігачам здається очевидним, що Ярослав Качинський буде кандидатом від ПiС у президенти. Коли й так, постає запитання: хто тоді очолить партію? Адже в катастрофі загинуло більше 10 провідних політиків від ПiС, і партія насправді зазнала нищівного удару. Чи гратиме ПiС на смерті Леха Качинського під час виборів? Як поведуться виборці під впливом національного горя? Сумнівів немає лише в одному: ПiС, як одна з головних політичних сил Польщі, виживе. Патріотичні та по суті антиросійські гасла ПiС ще дуже актуальні в Польщі.

Парадоксально, але, схоже, це справді складний момент для «Громадянської платформи». Броніславу Коморовському радять дуже обережно користуватися своїми конституційними правами, щоб не наразитися на звинувачення в узурпації влади з боку його партії. Відверто кажучи, частина побоювань щодо монополізації влади мають підґрунтя, бо опоненти ПiС втратили всі владні плацдарми – не лише президентських людей в уряді, а й директорів Нацбанку

та Інституту національної пам'яті. Тому тягар відповідальності ляже на плечі «Громадянської платформи». Партія змушена буде змінити дискурс та риторіку. Адже досі левова частка її виборчої кампанії базувалася на емоційному протиставленні до ПiС. Сьогодні вже час внести корективи та перейти до змістовної дискусії.

В ОЧІКУВАННІ ЗМІН?

Отже, засадниче запитання після катастрофи звучить так: чи відбудеться якісна зміна політичних дебатів та суперечок? Відповіді розділились. Оптимісти вважають, що трагічні події об'єднують поляків. Політики присягають зробити висновки з трагедії та підвищити рівень політичної дискусії. Песимісти згадують натомість смерть Івана Павла II. Тоді лейтмотивом переживань стала ідея згуртування поляків навколо особистості Папи та його моральних поглядів. Однак дуже швидко все повернулося на стару доріжку. Футбольні фанати, які після смерті Папи обмінювалися шарфиками, взяли за колективні бійки, а політики згадали старі добрі методи. «Народження» проголошеного покоління JP2 (від Jan Paweł II) так і не сталося.

Дехто вже тепер висловлює побоювання, що під приводом ушанування пам'яті загиблих спробують заблокувати чи обмежити критику ідей президента Качинського. Можуть з'явитися думки на кшталт «справжні патріоти загинули, залишилися менш цінні».

Що буде з тими, хто критикував погляди братів Качинських та їхній проект IV Речі Посполитої? Адам Міхнік, головний редактор впливового видання Gazeta Wyborcza пообіцяв переглянути свої публікації, аби не скривдити власними поглядами пам'ять президента Качинського. Однак незважаючи на трагічну катастрофу, важко забути, що погляди, ідеї та багато дій Качинського-політика викликали спротив у значній частині суспільства. В цих обставинах згадують також про людський вимір президента Леха Качинського. Виявляється, увага мас-медіа пройшла повз його людську теплоту й відкритість.

Чергове запитання: чи намагатимуться прихильники курсу президента використати трагедію, щоб ідеалізувати образ Качинського?

КОГО ВТРАТИЛА УКРАЇНА?

Лех Качинський – ініціатор активної польської зовнішньої політики, метою якої було забезпечити потужні позиції країни в Євросоюзі, зберегти й посилити союзницькі відносини зі США та сформувати пояс дружніх до Польщі та ЄС держав на Сході Європи. Потужна Балто-Чорноморська дуга від Естонії до Грузії мала стати самостійним гравцем на європейській арені. Качинський не довіряв Росії, чим викликав гнів Франції та Німеччини, зацікавлених у російському газі, а отже, «конструктивному діалозі» з Кремлем. Стосовно України (попри нещодавню напругу у відносинах, пов'язану з історичними питаннями) президент Лех Качинський показав себе щирим другом. Нинішні відмінності в інтерпретації історичних подій лише засвідчують широту жестів Качинського. Адже не треба забувати, його внутрішня політика чималою мірою спиралася на націонал-патріотичні ідеї. Незалежно від ціни, яку мав би заплатити на внутрішній політичній сцені Качинський, незалежна Україна та її євроінтеграційні устремління для нього були вкрай важливими.

Домінування прагматичної «Громадянської платформи» в польському політикумі неодмінно призведе до змін у зовнішньому спрямуванні країни. На відміну від «Права і справедливості» «Громадянська платформа» Дональда Туска згодна на тісну співпрацю з Росією. Якщо прем'єр-міністр Дональд Туск на президентських виборах у червні отримає президента-колегу Броніслава Комаровського, то, швидше за все, глибше інтегрує Польщу в ЄС та синхронізує польську зовнішню політику з загальноєвропейською (тобто французько-німецькою). В цьому разі Польща може перетворитися з найбільшого європейського союзника України на байдужого спостерігача, який радо відгородиться шенгенським кордоном від українських проблем. ■

Нещодавнє опитування громадської думки (7–8 квітня) зафіксували зниження підтримки кандидата від «Громадянської платформи» (Пi) на

9%

порівняно з лютиєм. Відповідно, за Коморовського готові були віддати голоси

33%

респондентів, натомість Лех Качинський покращив результати, за нього збиралися проголосувати

20%

Терор історією

Привезена з Польщі регіоналом Вадимом Колесніченком виставка «Волинська різня: польські та єврейські жертви ОУН-УПА» створена за принципом «чим чорніше, тим краще»

Автор:
Роман
Кабачій,
Тиждень

Чому саме тепер? Квітень якнайкраще підходить для такої виставки, бо: 1) варто підготувати ґрунт для скасування президентом Януковичем усіх указів Ющенка про вшанування борців за українську незалежність у ХХ столітті; 2) зрештувати увагу до 70-річчя трагедії Катині, коли Росія вибачалася перед Польщею за сталінські гріхи; 3) наприкінці квітня українці традиційно згадують депортаційну акцію «Вісла», тож переконування, мовляв, «без неї не обійтися» не раз звучало в трансльованому на виставці документальному фільмі. Є ще один аспект, ширший: відволікти пильність патріотично налаштованих українців шумовинням у гуманітарній сфері, допоки нова влада вершитиме більш реальні справи. Одначе завзяття Вадима Колесніченка на всіх можливих фронтах – від цюкування Інституту національної пам'яті до дубляжу фільмів – переконує: до виставки він готувався давно. Бажання охопити «злочинами українських націоналістів» чи не всіх убитих і закатованих під час війни – давня хвороба недругів України як з-за східного, так і західного кордону. Якби президент Янукович захотів похвалитися цією виставкою, навряд чи почув би від поміркованих росіян чи поляків схвальні відгуки. Не для того Варшава створювала свій Інститут національної пам'яті, аби нехтувати правдивістю історичних даних у стилі співорганізатора виставки – «Товариства вшанування пам'яті жертв українських націоналістів». Головна її вада – вона спирається на дані, що шалено піднімають планку мартирології або ж часто зараховують до «вбитих УПА поляків» помордованих Селянськими батальйонами чи Армією Крайовою українців. Знані в Польщі дослідники Єва та Владислав Семашки виставляли дві цифри загиблих: «кількість убитих» і «кількість встановлених прізвищ», яка зазвичай чи не вдвічі менша, ніж перша. Цей факт зачепив Ярослава Царука, краєзнавця з Володимира-Волинського. На прикладі свого району він перевіряв кожну особу й довів: стверджувати, що загиблих від УПА поляків «на самій лише Волині» було 60 тис., а загалом до 200 тис., не має жодних підстав.

Привозячи пропонований поляками матеріал, лідер руху «Русскоязычная Украина», а за сумісництвом нардеп-регіонал Колесніченко не взявся б пояснити,

чому на виставці, присвяченій «злочинам УПА», є фотографії розстрілів в'язнів тюрми на Лонцького у Львові, вчинених НКВС перед відступом Червоної армії в 1941-му? Який стосунок до українців має вбивство на дрогобицькій вулиці письменника Бруно Шульца, здійснене німцями, чи трагедія польської львівської професури, розстріляної СС? Який стосунок до ідеології ОУН має знищення радянською владою тисяч костелів після війни або напис на одному зі стендів: «пам'яті поляків, усунених советами з рідних місць»? Так само дивує й термінологія виставки, експонованої в місці, яке донедавна називали «святая святых українства», – Українському домі: Південно-Східні креси (або ще Порубіжжя) – що це таке? Східна Малопольща – де це? Якщо Вадим Колесніченко готовий зробити з Галичини Східну Малопольщу, а з Західної України Південно-Східні Креси, то решту земель він передасть у руки матушки-Росії? Так само щедрий і Віктор Янукович? Виставка залишає подвійне враження: з одного боку, масова плутанина термінів, військових формацій, часів і народів, а з іншого – масо справу з колосальним мате-

**ЯКЕ ВІДНОШЕННЯ ДО
«ЗЛОЧИНІВ ОУН-УПА»
МАЮТЬ РОЗСТРІЛИ,
ЗДІЙСНЕНІ
ГІТЛЕРІВЦЯМИ І
ЕНКАВЕДИСТАМИ?**

ріалом, до якого в українських науковців «не доходили руки». Реальної, а не буфаторної історичної політики, окрім побудови меморіалів та відновлення палаців, Віктор Ющенко не провадив. За роки свого існування Український інститут національної пам'яті не спромігся на масштабний проєкт із дослідження Волинської трагедії з зазначенням першопричин польсько-українського конфлікту: пацифікація українських сіл на початку 1930-х; створення для українців концтабору в Березі Картузькій; політика осадництва; зруйновані в 1938 році 150 церков на Холмщині. Тож тепер ми дочекалися «правди» в її односторонньому баченні. Якби поляки, для яких визнання Армії Крайової стало питанням честі, мали справу з рівнозначно визнаною Україною УПА, рівень дискусії був би іншим. Застосовуючи, за висловом Поля Рікера, «терор історією», організатори виставки «Волинська різня» спонукають українське суспільство до двох засадничих кроків: 1) домагатися беззастережного визнання УПА воюючою стороною в II Світовій війні в боротьбі за незалежність України; 2) проведення нової суспільної дискусії на тему польсько-українського конфлікту із засудженням конкретних винуватців трагедії з обох сторін. ■

Київ (101,1 МГц) • Дніпропетровськ (101,5 МГц) • Донецьк (102,6 МГц) • Дубровиця (105,3 МГц) • Запоріжжя (107,9 МГц та 71,51 МГц) • Зарічне (107,1 МГц) • Кам'янець-Подільський (102,8 МГц) • Карлівка (105,5 МГц) • Кіровоград (105,8 МГц) • Ковель (102,7 МГц) • Конотоп (107,1 МГц) • Краматорськ (106,2 МГц) • Красноармійськ (103,3 МГц) • Кривий Ріг (104,7 МГц) • Луганськ (101,1 МГц) • Луцьк (105,5 МГц) • Львів (107,2 МГц) • Мелітополь (103,2 МГц) • Миколаїв (105,1 МГц) • Одеса (101,4 МГц) • Первомайськ (105,5 МГц) • Підгайці (102,4 МГц) • Полтава (105,0 МГц) • Рахів (105,1 МГц) • Рівне (101,4 МГц) • Севастополь (103,7 МГц та 73,3 МГц) • Сімферополь (100,6 МГц) • Святин (101,8 МГц) • Старобільськ (104,2 МГц) • Суми (105,1 МГц) • Тернопіль (104,9 МГц) • Харків (103,0 МГц) • Хмельницький (102,5 МГц) • Херсон (104,4 МГц) • Хуст (106,8 МГц) • Чаплинка (106,4 МГц) • Чернігів (101,3 МГц)

Музика твоєї весни!

Всеукраїнська радіомережа «МЕЛОДІЯ»
03057, м. Київ, вул. О. Довженка, буд. 14, 3 пов., офіс 155. Тел./факс (044) 455 96 51. Рекламний відділ (044) 455 96 55.
www.melodiya.ua

Ліцензію видано Нацрадою з питань телебачення та радіомовлення, серія НР № 0855 від 23.04.2003 р.

ВІЧНО ЖИВИЙ. Луганські білборди у низці антиукраїнських провокацій

Тавро миролюбності

У нинішніх умовах українство неспроможне протистояти агресивним провокаціям сильніших гравців на політичній шахівниці

Автори:
Жанна
Безп'ятух,
Роман
Кабачій

«Ми білоруси, мирні люди...», – починається теперішній гімн лужанківської Білорусі, й у цих словах закладена сутність того, що «бацька» хотів би бачити в своєму народі: білоруською мовою «сціпласць», російською «безропотность». Перед Помаранчевою революцією один із наших публіцистів зауважив, що, на відміну від своїх західних сусідів, поляків, українці не мають хребта, а якщо він десь і є, то неодмінно атрофований. Через п'ять років Україна розвернулася на 180°, і тепер ми разом із Білоруссю та російськими десантниками відзначатимемо «головне свято сучасності» – визволення від фашизму. Те, що в Запоріжжі відкриють пам'ятник Сталіну, а в Херсоні вивісять криваво-червоні прапори СРСР, для більшості навіть добре – десь поруч ще «фронтові» сто грамів наллють і можна буде розслабитися, зовсім як за милого серцю застою.

«НАЙДЕМОКРАТИЧНІША КРАЇНА ЄВРОПИ»

Після президентських виборів 2010 року з'явився жарт: «Україна є найбільш демократичною країною Європи: владу отримали всі, хто за неї боровся в 2004-му». Правда полягає в тому, що української влади не існує. Зовнішні ж спостерігачі мають нагоду оцінювати, наскільки гра того чи іншого правителя «демократична», «націоналістична», «ліберальна». Чи можна вважати «націоналістичним» правління Віктора Ющенка, коли на його очах у самому центрі української столиці відновлено пам'ятник людині, яка послала орди Муравйова знищити українську владу в цьому місті? Або наскільки «проросійським» був Леонід Кучма, щороку проводячи наговські навчання «Сі Бриз», ні на метр не підпускаючи до них підбріхувачів зі своїх кишенькових симоненківсько-вітренківських «опозицій»? Якщо запитати наших політиків, чому відбуваються такі парадокси, вони, воче-

видь, дадуть багатозначну відповідь: мистецтво компромісу. Мовляв, із його допомогою Україна досі цілісна, неподільна й соборна. Проте бажання всім догодити має й іншу сторону медалі.

Чимало оглядачів, аналізуючи підхід Леоніда Кучми до вшанування жертв Волинської трагедії в 2003-му, зазначали, що другому президентові трапилася гарна нагода зміцнити зв'язки з Польщею, практично нічим не поступаючись (маються на увазі його особисті, а не національні погляди). Інша річ, що і його тодішній візаві Александр Квасневський їздив на відкриття меморіалу в Павлівці (Порицьку), також не особливо переймаючись. У підсумку він робив велику послугу неприхильно налаштованому до нього правоконсервативному електорату. Пара Ющенко–Качинський діяла в питаннях примирення «від широкого серця», однак не до кінця. Передусім ідеться про згадане прагнення до компромісів, з одним «але»: Качинський міг собі дозволити бути

«проукраїнським» президентом, маючи за спиною потужне консервативне лобі в польській політиці, натомість Ющенко, ставши на «леопольдівський» шлях потурання білим і червоним, синьожовтим і біло-блакитним, наприкінці своєї каденції асоціювався з: відкриттям пам'ятника Катерині II в Одесі, польського Цвинтаря Орлят у Львові, пам'ятника цісарю Францу-Йосифу в Чернівцях, меморіалу Голодомору в Києві. А проте, надавши звання героя України Степанові Бандері та Романові Шухевичу, таки залишився в масовій свідомості «націоналістичним» президентом.

ЛЕНІНСЬКЕ МЕТРО В ХХІ СТОРІЧЧІ

Свого часу Мілан Кундера зазначив, що, позбавляючи народ історичної пам'яті, можна зліпити з нього цілком новий проект. Проте до цього він додав ще й таку річ: «...Нація почне забувати, чим вона є і чим була. **Навколишній світ забуде про неї ще швидше**». Багато розводяться про повернення цієї ж таки пам'яті народів, наш «націоналістичний» президент не зробив анітрохи для ліквідації радянської топоніміки, символів тоталітаризму, бо чекав, що вдячний народ його почує. Тим паче західні спостерігачі не могли оцінити його кроків (навіть кампанія з поширення знання про Голодомор у світі оцінюється як провальна), оскільки наглядно у тих же станціях київського метро могли переконатися, що пустопорожня балаканина розходиться з реальним образом країни. Звісно, це розуміють ті, хто в Україні був.

Якщо ж наслухатися транльованої Москвою інформації про будітмо «масштабну українізацію» над Дніпром, «наступ націоналістів на ліберальні цінності», складеться цілком протилежна картина. Цьому феномену є два пояснення: все, що українські політики роблять, вони сприймають як винятково українські проблеми; вузько- і близькозорість провокують небажання, нерозуміння та невміння подавати свою рацію в сьогодинішньому інформаційному світі.

Тепер же ситуація ускладнилася у зв'язку з приходом до влади людей, котрі апіорі не є

носіями українських цінностей, – радше радянських, російських, люмпенівських... Що означає для них «бути українським політиком» чи «відстоювати українські погляди»? Це цивілізаційна загадка. За таких умов ми приречені йти в чиємусь фарватері, не усвідомлюючи, що Київ повинен мати власний погляд на речі в межах будь-якого дискурсу – політичного, економічного, гуманітарного. Як наслідок, у світових медіа складається в кращому разі поверхнево-схематичний образ України, в гіршому – карикатурно-папуасний.

НЕВРАХОВАНА ЗЕМЛЯ

У міжнародній журналістиці вже давно визнали, що існує проблема з висвітленням проблем Африки в західних медіа. Переважна більшість європейських і американських репортерів просиджують свій час у комфортабельних готелях Найробі подали від епідемії та антисанітарії, пишучи при цьому без докорів сумління й про Нігерію, й про Зімбабве, й про Руанду. Але й таких поміркованих сміливців небагато. Брак інтересу з західного боку, невміння й небажання місцевих еліт розвивати канали комунікації з зовнішнім світом, елементарне незнання місцевої специфіки призводять, зрештою, до небуття африканських суспільств у світовому культурному та інформаційному світі. П'ять років тому, коли весь світ із захватом переглядав документальні кадри з київського Майдану, будь-які українсько-африканські паралелі видавалися безглуздям. Парадокс, проте сьогодні вони є цілком умотивованими й позбавленими, на жаль, обивательського перебільшення. Українське суспільство має ті ж самі проблеми з донесенням усього спектру думок про своє життя-буття до світу.

У навчальних програмах європейських шкіл журналістики вже давно відшліфовані курси «Висвітлення ЄС» (Reporting on the EU), «Висвітлення Близького Сходу» й навіть «Висвітлення Африки» чи «Висвітлення Росії». Україна фактично не потрапляє в жодну з цих регіональних груп. Неврахована перехідна земля, до якої не відомо, з якого боку треба наблизитися. Пишучи про Україну, західні ЗМІ дивляться на неї

ЦИТАТА

Україна повинна зберегти свою незалежність і боротися за неї, особливо зараз, коли незалежність України у більшій небезпеці, ніж 20 років тому. Українці мали б це усвідомити і прийняти. З цього факту Україні варто зробити висновки про національну єдність, незалежність і право бути частиною більшої Європи. Щоб ці перспективи стали дійсністю, дуже важливою є регіональна співпраця.

**Збігнев
Бжезінський,
Львів,
25 жовтня
2009 року**

або крізь західноєвропейські ліберальні лінзи, або крізь пострадянські російськоцентричні. В першому випадку все закінчується безапеляційним висновком: Україна не відповідає європейським стандартам. У другому: Україна – частина євразійського простору, аморфна територія, заточене, кланове суспільство, яке доволі природно почувається саме на пострадянських теренах. За першою версією, невдаха євроатлантиста, ліберала Віктора Ющенка замінив на президентській посаді «поміркований і прагматичний лідер» Віктор Янукович, за другою – на зміну етнічному націоналістові на Печерській пагорби прийшли вірні послідовники російського курсу, друзі Кремля. При цьому прагматичність і передбачуваність нового президента визнають його чи не найголовнішою чеснотою. Й уся проблема в тому, що тільки сама Україна може й спроможна запропонувати альтернативні інтерпретаційні схеми.

ДЕ НАШ РОБЕРТ ФІСК?

Є, щоправда, ще один вихід, коли нам не доведеться брати на себе відповідальності: знайти свого Роберта Фіска. Цей найтитолованіший британський журналіст зробив справою життя альтернативне мейнстрімівському висвітлення подій на Близькому Сході, оселившись у Бейруті ще в 1970-х. Цим заслужив дисидентський імідж і шану в арабському світі. В своїх репортажах і статтях про громадянську війну в Лівані, війни в Афганістані, Іраку, події на палестинських територіях він завжди пропонував і пропонує погляд на події зсередини країн, заохочує розвивитися зблизька те, що вирізається з новин західних телеканалів і те, до чого не докопуються інші журналісти.

Отож країна без свого Роберта Фіска, без власних культурних інституцій на кшталт Польських чи Гете-інститутів, без уміння організувати переклад і друкування за кордоном своєї найкращої літератури (тому досі не маємо свого Нобелівського лауреата), без донесення через західні медіа правдивої неперекрученої інформації про себе, без місця в базових курсах журналістських шкіл світу, без інтелектуально відповідальної влади – це Україна. ■

Опозиція чи імітація?

Повернутися до норм європейської демократії та врятувати державну незалежність України зможе тільки всенародний рух Опору

Автор:
Ігор Лосєв

Виправдалися найпохмуріші прогнози щодо політики нової влади. Надії легковажної та безвідповідальної частини нашої освіченої громадськості на те, що «донецькократія» буде відносно ліберальною та мінімально патріотичною, провалилися. Навіть перший місяць існування цього режиму наочно продемонстрував, що країною розпоряджаються системно антидемократичні й антинаціональні сили, які взяли курс на формування «керованої демократії» за російським зразком, на докорінну деукраїнізацію. Вони протягом кількох тижнів спромоглися створити основи авторитаризму, зігравши з опонентами не в шахи, а в «Чапаєва», знехтувавши попереднє рішення Конституційного Суду про те, що парламентська більшість утворюється за рахунок фракцій, а не окремих депутатів, «тушок». На очах країни розігрується кадрова вакханалія донецького «трайбалізму», коли майже на всі керівні посади намагаються посадити людей донецького походження. Стає дедалі відчутнішим контроль над ЗМІ через контроль над їхнім власниками-олігархами. Абсолютно не випадково зникають із екранів популярні політичні передачі. Відбуваються поліцейські напади на людей, котрі публічно висловлюють своє невдоволення новою владою. Демонструється дистанціювання від Заходу й переважання російського вектора в зовнішній політиці, знакомим у цьому сенсі стало розформування президентом Януковичем Євроатлантичної ради України. Розуміючи, що їм буде дуже важко впровадити національну деструкцію на Заході й у Центрі України, регіонали висунули ідеологему духовної федералізації, а насправді ментального розколу країни. Ганна Герман виступила з пропозицією, щоб різні регіони самі визначали свою мову (крах 10-ї статті Конституції України та мовний поділ держави), самі визначали своє бачення історії та своїх героїв. Насправді це формування під вивіскою «Україна» двох різних держав і двох різних народів. Адже держава, що не має єдиних спільних цінностей, за визначенням не може бути єдиною. Спочатку ця ментальна федералізація призведе до взаємного відчуження частин однієї країни, а потім до розриву між ними. Тож нинішні вожді втілюють у життя проєкт ПіСУАР-2 – розкол із центру завдяки підсиленню й заохоченню відцентрових тенденцій на мовному, ментальному і культурному рівнях, виступаючи де-факто ліквідаційною комісією соборної України. Отже, йдеться про сили, що заперечують існування повноцінної української нації та держави. Люди, котрі уособлюють ці сили, прийшли до влади, аби ні-

кому її не віддавати, прийшли серйозно і надовго, й через легкий переляк не підуть. Отже треба зрозуміти й усвідомити, що цей режим якісно відрізняється від усіх попередніх. А це означає, що й боротьба за демократичну і національну Україну має набути якісно інших рис. Старі методи опозиції часів Кравчука й Кучми не спрацюють. Адже влада не перейматиметься жодними юридичними умовностями. Та й покладатися на юридичну систему України, на чесні й справедливі, незалежні від керівної верхівки суди не випадає. В цьому контексті напрочуд символічними є дії Конституційного Суду. Напередодні президентських виборів 2004 року КС намагався нам довести, що Леонід Кучма був президентом не два, а один термін. Тепер КС ухвалив рішення, яким фактично скасовує попередній висновок щодо формування коаліції. Хоча в Конституції сказано: рішення КС є «остаточними і оскарженню не підлягають».

Тому зведення опозиційності до традиційних парламентських дій може гарантувати лише поразки. Такі дії є нормальними й успішними в країнах зрілої демократії, де всі учасники політичного процесу дотримуються однакових правил боротьби. Зайвим буде нагадувати, що Україна в цьому контексті аж ніяк до них не подібна. Тож парламентські протести, блокування трибуни, критичні виступи ні-

**ЯКЩО ОПОЗИЦІЯ
МАТИМЕ КАМЕРНИЙ
ХАРАКТЕР НА РІВНІ
ВИГУКІВ У ПАРЛАМЕНТІ,
ТО ЗА НИНІШНІХ УМОВ
ЇЇ ФАКТИЧНО НЕ БУДЕ**

чого корисного не дадуть. Та й таку діяльність легко заблокувати. Доступ до ЗМІ, насамперед ТБ, нескладно обмежити, знайшовши відповідні технології та підстави; членів депутатських опозиційних фракцій можна купити або залкати. Це вже відпрацьовано. Якщо опозиція матиме камерний характер на рівні вигуків у парламенті, то за нинішніх умов це означає, що її фактично не буде. Це буде така опозиція, котра не зможе вплинути на реальні події.

Повернутися до норм європейської демократії та врятувати державну незалежність України зможе масовий усенародний рух Опору, що поєднуватиме парламентські й позапарламентські форми боротьби. Цей рух не повинен обмежуватися Києвом. Він не може хибувати на сектантство й вузькість. Він має апелювати до всіх прихильників демократичної, патріотичної, європейської України, до всіх, хто розуміє цінність національної єдності, соборності Держави, всю небезпеку поділу України на ментально ворожі «бантустані», штучного створення в регіонах кількох псевдонацій замість української.

Без такого всенародного руху Опору матимемо імітацію замість опозиції. А імітація не врятує України. ■

СВІТ ЯКИМ МІН Є

24
телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ СЕРІЯ НР№0057-М ВІД 10.01.2006

СУТИЧКА

ПРИХИЛЬНИКИ ЛЕНІНА ЗАТРИМАЛИ ЧОЛОВІКА,
ЯКИЙ ОБЛИВ ФАРБОЮ ПАМ'ЯТНИК ВОЖДЮ

НОВИНИ

Київ

www.24tv.com.ua

Отруєні «тушки»

Політичні наслідки розкладання українського парламентаризму

Автор: Андреас Умланд, головний редактор книжкової серії *Soviet and Post-Soviet Politics and Society*

НАЙНЕСПОДІВАНІШІ Й ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ КСУ

2001 рік

Визнав неконституційним указ Президії Верховної Ради від 1991 року про заборону діяльності Комуністичної партії України.

2002 рік

Офіційно повідомив, що грошова застава для кандидатів у народні депутати не обмежує право громадянина бути обраним. Визначення ж розміру застави є питанням політичної доцільності й до компетенції КСУ не належить.

2003 рік

Визначив, що другий термін повноважень президента Лео-

ніда Кучми слід вважати першим, оскільки вперше він був обраний президентом до набуття чинності Конституції 1996 року, й надав йому офіційний дозвіл балотуватися на виборах у 2004 році. Проте Кучма цим шансом не скористався.

2007 рік

Розтлумачив, що звільнити прем'єра, міністра оборони та міністра закордонних справ Верховна Рада може й без подання президента. Звільнення парламентом міністра закордонних справ Володимира Огризка та міністра оборони Юрія Єхану-

рова в 2009 році відбулося без зайвого галасу.

2008 рік

Підтвердив право народу на ухвалення Конституції на референдумі, проте вказав, що для цього необхідно прийняти новий закон про референдум, у якому визначити порядок його проведення. Фактично поставив хрест на ідеї Віктора Ющенка ухвалити свій проект Конституції на референдумі в обхід Верховної Ради.

Роз'яснив термін «коаліція», зазначивши, що це об'єднання фракцій, загальна кількість

членів яких становить конституційну більшість. Чим підтвердив легітимність коаліції БЮТ та НУ-НС навіть після того, як один бютівець і один нунсівець заявили про свій вихід із більшості, через що фактична чисельність зменшилася до 225 депутатів.

Пояснив президентові, що той зобов'язаний проголосити референдум за народною ініціативою, якщо його ініційовано з додержанням вимог Конституції та законів. Проте Віктор Ющенко так і не оголосив референдум із питань необхідності вступу до НАТО та ЄЄП, за проведення якого потрібну

Президент України Віктор Янукович привів до влади, по суті, нелегітимний уряд – він, хоча й затверджений нібито звичайною парламентською процедурою, насправді не має належного народного мандата.

ПАРТІЙНІ РЕНЕГАТИ

В Україні діє пропорційна виборча система із закритими списками: виборці голосують не за конкретних кандидатів, а за наперед затверджені списки політичних партій чи блоків. Списки формують партії або блок, тому вони перебувають поза сферою впливу виборців. Тим самим електоральний успіх і результат – кількість депутатів у фракціях цих партій або блоків в парламенті – переважно визначаються привабливістю їх ідеології та харизмою лідерів. Українські парламентські вибори є за своєю сутністю змаганням великих політичних таборів і їх більш чи менш привабливих вождів. Окремі кандидати в депутати відіграють незначну роль. Така система контрастує з мажоритарною або змішаною, за яких репутація місцевих, а не лише національних політичних лідерів, має значення для визначення складу національного законодавчого органу.

Логічно, що Конституція України відводить саме парламентським фракціям, а не депутатам, вирішальну роль у формуванні урядової коаліції. Щоправда, таке положення віддає

надмірно багато влади в руки партійних лідерів і зменшує роль окремих депутатів. Проте особлива роль фракцій у формуванні урядової коаліції узгоджується з виборчою системою й виникає з неї. За пропорційної виборчої системи саме фракції, як фіксовані колективи, заздалегідь заплановані партійними списками, представляють волю народу в законодавчій владі.

Натомість нинішній український уряд лише частково базується на партійно-фракційній підтримці. Три фракції, що формують сьогоднішню коаліцію, не мають більшості у Верховній Раді. Партія регіонів, КПУ і Блок Литвина налічують у парламенті тільки 219 із 450 депутатів. Щоб сформувати коаліцію, Янукович і К^о переманили кількох народних обранців із БЮТ і «Нашої України – Народної Самооборони». Ці дві фракції репрезентують саме ті політичні сили, які на парламентських виборах 2007 року перебували в прямій опозиції до Партії регіонів. Віддавши в 2007-му свої голоси БЮТ або НУ–НС, виборці тим самим, поза сумнівом, проголосували й проти Партії регіонів. Але 11 березня дванадцять депутатів, котрі отримали мандати за списками двох помаранчевих блоків, підписали нову коаліційну угоду. Ці депутати відкрито діяли проти волі своїх фракцій, їхню поведінку варто розцінювати як вираження кричущої неповаги до виборців, що наділили їх мандатами.

ВАЛ ПО ПЛАНУ

За збігом обставин, навряд чи випадковим, діяльність Конституційного Суду активізується саме напередодні або в рік президентських виборів (див. табл.). Вочевидь, саме в цей час у політичних конкурентів зростає спокуса використати КС у боротьбі за головний приз. Відсутність прийнятих рішень у 2006 році пояснюється тим, що КСУ майже не працював: у жовтні 2005 року закінчилися повноваження суддів першої каденції, зі старого складу залишилися четверо суддів, а приведення до присяги нових блокувала парламентська більшість, яка переймалася долею політичної реформи (склад КСУ формується за квотою президента (6 суддів), парламенту (6), ще шістьох призначає з'їзд суддів). Доукомплектували КСУ лише в серпні 2006 року.

КІД КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ В ЦИФРАХ			
Рік	Рішення	Ухвали	Висновки
1997	9	8	
1998	17	15	
1999	11	15	2
2000	16	20	4
2001	20	19	3
2002	18	24	1
2003	22	12	3
2004	22	25	2
2005	9	17	1
2006	–	3	
2007	13	32	
2008	27	47	2
2009	36	63	
2010	11	18	1

Рішення приймають за результатами розгляду справ щодо конституційності законів і правових актів Верховної Ради, президента, Кабміну й ВР АРК, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів. **Висновок** надають із питань відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції вимогам Конституції; відповідності Конституції чинних міжнародних договорів або тих, що вносять до ВР для надання згоди на обов'язковість; щодо додержання процедури розслідування й розгляду справи про усунення президента з посади в порядку імпічменту; щодо порушення Верховною Радою Криму Конституції чи законів. **Ухвалу** приймають у всіх інших випадках, коли не можна ані прийняти рішення, ані дати висновок, зокрема про відмову відкрити провадження або припинити провадження.

Зміна політичної орієнтації, звичайно, не такий уже й виняток у молодих демократіях. Щось схоже часом трапляється і в кон-

кількість підписів було зібрано ще в 2006 році.

2009 рік

Повідомив про відсутність у парламенту права звільняти голову Національного банку без подання президента. Володимир Стельмах і далі очолює НБУ, хоча в грудні 2008 року парламент висловив йому недовіру, а через місяць скасував власну постанову про його призначення в 2004 році.

Пояснив, що подання президентові кандидатури прем'єра належить винятково до повноважень коаліції. Не підтвердив необхідності перепризначити

прем'єра в разі створення нової коаліції. Віктор Ющенко не отримав підстави для видання указу про розпуск парламенту.

Визнав неконституційною постанову Верховної Ради про проведення президентських виборів 25 жовтня 2009 року.

Визнав неконституційним закон про тимчасові слідчі комісії через порушення процедури введення його в дію. Заблокував можливість розпочати процедуру імпічменту президентів.

Відредагував своїм рішенням новий закон про вибори президента. Зокрема визнав некон-

ституційними норми про необхідність обов'язкового перебування виборця на консульському обліку, проживання кандидата на посаду члена виборчої комісії на території, де розташована дільниця, неможливість оскаржити в суді протоколи виборчих комісій про підрахунок голосів. Водночас визнав конституційним скасування інституту відкріпних посвідчень.

2010 рік

Визнав неконституційною постанову парламенту, якою встановлювався тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади Вищою радою юстиції. Нагадав депута-

там, що питання має бути врегульовано винятково законом. Призначити суддів на посади зараз нікому, не виключено, що більшість запропонує повноважити на це президента.

Визнав відповідними Конституції положення законопроекту щодо обмеження депутатської недоторканності й заперечив проти обмеження недоторканності президента.

Розтлумачив, що окремі народні депутати мають право брати участь у формуванні коаліції, навіть якщо вони не належать до фракцій, що ініціювали її створення.

ФОТО: РНЛ

солідованих демократіях, зокрема, в Федеративній Республіці Німеччини, де також пропорційна виборча система (хоча частково й персоналізована). Проте в розвинених демократіях політичні трансгресії зазвичай стосуються одиничних депутатів, які вирішили перейти з однієї фракції в іншу через особисті причини. Тому німецький Основний Закон, наприклад, захищає необмежену «свободу мандата» депутатів попри те, що половина членів Бундестагу теж обрана за партійними списками. Ідея про те, що група депутатів може бути зумисне притягнена з однієї партії в іншу з метою фактичного скасування результатів попередніх парламентських виборів, у західному контексті здається такою абсурдною, що не привернула великої уваги ні конституційних інженерів, ні політичних компаративістів. Така цілеспрямована зміна політичної лояльності депутатів призвела б до настільки явного порушення волі виборців, що більшість оглядачів вважають марною тратою часу серйозно враховувати подібний дивний і гіпотетичний випадок.

У неконсолідованих плюралістичних державах таке, на жаль, відбувається. Як показує передісторія Помаранчевої революції, Янукович і К^о – не демократи. Вони не надто й прагнули приховати свій намір сфальсифікувати вибори 2004 року. Схожі політичні акції регіоналів останніх років також натякали на їх амбівалентне ставлення до демократичних норм.

ЯК У НИХ

Конституційні суди існують у більшості європейських країн, але їх повноваження різняться. Найширшими наділені суди Австрії, Німеччини, Іспанії, Італії, Португалії, які мають право скасовувати закони та інші нормативні акти в разі їх невідповідності Конституції. А ось Конституційна рада Франції оцінює лише законопроекти чи закони, які ще не набули чинності, а також міжнародні договори до їх ратифікації. Проте вона виконує багато інших функцій, зокрема, бере участь в організації виборів та референдумів, стежить за їх проведенням, визначає результати.

Конституційний Суд Італії у 2004 році скасував закон, що надавав високопосадовцям імунітет від судового переслідування, й дехто сподівався побачити на лаві підсудних прем'єра Сильвіо Берлусконі. Проте пізніше за його ініці-

Своїм останнім рішенням із питання, чи можуть окремі депутати брати участь у створенні урядової коаліції, Конституційний Суд підтримав нову спробу біло-блакитних міняти правила під час гри. Це особливо дивний поворот, оскільки КС України раніше ухвалив протилежне: вердиктом від 17 вересня 2008 року Суд постановив, що «до складу коаліції депутатських фракцій можуть увійти лише ті народні депутати України, які є в складі депутатських фракцій, що сформували коаліцію».

«ПРОТО-», ЯКЕ ЗАЛИШИЛОСЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОТОДЕМОКРАТІЇ

Своїм рішенням КС остаточно розбалансував партійно-виборчу систему в Україні. Якщо вибори й далі проходять за пропорційним принципом, політичні сили маніпулюватимуть голосами виборця, тобто будуть використовувати їх не за призначенням. Якщо виборці й надалі зможуть підтримати лише заздалегідь визначені партійні списки, в них не буде способу покарати тих депутатів, які зрадили свій електорат. Ще гірше те, що виборці, котрі проголосували за ті партії чи блоки, які найбільше постраждали від зманювання їх депутатів у коаліцію інших фракцій, однієї чудової миті запитують себе: навіщо я взагалі голосую? Коли депутати, за яких вони віддали свої голоси, потім можуть перебігти до протилежного табору й

5
суддів Конституційного Суду – Марію Маркуш, Павла Ткачука, Михайла Колоса, Анатолія Головіна та В'ячеслава Овчаренка – запропоновано звільнити, згідно з постановами, зареєстрованими у Верховній Раді минулого вівторка

поміняти політичні погляди, чи має взагалі сенс відправляти своїх представників у Верховну Раду? Після фактичного скасування Конституційним Судом свого попереднього рішення про формування коаліції Партія регіонів тепер у подвійному вииграші: вона продовжує свою діяльність у виконавчій гілці влади за допомогою ренегатів із інших фракцій, що своєю чергою підживляє електоральну базу політичних суперників регіоналів. Тим самим ослаблено початкову функцію демократичних виборів, яка полягає в створенні прозорої сполучної ланки та ефективного механізму зворотного зв'язку між населенням і урядом.

Українські можновладці повинні розуміти, що половинчастого виконання демократичних правил і риторичного прийняття політичного плюралізму не достатньо для утримання країни на шляху до майбутнього членства в Євросоюзі – мети, до якої прагнуть усі великі політичні сили України. Здобуття навіть беззастережної усної згоди на певні дії від окремих представників офіційних делегацій Заходу не вистачить для забезпечення підтримки стабільного руху України в бік Європи. Формування уряду від 11 березня може спровокувати пониження України в рейтингах демократії. Якщо Україну внаслідок останніх подій переведуть із категорії «вільна» в категорію «частково вільна» в рейтингу Freedom House, це може мати сумні політичні наслідки. Західні суспільства знову почнуть розглядати Україну як таку, що вагається між демократією та авторитаризмом, а не як державу, яка прийняла європейські цінності. Україна опуститься в категорію таких держав, як Молдова або Вірменія – напівдемократичних режимів, які, можливо, ЄС і сподівається одного дня включити до свого складу, але сьогодні вони далекі від здобуття перспективи членства. Не окремим послам або чиновником ЄС, а народові Європи – включно з самими українцями! – нові політичні вожді України повинні довести свою прихильність до демократичних цінностей і верховенства права. ■

ативою закон прийняли знову, й судді змушені були оцінювати його відповідність Конституції повторно. Судді винесли такий самий вердикт – у жовтні

2009 року імунітет для п'яти високопосадовців (президента, спікерів обох палат парламенту, прем'єра та голови КС) було скасовано. Розслідування звинувачень Берлусконі в корупції тривало, але до судових розглядів справи поки що не доходять, оскільки звинувачуваний оперативно перестраховався – забезпечив прийняття закону про можливість для високопосадовців не з'являтися до суду через надзвичайну зайнятість. За цим законом італійський прем'єр отримав «відстрочку» від своїх судів на 18 місяців.

ФОТО: РНЛ

Під рішенням Конституційного Суду про легітимізацію так званої коаліції тушок поставили підписи 11 із 18 суддів КС. За інформацією БЮТ, це:

Андрій Стрижак, голова КС

З 1996 року – голова Закарпатського обласного суду, голова Апеляційного суду Закарпатської області.
Суддею КСУ призначений з'їздом суддів у грудні 2004-го, однак присягу склав лише 4 серпня 2006 року.
Головою КС обраний 10 липня 2007-го.
Деякі ЗМІ називали його людиною Віктора Балоги.

Володимир Кампо

Суддею КС призначений у листопаді 2005-го президентом Віктором Ющенком.
Фахівець у галузі конституційного, адміністративного, муніципального та підприємницького права. Брав участь у підготовці проектів Конституції України (1992–1993 рр.) та близько 50 законопроектів.
ЗМІ вказували на його дружні стосунки з Віктором Балогию.

Юрій Нікітін

З 1993 року – народний суддя Личаківського райсуду м. Львова, з 1996 року – суддя Апеляційного суду Львівської області. 2006-го обраний суддею Верховного Суду України.
Суддею Конституційного Суду призначений у лютому 2008 року президентом Ющенком.

Сергій Вдовиченко

1985–1995 – слідчий, начальник слідчого відділення, начальник слідчого управління МВС м. Донецька. 1995–2005 – суддя райсуду Донецька, суддя, голова Центральноміського районного суду Макіївки. В липні 2005-го обраний суддею Апеляційного суду м. Києва.
Суддею КС призначений у травні 2008 року президентом Ющенком.
Деякі ЗМІ пов'язують із Партією регіонів.

В'ячеслав Овчаренко

2001–2002 – суддя, голова Єнакіївського міського суду.
Суддею КС призначений у серпні 2006-го Верховною Радою.
Деякі ЗМІ пов'язують із Партією регіонів.

Михайло Колос

З 1996-го – завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін, доцент правничого факультету Національного університету «Острозька академія».
Суддею КС призначений у серпні 2006-го Верховною Радою (за квотою соціалістів).

Марія Маркуш

1994–2002 – адвокат, голова правління територіального відділення Закарпатської обласної асоціації адвокатів. 2002–

2006 – народний депутат України від КПУ, заступник голови Комітету ВР з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Суддею КС призначена в серпні 2006 року парламентом.
Деякі ЗМІ пов'язували з Віктором Медведчуком.

Анатолій Головін, заступник голови КС

Працював у районній та міській прокуратурах Донецька, в 1979–2005 роках – на службі в органах держбезпеки України.
Суддею КС призначений у серпні 2006 року Верховною Радою (за квотою соціалістів).

Юрій Баулін

Доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України. Колишній член ВО «Батьківщина»
Суддею Конституційного Суду призначений президентом Ющенком.

Дмитро Лилак

1992–2001 – суддя Вищого господарського суду України. 2001–2006 – суддя Судової палати у господарських справах Верховного Суду України.
Суддею КС призначений у листопаді 2005-го президентом Ющенком.

Труднощі тлумачення

Знавець конституційного права Віктор Мусіяка про езопову мову суддів КС і втрачений шанс для України

Спілкувалася **Мар'яна Олійник**
Фото: **Олександр Чекменьов**

На думку професора права, одного з авторів тексту Конституції України Віктора Мусіяка, популярний анекдот радянських часів про сантехніка, який заявив, що «треба міняти систему», донині актуальний. Рішення Конституційного Суду про легітимізацію коаліції слід розглядати, вважає експерт, на загальному тлі правового свавілля, яке отруєє державу. Протиотрута – системна, а не «клатіками», зміна законодавчої бази, причому громадянське суспільство не повинне віддавати цей процес на відкуп владі, яка завжди діятиме самперед у власних інтересах.

У. Т.: Отже, КСУ визнав коаліцію «тушок». Ви чекали іншого?

– А чого можна чекати від суддів, яких змушували лазити на роботу через паркан? Упродовж останніх п'яти років – хоча до того й Кучма собі чимало дозволяв – масштаб антиконституційних дій президента Ющенка був вражаючим. Для нього Конституції як такої не існувало. Пригадуєте квітень 2007 року, указ про розпуск парламенту, після якого почалася вакханалія навколо КС? До слова, в мене на руках був висновок – справедливий – Конституційного Суду про неконституційність того президентського указу. Але Суду не дали можливості його оголосити. Водночас дехто з суддів – із деякими я говорив на цю тему – тоді старанно шукали можливості підсобити президентові...

Ось і зараз Конституційний Суд виніс рішення, вигідне чин-

ній владі. Він мав би професійніше вирішити цю задачу. Не може закон – мається на увазі Закон про Регламент ВР – змінювати сутність Конституції. Не можуть депутати з фракцій, які не є учасниками коаліції, бути членами цієї коаліції! Я б іще зрозумів, якби КС наділив таким правом позафракційних депутатів... Вважаю, що пан Стрижак, порівнявши рішення КС із дитиною, яку її матір ніколи не назве неповноцінною, практично висловив своє ставлення до цього вердикту. Він просто Езоп!

Зрозуміло, і владі не личить надсилати суддям такі сигнали, які надслав президент Янукович, кажучи, що він молиться за те, щоб КС легітимізував коаліцію.

Вітчизняне конституційне поле гірше, ніж заміноване, там мінери хоча б знають, де ставлять міни, а наші законодавці й можновладці, закладаючи вибухівку для своїх суперників, самі постійно підриваються на своїх же мінах... Повернутися в конституційне поле можна лише дотримуючись Конституції. Якщо КС ухвалює рішення, на професійний погляд, сумнівні, Конституцією передбачене припинення повноважень судді. Однак це не мусить бути чинником впливу на суддів. Конституційний Суд ще й формується за квотним принципом: президент своїх людей делегує, парламентські політичні сили – свої, а потім журналісти підраховують, у кого скільки голосів...

Як на цьому тлі можна чекати від КС об'єктивних рішень, серйозно аналізувати його вердикти з погляду закону?

БІОГРАФІЧНА НОТА

Один із авторів тексту Конституції України.

Автор, співавтор понад 120 наукових праць.

Народний депутат України II та IV скликань (вдруге – від блоку «Наша Україна»).

11.1995–06.1996 – постійний представник президента України у ВР. 10.1996–04.1998 – заступник голови ВР України.

У 1999 році очолює новостворену партію «Вперед, Україно!»

Професор Києво-Могилянської академії

У. Т.: Наскільки ймовірно, що Віктор Янукович залучить Конституційний Суд до скасування політичної реформи 2004 року?

– Конституційний Суд – хоча чимало його рішень дають підстави чекати від нього будь-яких несподіванок – не може цього зробити. Є рішення самого КС, яке заклало підвалини для відмови задовольняти подібні вимоги. В 2007 році вже було подання від «Нашої України» і БЮТ до КС щодо визнання цих змін до Основного Закону неконституційними – Суд відмовив у відкритті впровадження. Через те, що треба було посилатися на закон, яким затверджувалася Конституція 1996 року, а не на зміни до Конституції 2004 року (відомий законопроект №2222). Ці зміни вже стали текстом Конституції, «влилися» до неї, а від закону №2222 лишилася тільки шкаралупка – то що ж, скасовувати шкаралупку?

Тому я вважаю, що будь-яке порушення питання про скасування результату конституційної реформи 2004 року буде замахом на всю Конституцію, спробою антиконституційного перевороту. Будь-який прихильник стабільності влади й держави не може вітати подібних дій.

Віктор Ющенко свого часу сподівався, що в 2005-му він скасує політичну реформу, але не прорахував усе до кінця. Ще якийсь час, і я цього побоювався, можна було скасувати ці конституційні зміни: у 2005 році, до 1 січня 2006-го, поки вони не набули чинності. Але тодішня влада цей шанс прогавила.

У. Т.: Вважається, що політичну реформу Леонід Кучма і розпочав задля обмеження повноважень майбутнього президента Віктора Ющенка...

— Насправді наша країна могла стати парламентсько-президентською республікою ще в 2000–2001 роках. Під час акції «Україна без Кучми» мені запропонували стати посередником між владою та опозицією. Я зустрівся з Кучмою, він був надзвичайно знервований. У нього навіть виникали, я так зрозумів, думки кинути все напризволяще, піти у відставку. Він казав, що не може сісти за стіл переговорів із тим же Луценком, який ходить вулицями й кричить «Кучму геть!»... Зрештою ми дійшли висновку, що слід спробувати розпочати переговорний процес, в основу якого я пропонував покласти законопроект №0999, поданий за підписами представників різних політичних сил – Івана Зайця, Анатолія Матвієнка, Петра Симоненка тощо. У ньому йшлося про перехід до парламентсько-президентської республіки. Тобто «кучмізм», який вважали перешкодою для розбудови нормальної демократичної держави, можна було усунути ще десять років тому, спокійно, не в умовах боротьби, Майдану, форс-мажору, як це було зроблено в грудні 2004-го. Ми б уже давно забули про «хвороби зростання» й розвивалися далі європейським шляхом. Але переговорний процес зірвався внаслідок радикалізму тодішньої опозиції.

У. Т.: Сподівається, що нинішні можновладці у їхньому прагненні узурпувати владу по всіх напрямках зупинять заклики не здійснювати антиконституційного перевороту?

— Я поки що не називав би це узурпацією... Вони гармонізувалися – інше питання, які наслідки ця гармонія матиме для держави... Зараз маємо від однієї політичної сили президента, главу уряду, уряд, парламентську більшість тощо. Це те, чого весь час прагнула помаранчева влада, що вже майже було у неї в руках, але гармонія всередині помаранчевого табору тривала впродовж кількох місяців 2005 року, надалі постійні чвари завадили цими можливостями скористатися.

Водночас я поки що не бачу перспективи найближчим часом хоча б розпочати реальний процес формування системи влади в інтересах суспільства, а не в її власних. Застосування можновладцями візантійських методів – не в інтересах держави. Нам треба бути готовими до багатьох випробувань, і я не певен, що ми зуміємо їх пройти, зберігши свою цілісність, державність...

У. Т.: А чи можливо попередити й відвернути антиконституційні дії нинішньої влади?

— Інститути громадянського суспільства мають не чекати дій влади, а консолідувати сили різних суспільних груп, місцевого самоврядування, напрацьовувати своє бачення шляхів розвитку й нав'язувати його владі. Поки не надійде таких потужних сигналів знизу, нічого не буде.

Маємо також системно завершити конституційну реформу. Доручати владі цей процес не варто – за своєю природою вона намагатиметься розробити текст, прийнятний для неї. А необхідно, щоб він був прийнятний для суспільства. Тому є ідеї створити Конституційну асамблею або Конституційні збори, тобто орган максимально професійний і максимально незалежний від влади. Завершити цей процес мусить парламент, винісши розроблені зміни до Основного Закону на всенародний референдум. ■

Намісники Януковича-2

Деякі з «другої хвилі» призначень губернаторами відверто здивували

Автор: **Наталія Гейчук**

Розставлення президентом фігур на регіональній кадрівій шахівниці затяглося: дві області (Чернігівська та Львівська) досі залишаються з губернаторами Ющенківської доби. Критерії відбору на посаду намісників «другої хвилі» не змінилися: наявність партквитка регіоналів, активна участь у президентській виборчій кампанії та відданість лідерів. Винятком стали нові губернатори Івано-Франківської та Волинської областей – Борис Клімчук та Михайло Вишиванюк. Попри приналежність Вишиванюка до Народної партії Володимира Литвина, призначенням на губернаторську посаду він завдячує особистому впливу в області та вмінню вірно служити главі держави. Партнерам президентської фракції по коаліції від регіонального пірога знову нічого не дісталось.

Три області – Івано-Франківська, Волинська та Полтавська – отримали досвідчених керівників, які працювали губернаторами за часів Леоніда Кучми.

П'ять губернаторів для своїх місць призначення є чужинцями, й декому з них доведеться долати спротив місцевих еліт. Нового очільника Тернопільщини Ярослава Сухого тернополяни можуть вважати своїм хіба умовно: він поїхав із рідного краю на початку 1990-х і вже давно асоціюється з Запоріжжям. До повернення «блудного сина» місцеві поставилися насторожено, а «свободівці» Олега Тягнибока, які панують в обласній раді, вже назвали призначення «колишнього сатрапа окупаційної адміністрації в Тернополі, першого секре-

таря Тернопільського міському КПРС Ярослава Сухого» неприйнятним.

Три області отримали вихідців із Донеччини: Сумською керуватиме Юрій Чмир, який не має досвіду роботи у виконавчій владі, проте на Сумщині з 2003 року (керував Шосткинською «Свемою»), тож хоча б трохи знайомий із місцевими проблемами. Натомість Сергій Ларін за своєю нинішньою вотчиною (Кіровоградська область) лише наглядав із 2007 року, переважно під час виборчих кампаній, та муштрував місцевих партійців.

Вибір керівника Черкащини багатьох здивував. Схоже, корінного донецчанина, чотириразового міністра, знавця вугільної справи, екс-керівника «Енергоатома» Сергія Тулуба відправили «на заслання», адже в цій області ні шахт, ні підприємств атомної енергетики немає. Не менш дивним виглядає призначення на Вінничину ще одного вихідця зі Сходу Володимира Демішкана, який усе життя пропрацював в автошляховій галузі. Дороги, звісно, є і там і, напевне, в такому ж жахливому стані, як і по всій країні... Можливо, Віктор Янукович просто не знайшов гідних кандидатур серед місцевих, тож довелося жертвувати професіоналами, які ризикують втратити фахові навички.

Намісника президента отримав також Севастополь – керівника місцевого осередку ПР Валерія Саратова, який до того очолював Севастопольську міськраду. Проте розраховувати на безхмарне правління йому не варто, оскільки його головного опонента та попередника на цій посаді Сергія Куніцина президент призначив своїм представником у Криму. ■

Михайло Вишиванюк,
Івано-Франківська область

З 1995-го по 1997-й – позаштатний рад-

ник президента Леоніда Кучми з аграрних питань, після чого підвищений до рівня губернатора. Очолював Івано-Франківську облдержадміністрацію впродовж восьми років, продемонструвавши рекордно тривале порозуміння як із президентом, так і з політичними силами регіону (в області його навіть напівжартома називають «татом»).

На останніх президентських виборах працював у команді Володимира Литвина. Після призначення губернатором заповнив земляків, що нинішній президент Янукович не тримає на них образи за негостинну зустріч із яйцями в 2004 році.

Юрій Чмир,
Сумська область

Займався підприємницькою діяльністю, у 2003 році переїжджає на Сум-

щину керувати ВАТ «АК «Свема», у 2006-му пройшов за списками ПР до Ради. На дочасних виборах-2007 опинився в списку під 202-м номером і вдруге отримати депутатський мандат зміг тільки 30 березня цього року, але депутатом пробув лише тиждень. Із 2007 року очолює Сумське обласне відділення ПР, керував обласним виборчим штабом Віктора Януковича, результати отримав хороші, тож винагорода у вигляді губернаторського крісла не забарилась. Як губернатор пообіцяв сумчанам поновити в Шостці дію закону про території пріоритетного розвитку (діяв упродовж 2003–2005 років), поширивши його згодом на всю область.

**Олександр
Удовиченко,**
Полтавська
область
Колишній
комсомолець-

активіст (доріс по комсомольській лінії до першого секретаря Полтавського обкому), з 1993-го впродовж 10 років очолював Полтавське регіональне управління ПриватБанку, в 2003–2005 роках був головою Полтавської облдержадміністрації. Потім знову повернувся у рідний ПриватБанк, де працював до 2006 року, коли був обраний головою Полтавської обласної ради. До облради пройшов за списками Партії регіонів, очолює обласну партійну організацію, керував виборчою компанією Віктора Януковича в області.

жам. Працював заступником генерального директора «Мотор-Січі» Вячеслава Богуслаєва по зв'язках із органами державної влади, громадськими організаціями та ЗМІ. Двічі обирався до парламенту від Запорізького округу. Два останні скликання – за списками Партії регіонів, був одним із найактивніших і найекспресивніших фракційних спікерів.

**Володимир
Демішкан,**
Вінницька область

Працював заступником міністра транспорту, начальником Київського облавтодору, зрештою, очолив Укравтодор. Із посади був звільнений за наполяганням міністра транспорту Георгія Кирпи через нецільове використання бюджетних коштів і повільне будівництво автобану Київ–Одеса. Оскаржив звільнення в суді й за другого урядування Віктора Януковича знову повернувся до керма Укравтодору. В 2007 році обраний до парламенту за списками ПР. Брат Демішкана Василь очолює Вінницький облавтодор, тож, можливо, хоч дороги в регіоні віднині будуть у зразковому стані.

Валерій Саратов,
Севастопольська
міськдержадміністрація

Закінчив Севастопольський приладобудівний інститут за спеціальністю «інженер-електрик», пізніше – Російську академію управління, отримав диплом політолога. З 1992-го по 1999-й – президент корпорації «Моріон» (оптова торгівля). Три роки керував Балаклавською райдержадміністрацією, за часів головування в податковій, а згодом у мініфіні Миколи Азарова очолював Севастопольську ДПА. У 2006 році обраний головою міськради. Очолює Севастопольське відділення Партії регіонів. Орієнтується на Миколу Азарова. Головний опонент попереднього керівника міськдержадміністрації Сергія Куніцина, у 2008 році ініціював висловлення йому недовіри депутатами міськради й зрештою, таки витіснив Куніцина з міста на почесну посаду представника президента в автономії.

**Сергій
Ларін,**
Кіровоградська
область

Обирався до Верховної Ради чотири скликання поспіль. Перший раз – за списками НДП, із 2001 року є регіоналом. Заступник голови Донецького обласного відділення ПР. Із 2007 року курирує від партії Кіровоградську область, очолював обласний штаб Януковича на президентських виборах.

Борис Клімчук,
Волинська область

За першою освітою вчитель географії, вчителював, десять років працював директором ковельських шкіл. Пізніше здобув ще й юридичну освіту. В 1992–1998 роках головував у Волинській обласній раді, три роки поєднував із посадою керівника Волинської ОДА, яку очолив у 1995 році. Був звільнений Леонідом Кучмою з поста губернатора у 2002-му через нездатність забезпечити провладному блоку «За Єдину Україну» пристойний результат на виборах в області (блок набрав тільки 8% і був третім після «Нашої України» та БЮТ). Але до 2004 року залишався радником президента Леоніда Кучми, а потім на чотири роки був відправлений ним послом до Литви. Свою тривалу співпрацю з Кучмою пояснював дуже просто: «Одним вухом я слухаю, що каже Бог, а іншим – що скаже президент!» У квітні 2008 року призначений уже іншим президентом (Віктором Ющенком) послом в Азербайджані. У Волинській облраді має свою фракцію Блоку Бориса Клімчука «Рідна Волинь» із 5 депутатів.

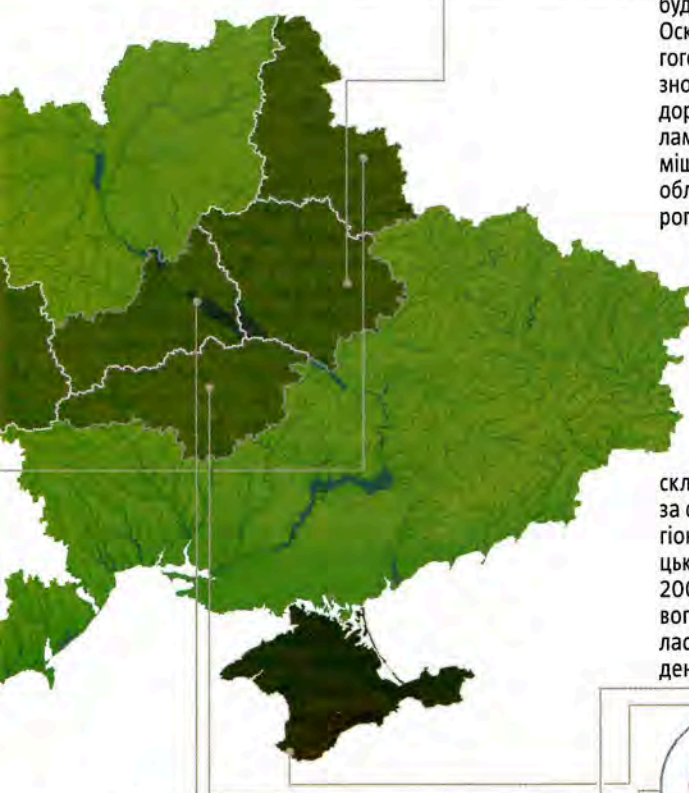
Сергій Тулуб,
Черкаська область

Доктор технічних наук, фахівець у вугільній галузі. В 1997 році пішов на посаду заступника голови Донецької ОДА Януковича з питань промисловості, енергетики, транспорту і зв'язку. За кілька місяців іде на підвищення й переїжджає до Києва керувати Міністерством вугільної промисловості в уряді Валерія Пустовойтенка, пізніше – Міністерством ПЕК в уряді Віктора Ющенка. Був міністром палива та енергетики й президентом «Енергоатома» за першого

Ярослав Сухий,
Тернопільська
область

За радянських часів доріс до першого секретаря Тернопільського міськкому КПУ, через що після проголошення незалежності змушений був виїхати аж до Криму та чотири роки керувати пансіонатом «Горизонт» ВАТ «Мотор-Січ». З того часу його доля пов'язана з цим підприємством та самим Запоріж-

Україна та її унікальні торговельні пропозиції

Завдання країни – трансформувати свої переваги у прибуток

Автор:
Уве
Умлауф,
між-
народний
фінансовий
аналітик

Уявіть, що ви вперше відвідуєте країну, про яку до цього чули виключно негатив. У такій ситуації був я, коли 2003 року приїхав в Україну. На той час більшість людей у Західній Європі вважали, що Україна є частиною Росії. Багато людей досі так думають (переважно росіяни).

Моя перша поїздка в Україну привела мене, звісно, до Києва та Криму, де я мав провести переговори від імені міжнародної готельної мережі (переговори зазнали фіаско, бо власник землі, на жаль, нею насправді не володів). Інший дивовижний випадок стався зі мною в сімферопольському аеропорту.

Там було дві стійки для реєстрації – одна для бізнес-класу та друга для економ-класу. На мою думку, не було сенсу бронювати квиток, який давав можливість сидіти за ширмою й читати газети не зрозумілою мені, на жаль, мовою. Ви, мабуть, здогадуєтеся, де було більше пасажирів: жодного перед стійкою бізнес-класу та черга перед стійкою економ-класу.

Як будь-який пристойний середньоевропейський громадянин я з фаталізмом ставлюся до черг. Але тут нагодився мій український колега, який привіз мене в аеропорт. Він підійшов до стійки бізнес-класу й щось прошепотів молодій дівчині, котра там сиділа (що саме, дотепер не знаю). І я несподівано отримав посадковий талон на місце номер 1А в бізнес-класі й дістав змогу вільно пройти контроль, поки інші пасажирів чекали. Колега помахав мені рукою і попрощався.

Та це була перша частина історії. Ви хочете знати, що було далі? На місці 1А вже сидів пасажир, теж із дійсним посадковим талоном. І, звісно, він був не один. Потім прийшли ще пасажири з такими самими талонами...

Мене настільки вразила ця країна, що я вирішив нею зайнятися. І не лише тому, що частина моєї родини проживала в Чернівцях сто років тому. Був і залишаюся зацікавленим у перевагах України або, кажучи мовою маркетингу, її унікальними торговельними пропозиціями – конкурентними перевагами порівняно з іншими країнами.

Врешті-решт, я зміг скласти перелік із десяти таких унікальних торговельних пропозицій:

1. Розмір території та чисельність населення

Якщо враховувати Росію, більша частина якої лежить в Азії, Україна є другою найбільшою територіально-європейською країною з населенням 46 мільйонів, а отже, цікавим ринком.

2. Порівняно низький рівень зарплати

Важливі й чисельність населення (яка скорочується), і його купівельна спроможність. Проте коли для роз-

дрібною торгівлі низька купівельна спроможність є бідною, то для промисловості це благо (у вигляді порівняно низьких зарплат).

3. Сприятливий клімат

95% території країни має помірний континентальний клімат, а 5% – субтропічний (Крим) або гірський (Карпати). Це, як і наявність великих річкових систем між Доном та Дунаєм і природних заповідників, звісно, дуже важливо для готельного й туристичного бізнесу. В Криму з його береговою лінією у 2282 км виноробство практикували ще давні греки.

4. Різноманітні природні ресурси

Окрім мальовничих краєвидів, ця держава має й інші природні ресурси та корисні копалини. В Україні не лише найродючіші чорноземи, а й значні запаси залізної руди, вугілля, урану.

5. Стратегічне географічне положення

Україна є меншою мірою «прикордонням», а більшою – «транзитною країною» між ЄС із одного боку та Росією й Азією з іншого.

6. Виробничі ресурси

На жаль, виробничі ресурси країни недорозвинуті, натомість вони мають величезний потенціал.

7. Значний товарний ринок

Із промисловим потенціалом пов'язаний великий потенціал товарних ринків. Західні торговельні мережі це вже усвідомили.

8. Недооцінені активи

На додаток до природних ресурсів є й інші цінні активи, та їхньому розвитку заважає не дуже безпечна правова система. Однак, прямі іноземні інвестиції зростають. І вони є показником упевненості й ринкової вартості активів. До речі, Німеччина в останні роки була найбільшим іноземним інвестором після Кіпру (багато кіпрських інвесторів – українські чи російські громадяни).

9. Високий рівень освіти й науки

За показником писемності населення віком від 15 років Україна посідає 19-те місце у світі, залишаючи позаду США (20-те місце) та Німеччину (27-ме місце). На першому місці в цьому рейтингу Люксембург. Але успіх залежить не тільки від освіти та навчання, а й від імпровізації й розумності.

10. Демократична трансформація

Іронією історії є те, що процес демократизації розпочався проти волі нового президента України. Проте оскільки спостерігачі підтвердили, що вибори були чесними й справедливими, то демократія справді перемогла.

Трансформувати ці десять унікальних торговельних пропозицій у прибуток – ось у чому полягає справжній виклик для української економічної політики, особливо після світових економічної та фінансової криз.

У наступних числах *Тижня* читайте серію статей Уве Умлауффа «Україна та вартість грошей»

Fellini

р е с т о р а н

Французька та Італійська кухня

ЛІТНЯ ТЕРАСА

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

КРАЩЕ МІСЦЕ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
БІЗНЕС-ЗУСТРІЧЕЙ
— У САМОМУ ЦЕНТРІ КИЄВА

м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: **279-5462, 279-6822**

у житті-як у кіно...

Канікули суворого режиму

Попри передвиборчі обіцянки нової влади послабити податковий тиск, уряд Азарова перевів фіскальні органи у режим «воєнного стану»

Автор:
Олексій
Воронич

Реалізацію передвиборчих декларацій команди Віктора Януковича про реформування податкової системи відкладено на невизначений термін. Замість декларованих перед виборами ініціатив, спрямованих на зниження фіскального тиску, уряд Миколи Азарова подав на розгляд Верховної Ради. дещо протилежні:

запровадження податку на нерухомість, збільшення ставок акцизів на коньяк, сигари та імпортовані авто, скасування пільг із податку на прибуток для банків, заборону враховувати при визначенні оподаткованого прибутку збитки минулих періодів тощо. Але все це поки що теорія. На практиці бізнес відчуває, що означають обіцяні но-

вою владою «податкові канікули».

На умовах інкогніто співробітники ДПАУ повідомляють, що до відома обласних управлінь уже доведено: кому, яку суму й за яким податком «дати до бюджету». Вказівки, що правда, були усні, а тому обійдемося без конкретних цифр. Хоча принаймні одну цифру

ГРОШІ – ВРАНЦІ

Іван Анатолійович, голова правління ВАТ, м. Львів

ПОДАТКОВА ЗАВЖДИ
ПРИХОДИТЬ НА ВИРУЧКУ!

Нещодавно викликали на співбесіду до податкової адміністрації, настійливо рекомендували сплатити податок на прибуток авансом на 3 місяці вперед із приблизного розрахунку 1% від обороту за відповідний період. Коли я зазначив, що не можу спрогнозувати, чи підприємство матиме прибуток за вказаний період, мені відповіли, що я маю планувати такі показники та сплачувати відповідні суми. Я відмовився від пропозиції податківців, аргументуючи це тим, що наразі підприємство не має вільних коштів. Причому я не збрехав – ми надаємо послуги державним установам, тому в більшості випадків отримуємо гроші постфактум. У відповідь на мої пояснення податківці порадили взяти кредит у банку й сплатити податок за рахунок позики. Я відповів, що вважаю це абсурдом, адже заради аврального наповнення бюджету буду змушений повертати банкові тіло кредиту та відсотки. Втім, навіть якби в мене й були вільні кошти, я б інвестував їх у розвиток бізнесу задля отримання більшого прибутку, а не кредитував би державу. Це моя принципова позиція!.. Проте після мого виступу в податковій вони почали тиснути, періодично телефонують мені та бухгалтеру, ставлять зайві запитання, зараз погрожують перевіркою.

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Андрій
Стельмашук,
радник
юридичної
фірми
«Василь
Кісіль та
Партнери»

Конституція України гарантує кожному громадянину правовий порядок, за якого ніхто нікого не може змусити робити те, що не передбачено законодавством. Відповідно, якщо закон не зобов'язує сплачувати податок на прибуток (або виконувати будь-яке інше бюджетне зобов'язання) авансом із приблизним розрахунком відповідної суми, то перерахувати гроші державі платник може лише з власної волі. І жоден державний орган не може вимагати зворотного, порушуючи Основний Закон. Практика показує, що податківці мають звичку посылатися на неіснуючі нормативно-правові акти, наполягаючи на авансовій сплаті податків. У відповідь платникам можна спиратися на статтю 1 Закону України «Про систему оподаткування», яка передбачає, що ставки, механізм справляння податків і зборів,

пільги щодо оподаткування не можуть встановлюватися або змінюватися іншими нормативними актами, крім законів про оподаткування. Коротко кажучи, немає закону – немає авансування. Погрози податківців перевіркою є одним із найпопулярніших методів психологічного тиску на підприємців. Варто пам'ятати, що згідно з пунктом 2 Указу президента «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» № 817/98, про планову візну перевірку (може проводитися не частіше, ніж раз на рік) податківці повинні письмово повідомляти платника не пізніше, ніж за десять календарних днів до відповідного заходу з зазначенням дати його початку. Аналогічна вимога щодо позапланових перевірок відсутня, але щодо них законодавством визначений вичерпний перелік підстав

проведення, зокрема: виявлення фактів порушення суб'єктом підприємницької діяльності законодавства за наслідками зустрічних перевірок, неподання у визначений термін документів обов'язкової звітності тощо. З якою б перевіркою не завітали податківці, в них необхідно поцікавитися про наявність рішення керівника контрольного органу щодо проведення перевірки та направлень на цей захід саме цих осіб (окремо для кожного). Відмова надати такі документи є підставою для недопущення податківців до проведення перевірки. Іншою підставою для цього є відмова представників контрольного органу від підпису в журналі відвіданя фірми, де мають бути зазначені термін і мета візиту, посади й прізвища представників контрольного органу.

все-таки можна назвати – офіційно визначено, що цього року уряд планує додатково залучити 10,5 млрд грн до Пенсійного фонду, за результатами перевірок сплати нарахувань на фонди оплати праці підприємств. Зрештою, питання про можливість сплачувати в повному обсязі внески з ФОП на загальних підставах залишається філософським. Але в цьому випадку вражає не стільки зміст, скільки форма. «Прогнозування донарахувань податків і штрафів за результатами перевірок є неприпустимою практикою у європейських країнах, – стверджує Григорій Павлоцький, партнер податково-юридичного департаменту компанії Deloitte. – У розвинен-

Аби позиція бізнесмена в діалозі з владою звучала переконливіше, досвідчені юристи прокоментували типові конфліктні ситуації, які виникають зараз між податківцями та підприємцями

них державах головним завданнями податкових служб є адміністрування платежів та проведення роз'яснювальної роботи з платниками, виявлення помилки в заповненій декларації свідчить про неналежне виконання податківцями своїх функцій і не вважається додатковим джерелом бюджетних надходжень, як у нас».

Утім, певну роз'яснювальну роботу наші податківці вже почали проводити. «Підприємцям роблять не дуже пристойні пропозиції, – розповідає **Тижню** завідувач відділу податків та зборів ВГО «Асоціація платників податків України» Валентина Проніна. – Пропонують виконати бюджетні зобов'язання за I квартал до за-

вершення термінів подання декларацій. У платників податків запрошують інформацію про їхніх контрагентів начебто для того, аби провести інвентаризацію заборгованості держави з ПДВ з метою оформити її облигаціями». «Неофіційні прохання сплатити податки авансом, які дедалі частіше роблять українські податківці підприємцям, не мають аналогів у європейських юрисдикціях, – розвиває думку Євген Ратманський, старший консультант податково-юридичного департаменту компанії Deloitte. – Адже авансова сплата податків лише призводить до негативних наслідків, оскільки створює касові розриви в бюджетах майбутніх періодів».

ПДВ – УВЕЧЕРІ

Денис Ігорович,
директор підприємства-експортера, м. Рівне

Я розпочав бізнес зовсім недавно. Раніше чув від колег, що бюджетне відшкодування ПДВ є проблемою, проте не думав, що настільки. За моїми підрахунками відшкодування після першої експортної операції мало надійти за 105 днів, проте в цей термін гроші не повернули. Після мого звернення до податкової на підприємство приїхала ревізія. Податківці почали перевіряти всіх моїх постачальників, у яких я купував будь-що з ПДВ. За їхніми словами, вони намагалися з'ясувати справедливість заявленої до відшкодування суми й назвали це «ланцюговою перевіркою». Один із співробітників податкової натякнув, що така громіздка перевірка може бути дуже тривалою, й запропонував посприяти з щонайшвидшим оформленням необхідних паперів, оцінивши свої послуги у 30% від суми відшкодування. Я обурився й відмовив йому в різкій формі, проте тепер шкодую. Товариш із Одеси розповів, що в них відкати сягають 40% для чистих експортерів та 70% для фіктивних. Напевно, мені зробили цілком пристойну пропозицію... Хай там як, а обігові кошти дуже потрібні.

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Андрій Гринчук,
керуючий партнер юридичної фірми «Гринчук, Горпинюк та Партнери»

У випадку затримання виплати платників бюджетного відшкодування ПДВ чи необґрунтованої відмови в цьому податковий орган порушує чинне законодавство. Пункт 1.8 статті 1 Закону України «Про податок на додану вартість» закріплює дефініцію «бюджетне відшкодування», під яким розуміється сума, що підлягає поверненню платникові у зв'язку з надмірною сплатою податку у визначених випадках. Згідно з підпунктом 7.7.4 пункту 7.7 статті 7 цього Закону, платник, який має право одержати бюджетне відшкодування та прийняв рішення про повернення повної суми, подає відповідному податковому органу декларацію та відповідну заяву. Далі базовий Закон встановлює низку процедур, які передують відшкоду-

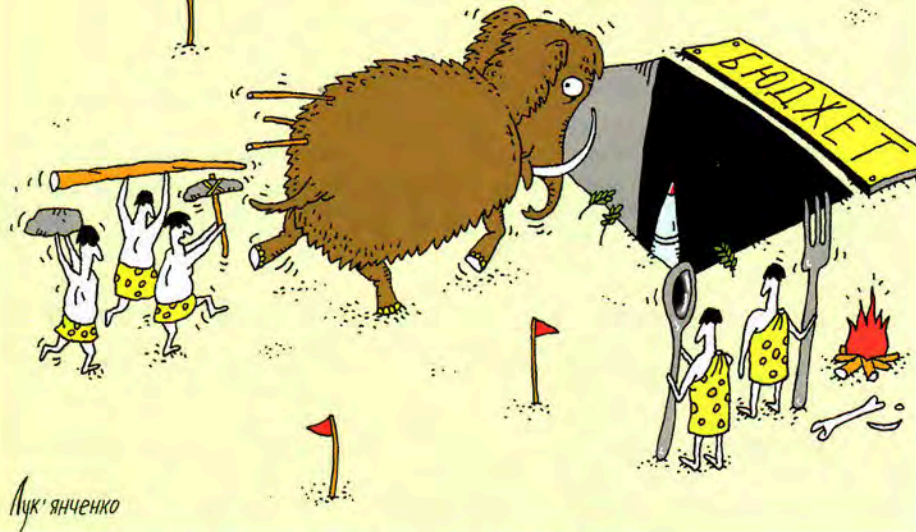
ванню. Ясна річ, що про «відкати», «благодійні внески» або «затримку відшкодування» там не йдеться. Будь-які розмови на цю тему з боку податківця підпадають під ознаки злочину, згідно зі статтею 368 Кримінального кодексу України. В цьому випадку підприємцеві варто звернутися з заявою у підрозділ СБУ по боротьбі з корупцією. Та досить мало бізнесменів у проблемній ситуації обирають шлях оскаржень та притягнення до відповідальності чиновників. Логіка бізнесу вимагає отримати відшкодування (хоч і менше від заявленого) зараз, а не втягуватися в тривалу боротьбу. Відмова у здійсненні відшкодування чи його затримка, а також прийняття інших незаконних рішень можуть

бути оскаржені в органі податкової служби вищої інстанції. Однак, як показує досвід, практичної користі від цього, а також від скарг в інші правоохоронні органи немає, оскільки у відповідь надсилають формальні відписки щодо відсутності коштів тощо. Якщо бізнесмен займає принципову позицію і не йде на домовленості з податківцями (як варіант – заручається політичною підтримкою), єдиним хоча й досить тривалим шляхом виходу з цієї ситуації є судове оскарження. Європейський суд із прав людини вже розглядав справу проти України у зв'язку з невідшкодуванням ПДВ (справа «Інтерсплав» проти України), в якій встановив порушення Україною Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Натомість українські податківці отримали усні вказівки не приймати від бізнесменів декларацій, де вказані збитки, заявки з великими сумами ПДВ до відшкодування тощо. Можливо, саме з цим пов'язані проблеми з подачею звітності в електронній формі: в окремих органах податкової служби процедура подання е-звітності ускладнилась, а в деяких, якось у київських, взагалі унеможливилась. Почастішали випадки, коли податківці свідомо псують паперові декларації з тим, аби в них з'явилися законні підстави не прийняти документ. Подеколи навіть ті звіти, які вже були отримані податковою, інспектори відмовляються визнавати за подані – присвоюють дивний статус «до відома». Вочевидь, це один із нових способів латання бюджетних дір – контрагентам платника, звіт якого забракований, не нараховують податкового кредиту з ПДВ.

Тим, хто хоче отримати від держави відшкодування ПДВ, доводиться робити неприємний вибір – або давати податківцям відкати (в окремих регіонах вони сягають 40% від відповідної суми), або наражатися на величезну кількість перевірок. Штучно затягуються процедури надання дозвільної документації для відкриття бізнесу, отримання алкогольних ліцензій, особливо загострилася проблема одержання свідчення платника ПДВ. Підприємці визнають, що тиск із боку податкової відчували за будь-яких часів і будь-якої влади, й водночас наголошують, що в останній місяць вони стали набагато частіше спілкуватися – формально й неформально – з представниками контрольних інстанцій.

В Україні й далі працює практика усталених негласних правил: «Декларуєш збиток – отримувеш позапланову перевірку», «Прагнеш відшкодування ПДВ – домовляйся», «Є проблеми з поданням декларацій – мотивуй чиновника її прийняти»... Це в розвинених країнах податки платять, в Україні їх, як і раніше, збирають, а на складнощах адміністрування чиновники заробляють. ■

ФІСКАЛЬНЕ ПОЛЮВАННЯ

Ольга Миколаївна, головний бухгалтер приватної школи, м. Дніпропетровськ

Наше підприємство надає платні освітні послуги, попит на які є вкрай еластичним, адже дитину в разі фінансових труднощів можна віддати до безкоштовної державної середньої школи. Місяць навчання в нашому закладі коштує в середньому 1500 грн і значна кількість батьків із початком кризи розірвали з нами контракти. Водночас ми не могли знижувати якість послуг для решти учнів. Відповідно, витрати на оплату праці висококваліфікованих педагогів, організацію позакласного дозвілля тощо залишалися на докризовому рівні на тлі

падіння доходів. Таким чином, за підсумками 2009 року наше підприємство задекларувало збиток. Наприкінці березня поточного року мене телефонним дзвінком викликав начальник районної податкової інспекції «на розмову». Податківцеві поставив під сумнів збитковість нашого підприємства, заявивши, що прибуток у цій галузі повинен становити не менше 1,3% від обороту. Чиновник попередив, що не підписуватиме звітність, якщо за підсумками найближчого звітного періоду задекларуємо збиток. Я в розпачі!..

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Роман Блажко,
юрист
юридичної
фірми
«Лавринович та
Партнери»

Почнемо з того, що порядок запрошення (виклику) до податкових органів визначено законом і недотримання цього порядку надає право платникові податків не з'являтися за викликом. Зокрема, згідно з пунктом 4 частини 1 статті 11 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» для виклику платника чи його представника відповідна посадова особа органу податкової служби повинна направити не пізніше ніж за десять робочих днів письмове повідомлення про таке запрошення рекомендованим листом, у якому має бути зазначено підстави виклику та дата і час зустрічі. Якщо таке повідомлення не направлялося або направлялося з порушенням вищевказаних вимог (наприклад, не було дотримано десятиденного терміну або в повідомленні не вказано підстав для запрошення), головний бухгалтер може не з'являтися до державної податкової служби.

Погроза ж працівника районної ДПІ не приймати в майбутньому податкової декларації без задекларованого прибутку свідчить про перевищення чиновником службових повноважень. Наразі абзацом першим підпункту 4.1.2 пункту 4.1 статті 4 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (далі – Закон № 2181) передбачається, що прийняття декларації є обов'язком податкового органу. Відмова прийняти декларацію з будь-яких причин або висування будь-яких передумов щодо прийняття (включаючи зміну показників у документі, зменшення або скасування від'ємного значення прибутку) забороняється та розцінюється як

перевищення службових повноважень посадовою особою, що тягне за собою її дисциплінарну та матеріальну відповідальність. Таким чином, у випадку Ольги Миколаївни існують всі підстави для того, щоб поскаржитися на дії відповідного податківця до органу державної податкової служби вищого рівня та/чи до органів прокуратури. До прокуратури можна навіть подати заяву про злочин, передбачений статтею 366 Кримінального кодексу України («Службове підроблення»). Адже відмовою у прийнятті декларації без задекларованого прибутку податківцеві фактично підбурює керівництво підприємства внести завідомо неправдиві відомості про отриманий прибуток до офіційного документа, тобто підбурює вчинити службове підроблення.

Коли ж усе-таки податковим органом не буде прийнято декларацію без зазначеного прибутку, точніше – якщо платник не отримає підтвердження про прийняття документа, поданого в електронній формі, то доречно буде скористатися положеннями вищезгаданої норми Закону № 2181. Зокрема, якщо податківцеві безпідставно відмовляється від прийняття декларації, то платник зобов'язаний до закінчення граничного терміну подання надіслати документ поштою з описом вкладеного та повідомленням про вручення. При цьому долучається заява на ім'я керівника відповідного податкового органу, складена в довільній формі, з зазначенням прізвища особи, яка відмовилася прийняти декларацію, та/або з зазначенням дати відмови. Декларація буде вважатися поданою в момент її вручення пошти.

80 ОРНЕТТ КОУЛМЕН

Боббі Мак Феррін

60 років

КОСТЯНТИН КАЗИМОВИЧ; В СЧІКУВАННІ ВІСНИ, 2005

леонід фьодоров / володимир волков /
джон медескі / марк рібо. чарльз гейл.
мулату а статке.

СТІВЕН БЕРНСТІН & SEXMOB

jazz : **свобода**
у музиці та свідомості

Шанс для консерваторів

Девід Кемерон буде лідером вільного світу, якщо переможе на парламентських виборах у Британії. Але він цим не переймається

Автор:
Едвард
Лукас

Що б не сталося на виборах у Великій Британії в травні 2010 року, важко собі уявити, що Гордон Браун може залишитися на Даунінг-стріт. Саме Девід Кемерон має стати новим прем'єр-міністром чи то з переконливою більшістю голосів, чи то з незначною перевагою. Ймовірно є також коаліція консерваторів і ліберальних демократів. Але, найімовірніше, буде сформований міноритарний уряд, що виживатиме за рахунок суміші обіцянок та випадкових домовленостей.

У нього буде дуже багато роботи: потрібно ремонтувати розхитані державні фінанси та шукати дивовижний еліксир якісного управління націоналізованими системами охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення, що не вдалося попереднім урядам.

Але перед ним стоятиме ще одне завдання, на яке, здається, він зовсім не очікує сьогодні. Де-факто він буде лідером вільного світу, який складають країни, що вірять у верховенство права, вільний ринок, свободу слова та демократичні вибори. Іншими словами, вірять у цінності Просвітництва. Багато з них, але не всі розмовляють англійською. Багато з них, але не всі є членами НАТО. Багато з них, але не всі – в Європі. Відколи розпався соціалістичний табір, до початкової кількості приблизно в 50 країн додалися ще дві дюжини молодих демократій, що або розташовувалися на периферії Радянської імперії, або були її частиною. Україна з-поміж них.

«Першість» у цій групі традиційно належить Білому дому. Лише в чорні дні адміністрації президента Картера могло здатися, що смолоскип лідера перейде до союзу Німеччини Гельмута Шмідта й Франції Жискара д'Естена. Наразі Америка за президентства Барака Обами, який втрачає свій політичний капітал, не виказує жодного бажання бути й далі цим лідером. Нова адміністрація відмовилася від ідеї лідерства в зовнішній політиці. Вона любить робити промови, а не приймати рішення.

Як результат – Америка віддала лідерство в Азії Індії та Китаю. Китай також має свободу дій в Африці та Південній Америці. Але як щодо Європи? Франція та Німеччина намагаються залагодити між собою справи в Європейському Союзі, налагоджуючи зручні відносини з чекістським режимом у Росії.

Поки що їх блокує Польща, яка стала країною-якорем для всіх нових членів, особливо центральноєвропейських. Вона також має міцні відносини зі Швецією. Але Польща та її союзники не достатньо сильні. Їм потрібна велика багата країна як стратегічний партнер. Нею може бути тільки Велика Британія. Тільки Британія має (попри все) значну економічну, дипломатичну та військову силу. Як два найкращі союзники Америки в Європі, Велика Британія та Польща мають найбільші шанси утримати увагу легковажної американської адміністрації на таких невідкладних завданнях, як допомога Україні, Молдові та Грузії, протидія російському ревізіонізму, популяризація атлантичних цінностей, порятунку репутації глобального капіталізму.

Тому Кемерон має завести міцну дружбу як із правоцентристським польським урядом «Громадянської платформи», так і з опозиційною партією «Право і справедливість» (теж консерватори, але іншого стибу). Перед ним та його зовнішньополітичною командою стоїть величезне завдання зробити цей союз гідним довіри та ефективним. Зокрема вони мають заохотити польський уряд пригальмувати відновлення дружніх відносин із Росією та Німеччиною. Одна річ – мати цивілізовані відносини зі своїми великими сусідами. Інша – продати свої принципи. Також Польща могла би більше зробити, щоб допомогти країнам Балтії. У пошуках дружніх взаємин Польща зайшла надто далеко у прийнятті умов російсько-німецького кондомініуму, що вималюється в Європі.

Британія, з її атлантичним порядком денним, може надати твердості

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ТА ПОЛЬЩА МАЮТЬ ШАНСИ УТРИМАТИ УВАГУ АМЕРИКАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДО УКРАЇНИ, МОЛДОВИ ТА ГРУЗІЇ

Польщі та її друзям і союзникам. Вона може змінити баланс сил у Європі та майбутню континенту. Ось що означає «лідерство у вільному світі».

Це чудова ідея. Єдина проблема – немає жодних її ознак. Консервативна партія не має нічого цікавого, що вона могла б сказати про Європу, натомість є заявлені й невротичні антиєвропейські кліше та спазми минулого. Вона одержима фантомною загрозою європейської наддержави, водночас ігноруючи величезний стратегічний шанс, який зараз з'явився. Можливо, керівництво консерваторів зрозуміло ситуацію, але сидить тихо, щоб не розлякати своїх виборців-єврофобів. Це було б просто ганебно. А якщо вони зовсім про це не думали? Ось тут уже стає по-справжньому страшно. ■

З 16 по 23 квітня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві

Книгарня на вул. Лисенка, 3:

16 квітня о 18.30 – презентація книжки В. Портникова «Богородиця у синагозі».

17 квітня о 18.30 – зустріч із письменницею Мюр'єль Барбері, котра презентує українській публіці переклад свого найпопулярнішого роману «Елегантність їжачка».

20 квітня о 17.00 – прес-конференція з нагоди Другого всеукраїнського конкурсного проекту «Новий старт».

21 квітня о 18.00 – презентація книжки «Карпатська Січ» (видавництво «Темпора»).

Книгарня на вул. Спаській, 5:

17 квітня о 18.00 – презентація поетичної книжки Володимира Тимчука «Весняні коловороти».

21 квітня о 18.00 – серія зустрічей «Соціоніка»: майстер-клас від Тетяни Педан.

22 квітня о 18.00 – вечір абсурдної прози «O₂» від Олега Коцарева та Олега Шинкаренка.

23 квітня о 18.00 – FRI-D-Club: дискусійний клуб для тих, хто хоче покращити власну розмовну англійську мову.

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

16 квітня о 16.00 – прес-конференція концерту Юрія Андруховича та гурту «Карбідо» «ЦИНАМОН».

21 квітня о 18.00 – презентація книжки поезій Анатолія Крата «Брама у небо».

22 квітня о 18.00 – презентація антології еротичних текстів «Березневі коти».

23 квітня о 18.00 – презентація книжки поезій Олени Дадукевич «Образи» та компакт-диска ансамблю «Львівські менестерлі» «Музика з часів Королівства Руського, Королівства Польського та Великого князівства Литовського XIV–XVII століття».

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

17 квітня о 18.00 – Kharkiv Tweekent. Winberry Communication Studio: перший харківський івент, присвячений Twitter'у.

18 квітня о 16.00 – семінар-тренінг «Re:дизайн молодіжних видань». Семінар проведе Олександр Пажин – редактор журналу «Palindrome».

19 квітня о 18.00 – семінар «Секрети успіху у студентському самоврядуванні».

20 квітня о 18.00 – творче засідання українського культурно-мовного центру «Апостроф». Засідання з нагоди 80-річного ювілею Ліни Костенко.

21 квітня о 18.00 – Спілка української молоді презентує: сайт www.kharkiv.dvuy.info, двотижневик «Український простір», туристичний проект «Вихідні по-українськи».

22 квітня о 18.00 – FRI-D-Club: дискусійний клуб для тих, хто хоче покращити власну розмовну англійську мову.

23 квітня о 18.00 – презентація прозової антології сучасних українських письменників «Декамерон» за участі Сергія Жадана та Сашка Ушкалова.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

17 квітня о 15.00 – презентація збірки поезій Олени Соловйової «Полотна вдалих днів».

18 квітня о 18.30 – перегляд концерту Телоніуса Монка «Blue Monk».

20 квітня о 18.00 – презентація книжки Марії Ткачівської «Тримай мене, ковзанко».

22 квітня о 18.00 – вечір любовної поезії від мистецького молодіжного угруповання «Люди з вагітними головами».

Інформаційний партнер

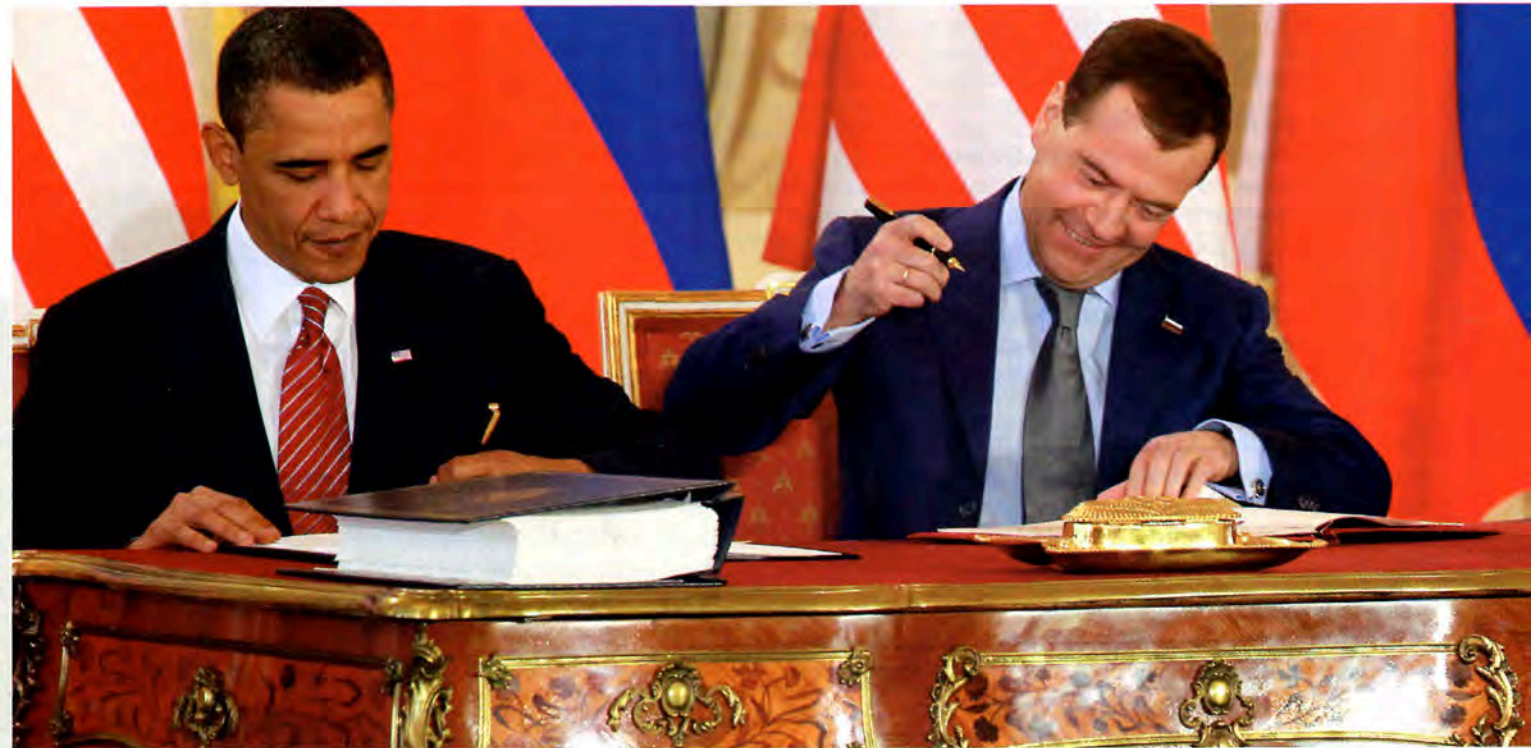
Тижень
Культури

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Міфологія пацифізму

Договір про обмеження стратегічних наступальних озброєнь, підписаний США та Росією, має значно більшу PR-складову, ніж реальний внесок у справу «зробити світ кращим»

Автор:
Володимир
Колпач,
Центр
досліджень
армії,
конверсії та
роззброєння

Президенти Сполучених Штатів і Російської Федерації 8 квітня в Празі підписали черговий Договір про обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНО). Празьку угоду можна назвати спробою №3. Договори СНО-1 і СНО-2 (американське скорочення має симптоматичну абревіатуру START) мали різну долю. Перший цікавий тим, що Росія власні зобов'язання виконала насамперед завдяки повному ядерному роззброєнню України в купі з Казахстаном та Білоруссю. СНО-2 Кремль відмовився виконувати у відповідь на вихід США з Договору про протиракетну оборону (ПРО). Настав час третього заходу.

УКРАЇНСЬКИЙ ФАЛЬШSTART

Ця, як її намагаються подати ЗМІ, визначна для всієї світової спільноти подія могла мати

яскраве українське забарвлення. Адже підписання нового Договору СНО могло відбутися в Києві – ще на початку березня президент Віктор Янукович виступив із офіційною пропозицією організувати історичну зустріч у столиці України. Однак відбулося це в Празі. Чому ж ініціатива президента України залишилася поза увагою?

Вочевидь, на Банковій вважали, що такий хід Києва виглядатиме досить сильно. Передусім із огляду на формування іміджу Януковича як прагматичного політика нової формації зі здоровою зовнішньополітичною ініціативою. Плюс це мало виглядати природним: мовляв, Україна як перша країна світу, яка добровільно відмовилася від статусу ядерної держави, резонно має право претендувати на участь у світових процесах ядерного роззброєння.

Інша річ, що очікувати на взаємність із боку підписантів договору про скорочення ядерних арсеналів виглядало, м'яко кажучи, наївно. Київ у результаті отримав чергового «геополітичного гарбуза», причому від обох «наречених». Ініціатива Києва щодо СНО насправді не вигідна чи просто непотрібна як Вашингтону, так і Москві. Жодна зі сторін не зацікавлена в так званій суб'єктності України в такому болючому й неоднозначному ядерному питанні.

Погодившись підписувати договір СНО в Києві, Вашингтон продемонстрував би певну пріоритетність України у власній зовнішній політиці. Для Білого дому це сьогодні не на часі в контексті «нової парадигми» відносин із Росією, де Київ відходить на другорядні позиції. До того ж українська сторона могла б винести на порядок ден-

ний підтвердження чи набуття конкретнішого змісту гарантій безпеки України як без'ядерної держави, які, хоч і прописані в Будапештському меморандумі, виглядають сьогодні досить ефемерно. Американцям зараз не до цього.

Так само як і росіянам. У Кремлі, щоправда, всіляко демонстрували, що ставляться до ініціативи українського президента «з інтересом». Російська сторона постійно наголошувала, мовляв, не проти Києва, якщо США також погодяться. Хоча було зрозуміло, що це лише фонове супроводження, й пропозицію Януковича ніхто реалізувати не збирався.

У ядерному питанні й Вашингтон, і Москва від України все, що хотіли, отримали вже давно, коли останній ядерний боєзаряд покинув українську територію. Аргументація деяких експертів – Барак Обама відмовився приїжджати до Києва, бо поки що в Білому домі придивляються до нового українського президента і його політики – не витримує жодної критики. Янукович зараз якраз досить зручний для США президент України. Через власну прогностичність, дарма що вона носить прокремлівський характер. Довелося почути ще один «убивчий» аргумент проти Києва – незадовільний стан автодоріг. Тут, звичайно, крити нема чим. Але хотілося б нагадати, що 1 серпня 1991 року напередодні оформлення розпаду СРСР, коли в паніці необхідно було робити Україну без'ядерною державою, Джорджу Бушу-старшому нічого не завадило відвідати Київ. Те ж саме спокійно робили його наступники – Білл Клінтон (двічі) та Джордж Буш-молодший. Навряд чи тоді автошляхи були кращі, хіба що заторів було менше...

ПРАЗЬКИЙ START

Попри традиційний для події такого масштабу галас, празька угода СНО має значно більшу PR-складову, ніж реальний внесок у справу «зробити світ кращим». Поза сумнівом, те, що ядерної зброї стане менше, факт позитивний. Обидві країни мають скоротити власні наступальні ядерні арсенали десь на третину – до 1550 боєголовок і

800 носіїв із так званої ядерної тріади (міжконтинентальні балістичні ракети, стратегічні бомбардувальники й балістичні ракети підводних човнів). Але що зміниться від того, що через сім років (це якщо угоди одразу ратифікують Сенат та Держдума) Вашингтон і Москва матимуть можливість знищити одне одного, а заодно й світ, приміром, не 100 разів, а 70? Як слушно відзначили колеги з The Washington Times, за правління Джорджа Буша (якого порівнювали більше з запальним ковбоєм, але аж ніяк не з миротворцем) американський ядерний арсенал було скорочено на 4 тис. боєголовок. А тут якісь декілька сотень одиниць Обами.

Та кожен із підписантів СНО-3 отримав власні «вузько корпоративні» дивіденди. Росія таким чином легітимізувала процес скорочення своїх стратегічних ядерних сил (СЯС) через їх застарілість, з одного боку, і через фізичну неспроможність їх поновити – з іншого. Наприклад, надходження найсучасніших міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) «Тополь-М» і близько не перекиває темпів зняття з бойового чергування ракет РС-20 «Воєвода» (західна класифікація – SS-18, більш відома як «Сатана») з причини закінчення термінів їх експлуатації, які неможливо продовжувати до безкінечності.

В авіаційному компоненті СЯС Росії ситуація не набагато краща. Стратегічні бомбардувальники Ту-95 МС найближчим часом масово підуть «на захід» через завершення ресурсу експлуатації. Поповнення за рахунок Ту-160 очікувати не слід – надходження коли й будуть, то лише поодинокі. Ситуація з морською складовою «тріади» взагалі патова. Нові підводні човни можуть виявитися «голими» через проблеми з перспективною ракетою «Булава», розробку якої на сьогодні заведено у глухий кут: із більш як десятих випробувальних пусків успішним був тільки один. Тож новий договір СНО виявився для Кремля дуже вчасним і доречним.

Свої дивіденди отримали й Сполучені Штати. Барак Обама наразі може занести «зараховано» в залікову книжку Нобелівського стипендіата, адже ди-

2200
розгорнутих
ядерних
боєголовок
є у США

2600
– у Росії

по
1550
має залишитися
за договором
СНО-3

Голий PR.
На Вашингтонському саміті з ядерної безпеки ядерний тероризм визнали головною загрозою світу. Говорили, що СНО-3 «зменшить ймовірність потрапляння ядерної зброї до рук терористів-радикалів». Такі тези просто смішать. До чого тут скорочення ядерної зброї в США та РФ? Цікаво, як це може вплинути на гіпотетичні плани, приміром, товариша Кім Чен Іра підтримувати ядерними технологіями? Або на апокаліптичні плани Усами бін Ладена чи Ірану?

близько
900
носіїв ядерної зброї
мають
США

близько
600
– Росія

не більше
800 (!)
може бути в кожному за договором СНО-3

плом головного світового миротворця 44-й президент США отримав дещо авансом. Щоправда, договором із Москвою він викличе чергову хвилю обурення всередині країни з боку опозиції – мовляв, «ліберальний казкар знищує останню супердержаву світу». Однак Обама до цього вже не звикати, до того ж Америка радше посилила власні позиції, ніж навпаки. США вже давно знайшли асиметричну альтернативу надмірному утриманню ядерних арсеналів. Її назва – системи високоточної зброї (ВТЗ). У США їх приймають на озброєння, час від часу випробовують у реальних бойових умовах (Югославія, Афганістан, двічі Ірак), на розробку та їх удосконалення витрачають мільярди. Коли сьогодні крилата ракета Tomahawk, пущена з відстані в 2500 км із підводного човна або стратегічного бомбардувальника, здатна влучити, приміром, у вікно офісу, необхідність обов'язково мати ядерний боєзаряд нівелюється. Такого роду системи не підпадають під жодні скорочення і водночас ніхто в світі й близько не наблизився до паритету зі США в цьому компоненті наступальних озброєнь.

При цьому всьому підписаний у Празі договір СНО жодним чином не позначиться на планах Пентагону розгорнути елементи системи протиракетної оборони (ПРО) в Східній Європі (див. *Тиждень* № 6, 2010). Між Білим домом і Кремлем триватиме торг довкола Іранського питання. Приміром, російський лідер уже погодився на «розумні» санкції проти Тегерана... Отже, хочеться вірити, що світ коли-небудь позбавиться ядерної зброї, однак наразі не видно, щоб нова угода СНО чимось реально наблизилася цей час.

Україні ж варто зрозуміти: вимагати реальних гарантій власної безпеки від ядерних держав необхідно, але потрібно бути й готовими до того, що це ігноруватимуть і Москва, і Вашингтон. Й урешті-решт перестати відводити собі роль «мосту» між Сходом і Заходом, Москвою і Вашингтоном, Росією та Європою... Мостами туди-сюди іздіять, ходять, бігають, а під час війни їх підривають першими. ■

Свердлять під Газпром

Використання вдосконаленої технології видобутку сланцевого газу потіснить позиції російського Газпрому на європейському ринку в найближчі п'ять-сім років

Автор:
Ірина Перевозченко

«Сланцева бульбашка», «РФ намагаються позбавити газової гегемонії», «PR нечистих на руку ділків»... Цими й подібними висловлюваннями рябіла провладна преса Росії в березні – квітні. «В світі розгорнулася активна кампанія пропаганди сланцевого газу», – обурювався в одному з останніх чисел «Російської бизнес-газети» гендиректор Інституту національної енергетики РФ Сергій Правосудов. «Джерелом інформаційного галасу стала стаття у Wall Street Journal, опублікована в листопаді 2009 року», – уточнив на церемонії початку будівництва «Північного потоку» глава Газпрому Александр Міллер, оптимістично додавши, що «якогось серйозного впливу на газовий ринок тема сланцевого газу не матиме». Чи так це й чому газетна замітка (нехай навіть у такому авторитетному західному виданні) удостоїлася цілої інформаційної кампанії, спікерами в якій виступили далеко не останні люди в Білокамяній?..

ТЕХНОЛОГІЇ ГАЗУЮТЬ

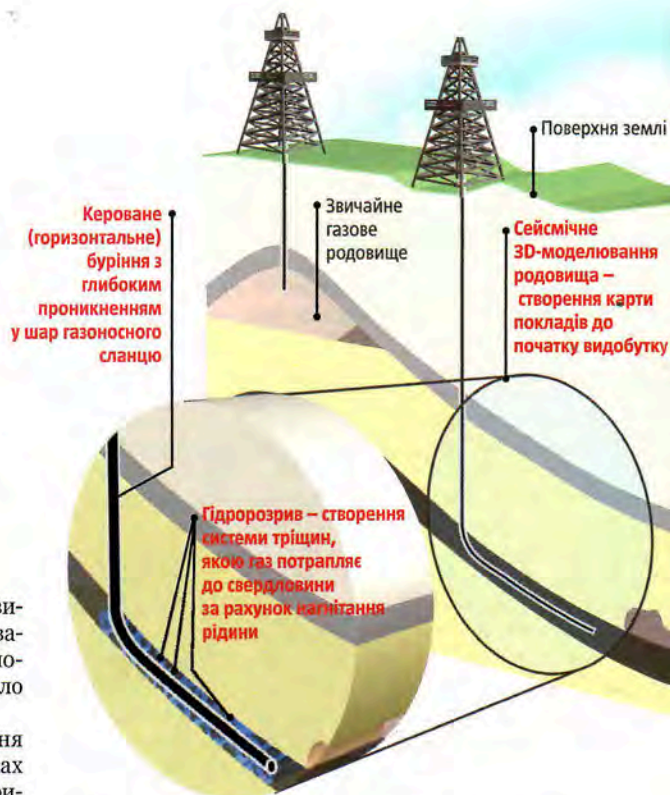
Предметом полеміки в ЗМІ стала нова технологія видобутку, який раніше вважали нерентабельним. Принагідно зауважимо, що перші газові свердловини, котрі з'явилися ще в позаминулому столітті, бурили саме в сланці. Інша річ, що сланцеві поклади розробляли, як правило, від місяця до року, після чого тиск у стволі газової свердловини па-

дав, а родовище оголошували вичерпаним. Нещодавно з'ясувалося, що з таких «збіднілих» покладів можна добути чимало блакитного палива.

Глобальне подорожчання енергоносіїв у 2001–2008 роках стимулювало інвестиції американських і європейських розробників у проекти альтернативного видобутку енергії (зокрема – зі сланцевого газу) й виробництва необхідного для цього устаткування. На газовому ринку США і Євросоюзу з'явилися сотні дрібних венчурних компаній, які взяли на озброєння відносно недорогі бурові агрегати й почали освоювати родовища з розряду «вичерпаних». За даними Міжнародного енергетичного агентства, на початку 2010 року в Європі діяло близько 50 таких компаній, а в США – понад 2 000.

Результатом технологічного прогресу стало впровадження в промислове виробництво комбінованого підходу до розробки сланцевих родовищ, що неабияк знизило собівартість видобутку газу. Зокрема, йдеться про одночасне використання під час освоєння родовищ трьох складових (див. малюнок).

Уперше вдосконалену технологію видобутку газу зі сланцю апробували в США. Як наслідок, у 2009 році об'єм видобутку блакитного палива в Сполучених Штатах (за різними оцінками, від 624 млрд до 745 млрд м³) перевищив аналогічний показник Росії (582,3 млрд м³). Причому коли в РФ обсяг річного видобутку скоротився майже на 10%, то в США був зафіксований приріст – від 3,4% до 23% (остаточна статис-

ЗА ДАНИМИ АДМІНІСТРАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ США (US EIA)

Поклади сланцевого газу в Польщі оцінюються в 1,36 трлн м³

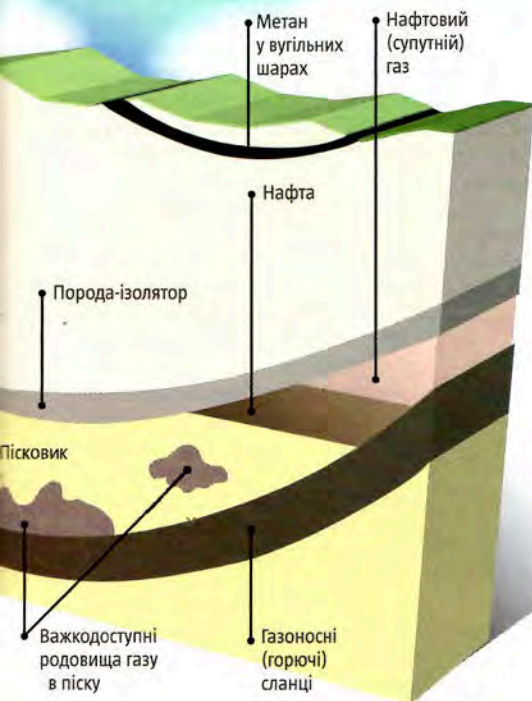
тика традиційно з'являється ближче до осені через велику кількість дрібних виробників).

Характерно, що за попередніми оцінками частка сланцевого газу в загальному обсязі видобутку США зросла до 40%. А видобуток цього нетрадиційного енергоресурсу вже надав змогу кардинально переоцінити запаси блакитного палива в американських надрах. Якщо в 2000-му об'єм доведених запасів газу в США оцінювався в 4,96 трлн м³ (до речі, в 2000–2010 роках об'єм видобутку становив 4,6 трлн м³), то зараз за рахунок сланцевих родовищ відповідний показник зріс до 6,86 трлн м³, за даними Адміністрації енергетичної інформації Сполучених Штатів.

ДОВІДКА

Сланцевий газ міститься в порах і тріщинах твердої породи – сланцю, в якому він рівномірно розподілений на величезній площі. Сам сланець – це осадова порода на дні доісторичних океанів, що є сумішшю мінералів та органічних залишків (керогенних порід) які, власне, і є джерелом нафти й природного газу. Родовища «традиційного» газу – це, як правило, все той самий сланцевий газ, що просочився крізь пісковик у підземну порожнину, створену породою-ізолятором. Звичайні родовища легко розробляти, але вони майже вичерпані на обжитих територіях. Горючі сланці є практично скрізь, проте до недавнього часу їх не розробляли – в світі вистачало «традиційного» газу.

СХЕМА ЗАЛЯГАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ І ТЕХНОЛОГІЯ ВИДОБУТКУ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ

ЕНЕРГЕТИКА МОМЕНТУ

Такі тенденції на заокеанському газовому ринку неабияк стурбували керівництво Газпрому. Поки підстав для паніки немає – організація видобутку газу зі сланцю дуже складна і її собівартість вища, ніж ціна експлуатації вже розвіданих традиційних родовищ (яку формують переважно витрати на амортизацію газогонів і транзит). Але пікантності ситуації додає той факт, що запаси газу в Уренгойському басейні (РФ) вичерпуються – за оцінками експертів, обсяги видобутку щороку падають і протягом п'яти-семи років родовище себе вичерпає. А коли зіставити витрати на освоєння, наприклад, родовищ Сибіру з витратами на видобуток сланцевого газу, то арифметика складається не на користь Газпрому. Так, за офіційними даними РФ, собівартість тисячі кубів газу Штокмановського або Бованенковського родовищ на початкових етапах видобутку становитиме \$200 – 270. Точна собівартість видобутку сланцевого газу не розголошується, проте за рахунок нарощування обсягів його виробництва в США ціна на імпортоване блакитне паливо в 2008–2009 роках на американському ринку впала з \$307 до \$130 за тисячу кубів.

Раніше провідні американські виробники заявляли, що витрати на видобуток **1000 м³** сланцевого газу не перевищують **\$100**

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ВИЩА ШКОЛА УПРАВЛІННЯ
(орган сертифікації персоналу, акредитований в SIC, Канада)

МВА "Найкращі практики"

Модулі:

- кар'єра-коучинг
- управлінська економіка
- стратегічний менеджмент та управлінські інформаційні системи
- менеджмент людських ресурсів
- менеджмент маркетингу і продажу
- управління фінансами
- операційний менеджмент і управління якістю
- лідерство в організації
- бізнес – безпека і правове забезпечення

Тривалість – 19 місяців

03039, Україна, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, корп. 18, каб. 24
Тел.: 0 (44) 524-57-96 (13-86)

www.maup.com.ua E-mail: mba@iapm.edu.ua, mba-maup@yandex.ru

Держ. Ліц. МОНУ АВ № 048032 від 10.04.06 р.

ОФІСИ ТА КОНФЕРЕНЦ-ЗАЛИ В ОРЕНДУ

М «Лівобережна»
(044) 459-00-61

Працює «Клуб Лояльності»
для орендарів
подробіці на www.udk.com.ua

Понад те, зріджений природний газ (LNG, не плутати зі зрідженим пропаном-бутаном – LPG) із Близького Сходу та Північної Африки, що виявився невикористаним на ринку Сполучених Штатів, потрапив на ринок Євросоюзу, суттєво потіснивши продукцію Газпрому. За даними російського монополіста, обсяг експорту газу в країни ЄС торік скоротився на 11,4%, а частка компанії на європейському ринку впала з 25% до 22%. У тому ж 2009-му сукупний обсяг імпорту LNG до Європи зріс на 22% (постачання з одного лише Катару, що раніше направляв газ до США, зросло вдвічі). Причому Катар продав газ до ЄС по \$80–90 за тисячу кубів, тож Газпрому, що пропонував такий же товар у межах довгострокових контрактів по \$260–300 за тисячу кубів, довелося йти на поступки і знижувати ціни.

Відзначимо задля справедливості, що падіння обсягів промислового виробництва і, як наслідок, обсягів споживаного газу як у США, так і в Євросоюзі в умовах кризи ускладнює оцінювання втрат Газпрому від розробки родовищ сланцевого газу. При цьому беззаперечним здається те, що експорт удосконаленої технології до країн–контрагентів РФ зламає систему довгострокових контрактів і прив'язування вартості газу до цін на нафту. Вже торік біржові ціни на блакитне паливо були, в середньому, на чверть нижчі прив'язаних до нафти контрактних цін Газпрому. В результаті обіг європейського спотового ринку в 2009-му виріс на 43%. До речі, навесні 2010-го на біржах продавали до 20% всього споживаного в Європі газу. Але це – лише квіточка. Якщо промисловий видобуток сланцевого газу налагодять на території Євросоюзу, Газпром узагалі може втратити основний ринок збуту.

Перші прояви цього вже є. Значним постачальником газу для Європи найближчими роками може стати Польща: в країні відкриті запаси сланцевого газу об'ємом близько 1,36 трлн м³. У травні їх освоєння має почати американська Сопосор-Phillips. Якщо під час пробного буріння запаси Польщі будуть підтверджені, то загальні обсяги газу в країнах ЄС збільшаться майже на 47%. Услід за Сопосор-

Phillips інтерес до польського газу вже виявили Exxon Mobil і Marathon (обидві – США), а також канадська Talisman Energy. Щоправда, реалізацію планів океанських ТНК можуть призупинити кадрові ротації в польській владі після дострокових президентських виборів. Наприклад, якщо переможе кандидат від проросійської «Громадянської платформи» (див. стор. 18). Але навряд чи таке відтермінування буде вічним.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС

Теоретично на розвиток видобутку сланцевого газу може розраховувати й Україна. В усякому разі наші запаси за площею та

ЯКЩО В ЄС НАЛАДЯТЬ ПРОМИСЛОВИЙ ВИДОБУТОК СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ, ГАЗПРОМ ВТРАТИТЬ РИНОК

обсягами порівнянні з польськими. Минулого вівторка світові інформагентції поширили інформацію про те, що родовищами українського сланцевого газу зацікавилися французи та поляки.

EuroGas Polska, донька американської EuroGas Inc., підписала конфіденційну угоду з Total E&P, донькою великої світової нафтової компанії Total, про оцінку та можливу купівлю прав, що належать EuroGas Polska, на родовища метану вугільних пластів у Західній Україні на кордоні з Польщею. Йдеться про Львівсько-Волинський вугільний басейн. За словами голови правління EuroGas Вольфганга Раубола, за останні 13 років компанія виконала великий обсяг геологічних та технічних досліджень щодо нафтових свердло-

вин у Західній Україні. «Ми раді, що Total зацікавився нашими нетрадиційними газовими активами в Україні... Наші дослідження вказують, що товщина формацій сланцевого газу на території EuroGas Люблінського басейну в Західній Україні значно більша, ніж в успішних полях сланцевого газу в США», – наголошує Раубол. Проте це – перспектива найближчих десятиріч. Та ж Польща не розраховує на комерційний видобуток газу зі сланцевих порід раніше 2015 року. А ось зростання пропозиції й посилення конкуренції на світовому та європейському ринках обіцяє Україні виходи вже в осяжному майбутньому. Йдеться, перш за все, про диверсифікацію постачань енергоносіїв. Перший крок у цьому напрямку вже зроблено – в березні Кабмін ухвалив рішення про підготовку будівництва на Чорноморському узбережжі терміналу, де прийматимуть зріджений природний газ.

Окрім того, падіння цін на газ на ринку ЄС дає українській стороні певні козирі в переговорах із Газпромом. Зараз НАК «Нафтогаз України» купує блакитне паливо в росіян за середньорічною ціною \$330 за тисячу кубів. Тоді як середня вартість російського газу в країнах ЄС становитиме цього року не більше \$326 за тис. м³. Отже навіть із урахуванням транспортних переваг ціна на газ для України одна з найвищих у всьому Старому світі. Саме час переглянути такі домовленості.

І, нарешті, надлишок сланцевого газу неминуче посприяє перегляду пріоритетів у проектованих газогонках. Звичайно, ні Німеччина, ні Росія не відмовляться будувати «Північний потік» в обхід України – надто багато коштів і зусиль уже вкладено в цей проект. Проте якщо будуть переглядати терміни чи проектну потужність цього газогону (що цілком можливо), в нашій державі, як мінімум, з'явиться шанс залучити інвестиції для реконструкції власної газотранспортної системи й зберегти обсяги транзиту до Євросоюзу. Щоправда, залишається відкритим питання, чи зможе скористатися змінним співвідношенням сил на глобальному газовому ринку нова українська влада? ■

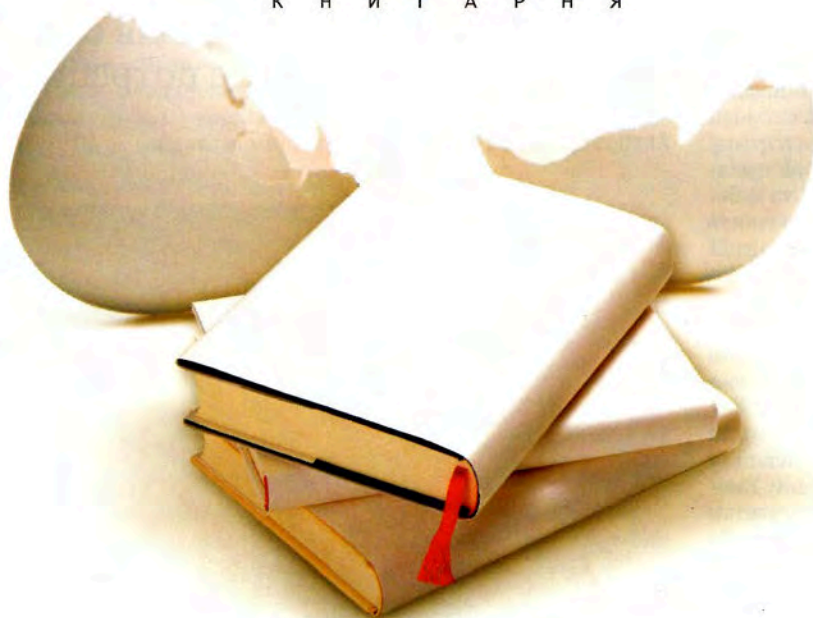
В 2003-му Катар продав газ до ЄС в 3 рази дешевше, ніж Росія

ДОВІДКА

EuroGas — нафтогазова компанія з активами в Україні та Польщі, що має також активи з видобутку тальку в Словаччині й золота в США. EuroGas – перша іноземна компанія, яка пробурила в Україні свердловину для видобутку метану. Наприкінці 2008 року EuroGas спільно з українським бізнесменом Іваном Аврамовим створили на паритетних засадах підприємство «Єврогаз Україна» для видобутку метану вугільних родовищ. Передбачається, що EuroGas і його український партнер створять ще одне спільне підприємство, в яке українська сторона передасть близько 2 тис. свердловин природного газу, тоді як американська корпорація забезпечить нові технології для їхнього відновлення.

К Н И Г А Р Н Я

**Запрошуємо Вас до нової Книгарні «Є» в Києві
за адресою: просп. Повітрофлотський 33/2**

**Книги українською та іноземними мовами
подарункові видання та альбоми
мапи, атласи, путівники
безкоштовний Wi-Fi
літературні заходи
музика та кіно
канцтовари
листівки
іграшки**

Швидкоплинна й кривава зміна влади в Киргизстані змусила весь світ знову згадати про цю невелику центральноазійську республіку. З часів Революції тюльпанів минуло п'ять років, і багатьох спостерігачів за подіями в Бішкеку 7–8 квітня не полишало відчуття deja vu. «Коли вдруге наступають на ті ж самі граблі, це, з одного боку, смішно, але знову бачити розграбоване місто – печально», – зізнається киргизький журналіст Віталій Пожарський.

Новітня історія Киргизстану дуже відмінна від історії сусідніх країн. У Казахстані та Узбекистані до сьогодні правлять останні перші секретарі місцевих компартій Нурсултан Назарбаєв та Іслам Карімов. У Туркменістані останнього партсека Сапармурата Ніязова без видимих потрясінь замінив Гурбангулі Бердимухамедов. У Таджикистані після хаосу та громадянської війни на початку 1990-х зміцнив свою владу Емомалі Рахманов. Киргизстан 1990-ті перебув порівняно спокійно, натомість переживає вже другу революційну зміну влади саме в 2000-х.

ЗАПЛУТАНА ІСТОРІЯ

Про характер киргизів може розповісти історія цього народу, в якій приховано чимало загадок. Киргизи майже не вели літописання, тому до ХХ століття більшість історичних джерел про них створили інші народи. Та й киргизька мова отримала писемність – арабську – тільки в 1924 році, але нею зараз користуються лише китайські киргизи. В СРСР уже за чотири роки киргизьку було переведено на латинську абетку, а з 1940-го й дотепер киргизи пишуть кирилицею.

Учені не мають єдиної думки про походження киргизів. Давні китайські джерела свідчать про те, що войовничий народ гегунь (порівняння з уйгурськими та перськими джерелами переконує, що це були саме киргизи) кочував у районі Великих озер у сучасній Монголії, а в V–VI століттях заселив Мінусинську котловину між річками Абакан та Єнісей. За китайськими описами, це

Винищувачі президентів

Киргизи вдруге за п'ять років скидають владу в країні, яка тепер над усе потребує стабільності

Автор: Дмитро Губенко

були високі європеїди з рудим волоссям, рум'яними обличчями та блакитними очима.

Згодом єнісейські киргизи розпочали широку експансію і, розгромивши у 840 році Уйгурський каганат, утворили Киргизький каганат, що 80 років домінував у Центральній Азії. Деякі вчені, однак, вважають, що сучасні киргизи ніяк не пов'язані з єнісейськими киргизами й походять від народу усунів, який мав розвинуту державу на території сучасного Киргизстану. В будь-якому разі творення киргизького народу на Тянь-Шані тривало до XVIII

століття й у ньому взяли участь такі етноси, як карлуки, чигили, тардуші, огузи, уйгури, монголи.

Є кілька версій щодо походження самоназви народу. Згідно з найпоширенішою киргизькою легендою, 40 родів, які склали киргизький народ, застували 40 дівчат – «кирк киз». Ще один варіант передбачає походження етноніма від давньотюркського слова «киргу» – «червоний». До речі, філологи відзначають, що в киргизькій та кількох інших тюркських мовах корінь «киргис/киргин» означає винищувати.

РАДА СТАРІЙШИН. Кланові відносини досі відіграють важливу роль у киргизькій політиці

ЧАСТИНА ІМПЕРІЇ

До складу Російської імперії киргизькі землі входять у два етапи: у 1855–1863 роках – їх північна частина, а після розгрому Кокандського ханства в 1876 році – південна. Наприкінці XIX століття Росія вела з Британською імперією так звану Велику гру за контроль над Центральною Азією й потребувала надійного плацдарму для просування на Південь. Царський уряд починає активно колонізувати киргизькі землі. В 1896–1916 роках на кампанію переселення російських селян із центральних губерній до Семиреченської області, яка охоплювала східну частину сучасного Киргизстану та південний схід Казахстану, було витрачено 237 310 236 рублів.

Землі киргизів, значна частина яких на той час уже осіла й стала хліборобами, конфіскують. На 1916 рік росіянам, яких у Семиреченській області було тільки 6%, належало вже 57,5% придатних для обробітки земель. У 1911-му військовий губернатор центральноазійських областей отримує циркуляр, у якому йдеться про те, що «місцеве населення цікавить нас як матеріал для виконання в майбутньому робіт російських селян, тому треба вживити їм у кров повагу до всіх росіян, а якщо хтось не багатиме скоритися, то, позбавлений землі, помре з голоду або ж Росія попросається з ними».

Кульмінацією цієї політики стали події 1916 року, які російські історики воліють називати повстанням, а киргизькі – геноцидом. Приводом до антиросійських виступів киргизів та інших народів регіону став указ Миколи II про «реквізицію іногородців» на окопні та тиллові роботи (в розпалі була Перша світова війна). Внаслідок каральних дій російських військ загинули від 150 до 300 тис. киргизів, сотні тисяч втекли до Китаю. Північний Киргизстан знелюднів.

ВІД КИРГИЗІ ДО КИРГИЗСТАНУ

Після революції опір більшовикам на території Киргизстану чинили переважно російські переселенці, знекровлене киргизьке населення поставилося

ФОТО: AP

до зміни влади апатично. В 1918 році киргизькі землі стають частиною Туркестанської АРСР у складі РРФСР, але невдовзі в Центральній Азії починається процес національного розмежування. У 1924-му була створена Кара-Киргизька автономна область (із 1925-го – Киргизька). 1926-го засновано Киргизьку АРСР, яка за 10 років стає Киргизькою РСР.

Як і в Україні, радянську індустріалізацію в Киргизстані супроводжувала русифікація. Киргизьким Щербицьким став Турдакун Усубалієв, який був першим секретарем місцевої компартії з 1961-го по 1985 рік. У 1963 році він провів ювілейні урочистості, присвячені «100-річчю добровільного входу Киргизстану до складу Росії». В російських школах поступово припинили вивчати киргизьку мову, лише російською викладали в більшості вищих навчальних закладів (сьогодні російська в Киргизстані є офіційною мовою).

У 1979 році киргизів у республіці було приблизно 50%, тоді як сукупна частка росіян, українців, німців і татар складала 35% (на сьогодні частка киргизів сягнула 70%). До того ж кордони центральноазійських республік не збігалися з ареалами розселення відповідних народів, тож ослаблення СРСР принесло в регіон міжетнічне протистояння. Влітку 1990 року в місті Ош на півдні Киргизстану спалахнув конфлікт між киргизами та узбеками, який тільки за офіційними даними забрав життя 1200 осіб.

ПІВНІЧ-ПІВДЕНЬ

Проголошення в 1991 році незалежності вивело на новий рівень ще одне давнє киргизьке протистояння – Півночі (чуйсько-ісик-кульського клану) та Півдня (ошського клану). Боротьба між ними почалася ще з початку XIX століття, однак у перші роки радянської влади стару еліту відсторонили від влади й на передній план вийшли представники другорядних кланів.

Після Другої світової війни складається схема чергування на найвищих посадах представників Півночі та Півдня. Так, першим киргизом на посаді першого секретаря республіканської компартії у 1950 році став півде-

нець Ісхак Раззаков, у 1961–1985 роках посаду обіймав представник найпотужнішого північного клану сарибагишів Турдакун Усубалієв, а в 1985–1990 роках – знову виходець із півдня Абсамат Масалієв. У 1990-му першим киргизьким президентом обирають сарибагиша Аскара Акаєва.

Як і попередники, Акаєв був змушений ділитися владою з представниками інших кланів. Посаду голови уряду в 1991 році він віддав південцю Насирдину Ісанову, та й прапор незалежного Киргизстану в 1992 році став червоним (а це колір південних киргизів). Однак напруження між регіонами залишалось. Регіональні особливості (південні киргизи більш консервативні й менш європеїзовані) накладалися на бажання Аскара Акаєва сконцентрувати в руках своєї родини всю владу, що врешті-решт вилилося в кризу легітимості президента.

РЕВОЛЮЦІЯ ТЮЛЬПАНІВ

Зменшенням ролі уряду та парламенту була незадоволена як південна, так і північна опозиція. 13 березня 2005 року відбувся другий тур парламентських виборів, результати якого опозиціонери оголосили сфальсифікованими. Протести починаються на Півдні, але швидко перекидаються й на Північ. Через кілька днів уряд падає, Акаєв тікає до Москви. Революція тюльпанів перемагає, але погроми та мародерство в Бішкеку залишають неприємний присмак – такого не було ні в Тбілісі, ні в Києві.

Тепер два лідери революціонерів, Фелікс Кулов та Курманбек Бакієв, мають поділити владу між собою. Північанин Кулов, визнаючи провідну роль південців, відмовляється від претензій на президентство на користь екс-прем'єра Бакієва та погоджується очолити уряд. Бакієв прогнозовано перемагає на президентських виборах, і країна стає свідком постійних суперечок між двома лідерами, які закінчуються відставкою уряду Кулова наприкінці 2006 року.

Позбувшись конкурента, Бакієв починає розбудовувати авторитарний режим за прикладом сусідніх країн. Опозиціонери зазнають переслідувань, свобода слова обмежується. Родичі президента отримують посади у

ГРОНА ГНІВУ. 83 людини заплатили своїми життями за зміну влади. Столиця зазнала втрат на кілька мільйонів доларів

владі. В жовтні 2007 року він створює власну партію «Ак Жол», проводить референдум про зміни до Конституції та запускає парламент. На позачергових виборах у грудні «Ак Жол» здобуває більшість у парламенті. В липні ж минулого року Бакієв набирає 90% голосів на президентських виборах, які міжнародні спостерігачі визнали недемократичними.

РЕВОЛЮЦІЯ РОЗИ

«Багатьох із них я пам'ятаю ще з 2005 року», – розповідає про теперішніх опозиціонерів Віталій Пожарський, який висвітлював ще Тюльпанову революцію. Голова створеного опозиціонерами тимчасового уряду Роза Отунбаєва, наприклад, після тих подій отримала посаду міністра закордонних справ. Паралелей справді багато. Як і тоді, президента звинувачували в корупції та сімейному правлінні.

ФОТО: REUTERS

ФОТО: REUTERS

Як і тоді, протести переросли в погроми та мародерство. Цього разу, щоправда, все почалося не на Півдні, а на Півночі, й влада впала ще швидше, ніж п'ять років тому.

Це дивує Пожарського, який не чекав від деморалізованої опозиції настільки рішучих дій. Її попередні мітинги були малолюдними та малоефективними. Але зараз владі не допомогло

навіть жорстке використання сили – під час заворушень загинуло 83 особи, поранення отримали півтори тисячі. Снайперський вогонь тільки розлютив демонстрантів, які роззброювали правоохоронців та влаштували над ними самосуд. «Додатковим чинником, можливо, був арешт опозиціонерів 6 квітня», – припускає Пожарський. Залишившись без провідників, натовп не розсіявся, а став ще агресивнішим.

Зараз чимало спостерігачів сходяться на думці, що минулотижневі заворушення були справді незапланованими, а головна їх причина – важкий соціально-економічний стан країни. З початку року в Киргизстані вдвічі підвищили ціни на електрику та житлово-комунальні послуги, запровадили податок на мобільний зв'язок, подорожчало пальне. Доходи киргизів при цьому не зросли, й влада не продумала жодних механізмів компенсацій. Накопичена соціальна агресія знайшла вихід у погромах та мародерстві.

ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ

Киргизстан є фактично прифронтовою державою (поруч – Афганістан), на киргизькій території розташовані військові бази як Росії, так і США. Тому після зміни влади одразу постало питання, кому це може бути вигідно. Зокрема, про «російський слід» відразу після початку заворушень на півночі країни заявив прем'єр-міністр Даніяр Усенов. Кремль справді мав усі підстави бути незадоволеним Бакієвим, який узяв у Росії кредит на майже \$2 млрд, проте так і не закрити американську базу в Манасі (її було просто перейменовано на транзитний центр).

ДІЙОВІ ОСОБИ

Аскар Акаєв

Курманбек Бакієв

Роза Отунбаєва

Згадують у пресі й про інші невиконані обіцянки Бакієва: передати Росії ВАТ «Дастан», яке виробляє обладнання для морських торпед, та відкрити на півдні країни військовий навчальний центр у рамках ОДКБ. На користь російської версії свідчить і те, що прем'єр-міністр Росії Володимир Путін оперативно підтримав опозиціонерів і прийняв їхніх представників у Москві. 12 квітня тимчасовий віцепрем'єр Киргизстану Алмаз Атанбаєв повідомив, що Росія пообіцяла надати його країні безповоротну фінансову допомогу в \$150 млн.

Та все ж говорити про пряму залежність нової киргизької влади від Москви не випадає, адже про жодне закриття американського транзитного центру не йдеться. Роза Отунбаєва в бесіді з державним секретарем США Гілларі Клінтон підтвердила, що її уряд виконуватиме всі попередні домовленості щодо «Манасу». А в інтерв'ю AP навіть заявила, що нова влада подожить у липні ще на рік угоду про оренду бази.

ТУМАННЕ МАЙБУТНЄ

У цій ситуації тимчасовий уряд, напевно, далі вестиме багатовекторну політику своїх попередників, сподіваючись отримати якомога більше допомоги як від Росії, так і від США. Економічна ситуація залишатиметься важкою, доки іноземні інвестори не переконаються в стабільності державної влади. Стабільності в країні, однак, досягти буде не легко, бо в таборі опозиції, яка ніколи не була згуртованою, панує досить напружена атмосфера. Кожен із лідерів-переможців вважає себе гідним президентської посади.

Курманбек Бакієв, який зараз перебуває в рідному селі на півдні Киргизстану, готовий піти у відставку в обмін на безпеку для себе і своєї родини. Він також запропонував перенести столицю країни до південних Джалал-Абада чи Оша, явно намагаючись завоювати підтримку земляків. Тож якщо нова влада не зуміє підняти рівень життя в усій країні, то наслідки для єдності Киргизстану можуть бути плачевними. ■

A close-up portrait of Oleg Skripka, a man with long, light-colored hair, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark, patterned shirt and has a ring on his left hand, which is raised in a peace sign gesture. The background is a dark, textured wall.

Проектуючи УКРАЇНУ МРІЙ

Олег Скрипка
про громадянську відповідальність кожного,
божевільні ідеї, жанрову умовність
та зневіру українців

Спілкувалися:
Олена Чекан, Роман Кабачій

«Скрипка – людина майбутнього, а не минулого», – можна було почути після влаштованих ним акцій. У цьому весь Скрипка: за що б не брався, від рок-музики до популяризації автентики, або ж узагалі до повернення традиції міжвоєнного кабаре зі справжнім українським шансоном (!), усе в нього виходить. Але в політику Олег Скрипка не піде ніколи.

Перед тим як прийшла нова влада, в мене ось-ось мало реалізуватися дуже багато проєктів, ідей: фестивалі героїчної пісні, проєкт українського романсу. Зараз усе змінилося й треба починати заново. Шукати винних – шлях неефективний. Це дуже легко: знайти винного, на нього злити всю провину й заспокоїтись. А назвати причини, звісно, треба. Зрозуміло, що люди харизматичні, патетичні чи романтичні відірвані від реальності. Ми думали, відразу на своїй землі побудуємо рай, – справді хотілося. Але якщо на цій землі демократії не було після Богдана Хмельницького, то ситуація раптом не зміниться, й ті самі демократичні сили, чи політики, чи та ж творча духовна еліта не з'являться самі собою. Звісно, в країні є люди, які себе позиціонують як еліта, які мають певний потенціал, мають якусь вагу в суспільстві. Проте набрати достатньої ваги – це зараз нереально. Те що ми пройшли такий великий шлях за п'ять років, це й так дуже швидко, ми збудували громадську думку, громадянське суспільство. Студенти виходять проти Табачника, страйкують, започатковано різні соціальні рухи тощо. Ці речі вражають. Якщо ми згадаємо свої бесіди на кухнях років п'ять-десять тому, це ж був повний наїв. Нині в нас дорослий аналіз ситуації – спокійний і зрілий. А пошуки винних – це і є той наїв.

Українці зараз зневірені й нагадують того хлопчика з казки, якого лякали вов-

ОСНОВНІ РЕЛІЗИ

«Або або», 1991

«Закустика», 1993

«Країна мрій», 1994

«Музика», 1997

«Хвилі амура», 2000

«Мамай», 2001

«День народження», 2001

ком. Оскільки вовк не приходив, хлопчик перестав у нього вірити. Ось тут вовк таки з'явився та й з'їв малого. Результат виборів показав, що музичні тури на підтримку кандидата майже не виконують своєї місії. Тому в тур за Тимошенко ми не їздили, я запропонував підтримати мої мистецькі акції. Сказав: ви можете спрямувати передвиборчу кампанію на вирішення культурних проблем. Мені дали карт-бланш на два проєкти: етно-диско й фестиваль «Рок-Січ», і я їх реалізував. Прямою пропагандою на кшталт відеороликів я не займався.

Культуртрегер, менеджер, музикант і просто патріот – таким знаємо Олега Скрипку сьогодні. Про факт, що завдяки його пісням росіяни в Москві зацікавляються українською мовою, він і сам, вочевидь, на початку творчого шляху не міг і уявити. Натомість єдине, що в Скрипці було завжди, – це принцип «починай із себе».

Коли говорити про громадянську позицію, то її я відчуваю не більше й не менше, ніж будь-який громадянин України. Просто в мене, певно, більше можливостей. Був я на радіо – гарне радіо, ведучі в ефірі говорять і українською, і російською. Дзвінки від слухачів теж українською і російською. Поза ефіром запитують: а чому ви постійно українською відповідаєте? Кажу: оскільки є проблема української мови, тож я вважаю, її треба підтримати. Може, колись українська мова зникне взагалі, так само як зникнуть багато інших мов. Але майбутнє суспільство абсорбує всі культури, які існують.

вали колись на землі. Наше завдання, щоб у тій майбутній цивілізації була частинка України, бо ми самотутні, нам є що дати. Треба боротися за те, аби в це майбутнє нашу спадщину переправити. Шкода, якщо наші далекі нащадки не чутимуть цих пісень, цієї мови, цих віршів. Саме для цього зберігають рідкісних пташок, і хоч від них нібито немає користі, ми піклуємося, вкладаємо гроші, записуємо їх до Червоної книги. А те що кожного місяця зникають дві мови на землі, це всім бай- дуже.

На наших очах зникає українська нація, і це факт. У цьому винні не те що «кляті москалі», а в цілому глобалізація, цивілізація, телебачення, радіо. Є в мене друзі-бретонці. Живе останнє покоління людей, їм уже за 70 років, яке розмовляє бретонською мовою. Молодь – ні. Пісемності немає, літератури немає, телебачення немає. Жевріє поки що бретонська пісня, і їй лишилися роки 50, потім – кінець. Винна держава? І так, і ні. Держава – інституція, яка має свої завдання, а ми – свої. Створення громадянського суспільства й відповідальність кожного – це як ви- мір дорослості.

Поки кожен не візьме на себе якийсь маленький, але тягар відповідальності, нічого не вийде. В під'їзді зламаний замок, я пішов у ЖЕК, заплатив гроші, замок полагодили. Зараз живу в приватному секторі, біля себе прибираю, не чекаю, поки держава прибере. Поговорив із сусідами, й вони почали прибирати, в результаті вуличка чиста. У влади ж можна просити допомоги, але варто теж діяти самотійно. Концентрувати зусилля на тому, що є

БІОГРАФІЧНА НОТА

Олег Скрипка

Народився 24 травня 1964 року в Ходженті (Таджикистан) у родині українських переселенців. Дитинство провів у Мурманську.

1986 року закінчив Київський політехнічний інститут, того ж року створив рок-гурт «ВВ» («Воллі Відоплясова»). Перший великий виступ відбувся в листопаді 1987 року на фестивалі «Рок Парад».

Починаючи з 1990 року, гурт «ВВ» гастролює Європою, впродовж семи років Скрипка живе у Франції.

1997 року повернувся в Україну. Гурт знімає кліпи, випускає альбоми, виступає на великих майданчиках (рекорд – 50 тис. глядачів на Європейській площі в Києві).

Олег Скрипка є організатором фестивалів «Країна мрій» та «Рок-Січ».

Також заснував проєкт «Етно-вечорниці», які проходять із 2003 року в Україні та інших країнах світу. Нагороджений Національним французьким орденом «За заслуги».

ефективнішим. Чим я конкретно зараз займаюся? Був у нового міністра культури Михайла Кулиняка, подав йому листа щодо проведення «Країни мрій». Запросив на свій концерт. Лист був і в попереднього міністра, Василя Вовкуна. В той самий час шукаємо спонсорів – на один день уже знайшли, сподіваюся, знайдемо й на більше.

Олег Скрипка – це український культурний інститут на двох ногах. Таке враження незмінно з'являється, коли чуєш про вечорниці то в Москві, то в Осло, Парижі, Альпах. Причому відсутність (чи недостатня присутність) справжніх осередків промоції нашої культури за кордоном його не засмучує: нарікає хіба на черепашачу повільність ухвалення рішень українських дипломатів та нехтування тими можливостями, які лежать на поверхні.

Зрушити справу можуть якісь божевільні ідеї, мистецькі й творчі поштовхи. Ви дивились «Алісу в Країні чудес»? Головна ідея цього фільму така: лише романтики спроможні щось зробити. Це як полеміка між консерватизмом і авангардизмом: авангард відірваний від реальності, але тільки він може дати енергію чи інформацію для роздумів для тієї ж консервативної сили, яка це може використати, приміром, заробити на цьому гроші. Українська діаспора – непочатий край роботи. Вона справді має серйозний ресурс, але не довіряє тепер ані українській державі, ані нам, українцям із України. Настільки вони були обшахраєні на початку незалежності, коли давали й ресурс, і гроші. Тепер треба повернути їхню довіру, перекинути мости між нами та діаспорою. Поки що серед основних проблем я б назвав мистецьку якість тих культурних акцій, які відбуваються за кордоном. Розуміння, кого слід показати, кого треба привезти, скільки грошей вкласти, немає. Часто привозять величезний

шароварний колектив, зрозуміло, вкладають шалені гроші, а результат ніякий. Або ж приїздить гарний артист, та належної реклами не зробляють, тому на зустріч приїде чоловік десять, і на тому кінець.

До організації культурного заходу треба відповідно підійти, й тоді він «спрацює». Зав'язаність на фінансах величезна. Наші серйозні конкуренти за кордоном – росіяни, нас із ними часто плутають, у них сильніший ресурс, вони працюють на цій ниві багато, ефективно й давно. Я бачу гарний вихід: співпрацювати з закордонними росіянами. Ми, організовуючи на Заході чи то рок-концерти, чи то вечорниці, співпрацюємо з російськими ЗМІ за кордоном – це непоганий ресурс: телебачення, радіо, газети, інтернет. Усе залагоджується на рівні

ОСНОВНІ РЕЛІЗИ

«Файно», 2002

«Були деньки», 2006

«Гімн-Славень України», 2008

людей. Ти використовуєш цей ресурс, бо ж і так наша діаспора дивиться ОРТ, відповідно українці бачать цю рекламу й приходять на концерт. У тій же Німеччині розгалужена мережа російських ЗМІ нам дуже симпатизувала.

Найбільший проект Олега Скрипки – щорічний фестиваль «Країна мрій». Це за його посередництва в столиці України зникло хамське ставлення до традиційної української музики, одягу й значною мірою до українськості як такої. Проте поміж критиків «Країни мрій» є й такі, котрим, як у далеких 1920-х просвітянським будителіям, видається, що «не дотягує» Скрипка до джерельної справжності. Але чи ж у цьому завдання фестивалю?

У НОВОМУ АМПЛУА.
Олег Скрипка та
джаз-бенд «Забави»
відіграли вечір
українського ретро
1930-1940-х років

ФОТО МАКСИМ ПОЛІЩУК

сон, а фольклор вона сприйме спершу в сучасній якісній обробці, це факт очевидний.

Артист – це антена, яка сприймає суспільне непрявлене, невисловлене, невідоме очікування. Якщо атмосфера відповідна, твій крок вдається. Мені пригадався перший досвід інтерпретації власної творчості, коли я написав один із перших текстів українською мовою. Тоді цей текст видавався лише гарним, гармонійним, я не шукав у ньому високого інтелектуального змісту. Потім мій добрий знайомий, він естет, любить вірші, прочитав той текст і викопав із нього цілу купу змістів. Так само мистецький акт має свою силу, коли дієш у резонансі з людьми, світом чи всесвітом, коли резонуєш із певною ідеєю, яка існує поза твоєю особистістю. А щодо моди на вишиванки, так її створили бозна-коли – я лише вчасно розставив акценти людських очікувань.

Я не чекав того, що моя лігюзна «Країна мрій» перетвориться на реальну. Вочевидь, спрацювала назва, котра багатьом заімпонувала, збіглася з побажаннями людей. Проявилася її потаємна змістовність. Насправді ж це люди роблять її змістовною, надають їй енергії, долучаються своїми емоціями, своїми побажаннями, фантазіями. Для мене став шоком той факт, що під час першої «Країни мрій», – а я мав досвід багатьох концертів на майданах, де залишалися гори сміття, – після 15 тисяч людей було чисто! Це ті самі люди, які ходять на інші концерти. Я собі знайшов пояснення: коли ти не покажеш недоброго прикладу зі сцени, то й під сценою ніхто не смітитиме. Проблема наших брудних майданів у тому, що спрацює приклад ззовні – зі сцени чи з телевізора. Якщо в нас бардак у соціумі, в політиці, не дивно, що скрізь на вулицях сміття.

На українській сцені небагато людей, котрі відкрито можуть визнати, що люблять радитися й навіть закликають це ро-

бити. Скрипка належить до винятків. Либонь, до адекватного розуміння дійсності треба дорости, й такий живий релікт української рок-музики, як Олег Скрипка, може дозволити собі задоволення бути цирим.

Якби я не зустрів «ВВ-шників», може, співав би естраду чи практикував театральну сцену. Все умовно. Наскільки Фредді Меркурі можна назвати рокером? А я, як та латимерія, творчий релікт, котрий живе й має свою нішу. Феномен «Воплів Відоплясова» в тому, що ми граємо альтернативну музику й іде з радянських часів стали відомими і в Україні, й за кордоном. Рок – це музика правди, щоб його грати, слід мати харизму, щирі емоції. Це щира музика. Суспільство, точніше держава натомість дуже часто нещира, й тому рок-музику протиставляють державі. Це проблема саме суспільства, якому часто щирість не потрібна. Чим далі від творчості й культури держава, тим активніше вона починає агресувати, й тоді рок-музиканти, як харизматичні люди, відповідають на цю агресію. Але ліпше все ж таки, щоб творчу людину суспільство носило на руках. Якщо маєш достатньо внутрішньої енергії й не запалиш собі зорю на лобі, лаври слави тобі не зашкодять.

Тепер я взявся за український джаз. У Львові ця традиція й досі є, це європейська форма, ось я й заснував у Києві джаз-кабаре. Базисна програма – пісні корифея української естрадної пісні Богдана Веселовського, який творив у Канаді до своєї смерті в 1970-х і написав безліч хітів та культової музики, не відомої в нас. Плюс програма галицького джазу міжвоєнного часу, який ми реалізували з музикантами джазбенду. Додав також джазові обробки хітів «ВВ»: «Весна», «Танці», «День народження» та світових і українських шлягерів Fever, Tombe La Neige, Rien de Rien, «Черемшина» тощо. Це дійство відбувається на кльвіській Прорівній щочетверга, тож запрошую. ■

Будь-яке представлення культурного явища є при-близним. Немає золотої середини, й межі немає. Є різні думки, ясна річ, і справжні знавці автентики часто радикальні, проте чистої джерельної України, за яку вони виступають, уже ніколи не буде. Вона навіть нікому не буде відома. Якщо займатися популяризацією, у будь-якому разі не уникнути спрощення або ж модернізації. Інша річ, що в нас немає жодного справжнього фольклорного фестивалю, який би показував усе в первинному вигляді. В мене також немає такого ресурсу, знань, можливостей і бажання. Те, що роблю я, є фестивалем сучасної фольклорної музики, world music. Вона об'єднує і джаз, і рок, і фолк. І я підтягаю всі гурти, які такому напрямкові симпатизують, окрім шароварщини. Пересічній людині звичніше послухати шан-

ОСНОВНІ РЕЛІЗИ

«Ладі», 2008

«Чіо Чіо Сан»
(сингл), 2009

«Серце у мене
вразливе...»
(максі-сингл),
2009

Знаки руської слави

Руська геральдика розвивалася в ключі європейських тенденцій герботворення, але при цьому не втрачала своїх самобутніх рис

Автор:
Олег Однороженко

У героїчну добу хрестоносців, пошуків Грааля та лицарських турнірів зображення гербів можна було побачити повсюдно – на лицарському спорядженні та прапорах загонів, які вирушали в походи, на стінах замків та склепіннях соборів, на саркофагах померлих королів, князів і лицарів, у рукописних хроніках та володарських привілеях, на печатках міст і корпорацій, у приватних оселях і на різноманітних побутових предметах. Геральдика, що виникла в середині XII ст. на невеликому просторі північної Франції та Фландрії, напрочуд швидко зробилася справді загальноєвропейським явищем, яке за короткий час здобуло визнання в найвіддаленіших куточках християнської Європи – від Британських островів до Балкан і держав Близького Сходу, від Скандинавії до Піреней.

ЄВРОТЕНДЕНЦІЇ

На появу і розвиток геральдики вплинув цілий комплекс подій та новацій у тогочасному європейському суспільстві. Насамперед у XII ст. суттєвих змін зазнало озброєння. З'являється закута в крицю кіннота, а також нові форми шоломів, які закривали обличчя лицарів, тож їх не можна було розпізнати на полі бою. Водночас наявність значних військових контингентів, які брали участь у хрестових походах, ставила на порядок денний необхідність витворення ідентифікації, яка б давала можливість орієнтуватися в бойових умовах.

Герб лицаря
Ордену
Дракона
Андрія з Чопа
в привілеї
1418 р.

Найзручнішим місцем для розміщення розпізнавальних зображень було поле лицарського щита, який саме в цей час зазнає відчутних змін – позбувається умбона (випуклих металевих накладок, що закривали щитовий простір) та набуває мигдалеподібної форми, що дозволяло нано-

сити на його поле відповідні зображення. Спочатку вони мали доволі примітивний характер – їх розфарбовували в один або декілька кольорів, зазвичай – дерев'яні дошки в один колір, а металеве окуття (по периметру – у вигляді облямівки, або повздовжні чи поперечні смуги) – в інший. Від

подібного забарвлення рицарських щитів походять найдавніші європейські герби, котрими користувалися найвищі аристократичні роди Європи, а то й цілі держави, приміром, Австрія, герб якої являє собою червоний щит зі срібним поясом (горизонтальною смугою посередині щита).

Згодом зображення на щитах урізноманітнюються – починають з'являтися малюнки тварин (леви, орли, ведмеді, олені тощо) й рослин (лілії та троянди), небесних світил (місяць і зірки), міфологічних істот (дракони та єдинороги) й інших символів, узятих як із реального, так і уявного світів. Розширення цього арсеналу художніх засобів у ранній геральдичній творчості не в останню чергу пов'язане з бажанням тогочасної людини виразити свою індивідуальність за посередництвом засобів зовнішньої ідентифікації. Найперше це, звичайно, стосувалося військово-політичної еліти середньовічної доби, яка зробила з гербів ознаку свого високого соціального статусу.

У СПАДОК ВІД БАТЬКА

Герб стає своєрідним аналогом прізвища, вираженого художніми засобами. Ця подібність набуває особливої виразності після того, як особові герби починають передавати в спадок, тобто перетворюють на родові. Прикметно, що сам термін «герб» походить від німецького слова «erbe» – спадщина. Герб часто використовують як заміник імені тієї чи іншої особи. Приміром, в епічному творі «Тристан та Ізольда» рицар Паламідеж постійно фігурує як «рыцэръ с чорномъ щытом и з двема мечы», якого Тристан впізнає лише за його гербом – «То ест Паламідеж, познал его знаме» (руський переклад XVI ст.).

Універсальність мови геральдичних образів призводить до того, що ідея герба знаходить визнання не лише в рицарському середовищі, але й поміж інших верств середньовічного суспільства, які претендували на привілейований статус – серед духовенства та міського патриціату. А вже в юридичних трактатах XIV ст.

визначається, що «будь-хто за власним бажанням може взяти собі герб і використовувати його на власних речах... оскільки як імена вигадано для розрізнення людей, так і ці знаки або герби винайдено для того ж».

Від того часу власні герби набувають королівські та княжі династії, шляхетські роди та нобілітовані вихідці з просто-народдя, котрі своєю військовою вправністю здобувають рицарську гідність, єпископи та священники, міський патриціат і цілі міські громади, купецькі гільдії та ремісничі цехи, духовно-рицарські ордени та університети, землі, провінції та держави. Герб стає предметом гордості для свого індивідуального чи колективного власника. Його демонструють за першої-ліпшої нагоди. В гербові кольори забарвлюють одяг та прапори, вітрила кораблів та вітражі церков.

РУСЬКЕ РИЦАРСТВО

На тлі цього розмаїття геральдичних форм у Західній та Центральній Європі XII – XV ст. постає законодавче питання: чи знала середньовічна Русь (Україна) герби, чи було це явище пізнішим, пов'язаним із зовнішніми запозиченнями? Дотепер у науковій геральдичній літературі можна зустріти твердження про появу гербів на руських теренах щонайраніше в XVI ст., що безпідставно пов'язують із польськими культурними впливами. Між тим, наявні в нашому розпорядженні джерела дозволяють стверджувати – розвиток геральдичної творчості в руських землях проходив більш-менш синхронно з більшістю країн Європи.

Середньовічна Русь уже в XII–XIII ст. знала всі ті форми та звичаї, що були пов'язані з інститутом рицарства – турніри, рицарські обряди та герботворення. Так, у літописах читаємо згадки про рицарські турніри в Києві, Галичі, Ярославі («Ростиславъ ... створити игру предъ градомъ и сразивъшуся ему со Воршемъ и вырази соби плече») та інших містах, а також про надання рицарської гідності через обряд пасування мечем –

«выступи Изяславъ из Володымира и оттуда поиде къ Луческу и ту перебы три дни и ту пасаше Болеславъ сыны боярьскы мечемъ многы». Західноєвропейські джерела згадують про участь рицарів-русинів у турнірах, які влаштували різні європейські володарі. Наприклад, поема XII ст. «Сад троянд і Гартунга з Русі» на турнірі у Вормсі. А в епічній поемі XIII ст. «Орґніт» одним із головних героїв виступає Ілля з Русі («Иляз von Reuzzen»), чорний стяг якого прикрашало зображення золотого лева (характерно, що в гербовнику Грюненберга XV ст. цей герб репрезентував усю Русь).

Про звичай руських дружинників забарвлювати бойові щити повідомляє «Слово о полку Ігоревім» – «храбрии Русини преградиша [поля] чръленьми щиты». Різнобарвні руські щити знаходимо також на мініатюрах Радивилівського (Кенігсберзького) літопису (відомий список XV ст. створено за протографом XIII ст.). Інші зображення геральдичного характеру маємо на археологічних пам'ятках домонгольського періоду. Так, на кістяному вікові зі скриньки XII ст. з Пліснеська зображено руського дружинника на вежі, який спирається на щит із подвійною облямівкою й навскісними смугами – надзвичайно популярне зображення в ранній європейській геральдиці. А на кам'яній іконці першої половини XIII ст. з Кам'янець-Подільського зображено святого Дмитра в обладунках руського дружинника, котрий спирається на щит із зображенням, подібним на сонце (не виключено, що саме цей малюнок став прототипом для пізнішого герба Подільської землі – золоте сонце на блакитному полі).

Від середини XIII ст. маємо перші відомості про державно-династичні герби руських володарів. Галицько-Волинський літопис подає опис герба короля Данила Романовича, вирізьбленого на кам'яній вежі, збудованій поблизу королівської столиці міста Холма – «стоить же столпъ поприща от города каменъ а на немъ орель каменъ ізваянь». Не виключено, що цим гербом у вигляді

Герби руського нобілітету в Гербовнику Гелре XIV ст.

двоголового орла користувався ще батько короля Данила Роман Мстиславич, одружений із візантійською принцесою, що, очевидно, послужило підставою для використання імперського герба. Згодом, у XV ст., він став гербом Червоної Русі (золотий двоголовий орел на чорному полі) та локальним геральдичним знаком Перемиської землі (на блакитному полі).

НА ЗАХІДНИХ ОКРАЇНАХ

Прикметно, що в найдавнішому західноєвропейському гербовнику – геральдичній поемі Конрада фон Муре *Cliregium Teutonicorum*, створеній у 40-х роках XIII ст., вміщено опис герба руського короля – «Червоний повстаний капелюх у білому полі руського короля, народ якого проживає далеко від Рейну», поміж гербами найважливіших європейських володарів – королів Франції, Іспанії, Угорщини, Чехії, Англії, Єрусалима, Швеції, Данії, Норвегії. Варіанти зображення цього герба (ймовірно, переосмислений тризубоподібний знак династії Романовичів, на що вказує характерна іконографія гербової фігури) бачимо у ще одному з найдавніших гербовників – Цюрихському гербовому сувої початку XIV ст.

До цього ж часу належить один із найкращих зразків руського герботворення раннього періоду – зображення герба Руського королівства (лев, який спинається на скелю) на звороті маєстатичної печатки короля Юрія I Львовича. З іменем цього володаря слід пов'язати появу ще одного руського державного герба з зображенням хреста святого Юрія – червоного на зеленому полі (такий варіант подає «Книга знань» кастильського ченця-францисканця першої половини XIV ст.) або срібного на червоному полі (пізніше це зображення виконуватиме роль земельного герба Волині) **[малюнок згорі]**.

Цікаво, що столичні міста Руського королівства – Львів та Володимир користувалися від початку XIV ст. гербами, в основі яких покладено сюжети, похідні від державних гербів. На печатці Львова бачимо лева в міській брамі, а на печатці Во-

лодимира – святого Юрія (зображення якого згодом фігуруватиме як династичний герб руських князів – під назвою «Погоня руська»). Втрата більшості джерел із вітчизняної історії другої половини XIII – першої половини XIV ст., тобто тієї доби, коли геральдика в Західній Європі переживала період свого становлення, не дозволяє повною мірою оцінити масштаби розвитку геральдичної творчості на руських землях. Утім, і наявних відомостей достатньо для того, щоб констатувати: руське герботворення на цьому початковому етапі було органічною, хоч і виразно самотньою, складовою загальноєвропейського процесу виникнення та розвитку геральдики.

ГЕРАЛЬДИЧНИЙ РАЙ

Друга половина XIV – XV ст. буквально вдягнена в геральдичні шати. Довершених форм та максимального поширення набуває в цей час і руська геральдика. Державне герботворення руських земель представлене гербами Великого князівства Київського, Сіверського і Подільського господарств та інших великих державних утворень, а також гербами удільних князівств (у першу чергу на Волині – Острозького, Збарзького, Четвертинського тощо). Власними гербами в XV ст. користувалися практично всі землі Русі (Галицька й Перемиська, Холмська й Белзька, Дорогичинська й Більська, Київська й Брацлавська та інші), а також міста, що мали самоврядування на основі магдебурського або хелмінського права (як великі – Київ, Луцьк, Берестя, Перемишль, Галич, так і дрібніші – Вишня, Городло, Грубешів, Самбір). Геральдичні знаки використовують цехи та поодинокі міщани, церковні установи (капитули й монастирі) та ієрархи (митрополити, єпископи, архимандрити).

Але найбільший геральдичний комплекс цієї доби склали родові герби руського нобілітету **[див. герби на стор. 57]**, перелік яких іде на тисячі. Вони прикрашали собою бойові та турнірні щити, прапори та печатки, замкові вежі та стіни церков, їх зустрічаємо в привілеях та на

Герб Волинської землі в Codex Bergshammар першої пол. XV ст.

сторінках загальноєвропейських («універсальних») гербовників. Приміром, у знаменитому Гербовнику Гелре, який було створено в останній третині XIV ст. герольдом гелдернського герцога Класом Гайнемом, представлено декілька руських родових гербів, один із яких належав Івану з Горау (три срібних вруби на червоному полі щита, над яким розташовано шолом із напшломником у вигляді двох лежат, із яких виникає срібний пєс), учасникові почесного ридарського столу в Кєнігсберзі 1385 року, взяти участь у якому могли лише найвизначніші іноземні ридари – союзники Німецького Ордену.

З ІМЕНЕМ КОРОЛЯ ЮРІЯ ПОВ'ЯЗУЮТЬ ПОЯВУ РУСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГЕРБА ІЗ ЗОБРАЖЕННЯМ ХРЕСТА СВЯТОГО ЮРІЯ – ЧЕРВОНОГО НА ЗЕЛЕНОМУ ПОЛІ

Печатка Юрія I короля Русі (1301–1308)

Печатки руських князів XV ст.

Регіонами первісного поширення родових гербів на руських теренах були, очевидно, найзахідніші землі – Галичина, Волинь та Закарпаття (*Marchia Ruthenorum*). Та вже станом на другу половину XIV – початок XV ст. зразки родового герботворення з'являються в усіх землях середньовічної Русі – від Підляшшя до південної Київщини та від Буковини до Сіверської землі. Наявність масового джерельного матеріалу від XV ст. дозволяє говорити про використання гербів практично всіма руськими родинами, які претендували на привілейований статус у тогочасному суспільстві.

Руська (українська) геральдика доби середньовіччя ні багатством форм, ні кількістю пам'яток, ні масштабами поширення серед різних груп та шарків середньовічного суспільства не поступалася аналогічним геральдичним комплексам інших країн Європи. Водночас упродовж своєї еволюції руське герботворення розвинулося в своєрідну систему, яку з упевненістю можна вважати однією з найбільш оригінальних складових геральдичного мистецтва середньовічної Європи. ■

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити

«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
 – розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 – оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
 – надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
 * факсом: (044) 351-13-00 (01);
 * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
 Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
 3 місяці – 60 грн;
 6 місяців – 120 грн;
 8 місяців – 160 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Каріна Семяновська
 K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу		
	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
	поточний рахунок отримувача		код отримувача
	назва установи банку		
	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	
	МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	квитанція	отримувач платежу	
ТОВ «Український тиждень»		26007026823721	35392656
поточний рахунок отримувача		код отримувача	
назва установи банку			
Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012	
МФО банку			
Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон			
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир		період:	
			сума, грн
	платник (підпис)		
	отримувач платежу		
	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
	поточний рахунок отримувача		код отримувача
	назва установи банку		
	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	
	МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
Адреса платника, телефон			
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
період:			
		сума, грн	
платник (підпис)			

Німе кіно

Чому український дубляж хочуть «прокатати»

Автор:
Андрій Андріюк,
 активіст
 громадянської
 ініціативи
 «Кіно-
 Переклад»

Бути чи не бути стрічкам державною мовою в кінотеатрах? Важко уявити, щоб таким питанням переймалися, скажімо, в Німеччині, Франції або Росії. Проте воно вчоргове стало політичним заручником в Україні. Два роки минуло відтоді, як після тривалої битви в судах, безмежних дискусій, прес-конференцій на теми «за» і «проти» дублювання фільмів державною мовою герої іноземних стрічок остаточно заговорили українською в усіх кінотеатрах України. Російське кіно не чіпали, обмежилися субтитрами.

Та змінилася влада, й із легкої подачі кількох високопосадовців фільми українською знову опинилися в політичній немилості. Спочатку віце-прем'єр-міністр із гуманітарних питань Володимир Семиноженко заявив, що його «охоплює жах від якості цього дублювання, якості української мови». Як згодом з'ясувалося, пан Семиноженко сплутав дубляж із озвученням і говорив про переклад на телебаченні.

Далі – більше, міністр освіти та науки Дмитро Табачник сказав, що виступає проти обов'язкового дублювання фільмів українською мовою та постає під сумнів якість перекладів. Тут стає очевидним, що Табачник просто не дивився фільмів, які вийшли в прокат в українському перекладі. Адже перегляд, наприклад, таких стрічок, як «Трансформери», «Шрек 3», «Крутий фараон», «Темний лицар», переконує – український дубляж професійний, зовсім не поступається російському й дедалі частіше перевершує його за якістю.

Та, напевно, найзатягнішим борцем із дубляжем українською мовою є депутат від Партії регіонів Вадим Колесніченко, який не гребує жодними методами, поміж яких перекручування фактів та відверте маніпулювання даними. Все це регулярно друкують ЗМІ, як і подібні заяви його однопартиївців. Приміром, Ірина Бережна нещодавно заявила: «Якщо англійськомовний фільм дубльований російською мовою і він має українські субтитри – це повністю відповідає чинному законодавству». Це не так.

Дубляж фільму – це повна заміна звукового ряду стрічки на інший. Тобто актори під керівництвом режисерів, перекладачів та інших фахівців начитують текст героїв стрічки. Під час озвучення фільму, або як часто це називають –

багатоголосного перекладу, оригінальна звукова доріжка не зазнає змін, поверх неї лише додають начитку акторів іншою мовою. Таким чином, переглядаючи озвучений фільм, ми чуємо дві мови – оригінальну й ту, якою фільм озвучено. Під час субтитрування все простіше, звук залишається без змін, натомість переклад з'являється у вигляді субтитрів на екрані.

Й саме цими поняттями постійно маніпулюють борці з дубляжем українською. Адже фільм із оригінальною звуковою доріжкою (скажімо, англійською мовою), субтитрований українською, – це далеко не те саме, що стрічка з дубляжем російською мовою, субтитрована українською. І не треба бути великим фахівцем, щоб це зрозуміти. До слова, це підтверджує й відповідь Мінкульту на чергове звернення пана Колесніченка, де пояснюється, що український дубляж відповідає чинному законодавству й не завдає шкоди ринку.

Якби кінотеатри справді мали збитки від демонстрації фільмів із українським дубляжем, як регулярно стверджують Колесніченко, Табачник та інші провокатори, то це одразу підтвердилося б статистикою. А цифри якраз свідчать про активний розвиток кінотеатрального ринку в Україні, однак, судячи з заяв вищезгаданих осіб із ПР, вони їх ставлять під сумнів. Касові збори в Україні в 2007 році сягнули 260 млн грн, у 2008-му – 315 млн грн та 420 млн грн у 2009-му. Перші два місяці 2010 року принесли понад 100

млн грн. Також за період із 30 жовтня 2008-го й до 8 квітня 2010 року в українських кінотеатрах встановили 40 цифрових кінопроекторів

ТАБАЧНИК І К^О НАГОЛОШУЮТЬ НА ЗБИТКАХ КІНОТЕАТРІВ ВІД УКРАЇНСЬКОГО ДУБЛЯЖУ. НАСПРАВДІ НАВІТЬ В УМОВАХ КРИЗИ РИНОК ДЕМОНСТРУЄ ЗРОСТАННЯ

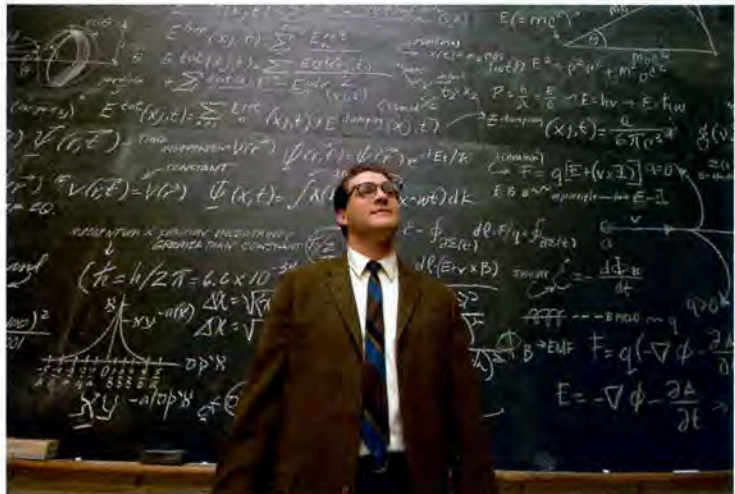
торів для показу модного сьогодні 3D кіно та 2D у високій та незмінній якості. Один такий кінопроектор коштує понад \$100 тисяч, що втричі перевищує вартість звичайного. Якби кінотеатри фінансово «потерпали» від дубляжу українською, чи встановлювали б вони таке дороге обладнання? Зрештою, напрошується висновок, що противники дубляжу державною мовою керуються лише одним – характерним для них українофобством. Хоча дехто бачить у їхніх діях лобювання чужих інтересів. Як, наприклад, голова Держслужби кінематографії Ганна Чміль, котра заявила, що скасування обов'язкового дублювання українською ініціюють російські кінопрокатники. ■

КІНО

Гопнік-ортодокс

Римейк Старого Заповіту від братів Коенів

Деякі кінокритики вже назвали «Серйозну людину» (A Serious Man) найкращим фільмом братів Коенів. Попри дискусійність цього твердження, воно не позбавлене сенсу принаймні для тих, хто любить цих режисерів передусім за чорний гумор. Бо з такого погляду цю стрічку можна вважати кульмінацією їхньої творчості. Новий фільм родинного тандему – кінокомедія за мотивами історії про Іова, однієї з найтрагічніших та найжорстокіших біблійних оповідей. У ній ідеться про те, як загадковий у своїх мотивах Бог руйнує вщент життя одного з найправедніших людей на землі, послідовно насилаючи на нього низку жахливих катастроф. Суть історії (а з погляду Коенів, очевидно, й джерело комізму) полягає в тому, що весь цей несподіваний поворот справ залишається без жодного «божественного» пояснення. За формулюванням головного героя Ларрі Гопніка (Майкл Штулбарг), фахівця з принципу невизначеності Гейзенберга, цей парадокс пояснюється так: «ви не можете знати, що насправді відбувається, але вам все одно доведеться за це відповідати». Тож фільм, власне кажучи, якраз

«Серйозна людина».
В кінотеатрах України
з 8 квітня

про те, як Гопніку, благочестивому американському єврею, «доводиться відповідати» не відомо за що. Внаслідок кількох подій його спокійне та досить благополучне життя раптово перетворюється на нестерпне жажіття. Щоправда, виявляється, що, на відміну від жорстоких біблійних часів, у Міннеаполісі 1960-х життя простого єврейського викладача фізики перетворити на жах значно простіше. Для того щоб занурити його в безпробудний відчай, цілком достатньо одного корейського студента з погрозами про «зіткнення культур», одного сусіда-«гоя» з рушницею, однієї компанії звукозапису з нав'язливим маркетингом та власної іудейської родини. Всіх цих чинників виявилось достатньо також і для того, щоб перетворити старозавітну історію в найкращий сценарій 2009 року, за версією Національної асоціації кінокритиків США.

Олександра Киричук

Анонси 16 квітня, 18.30 — 17–23, 22–28 квітня — 18 квітня, 15.00

Презентація книжки

Книгарня «Є» (Харків, вул. Сумська, 3)
 «Елегантна іжачиха» – другий роман сучасної французької письменниці, професора філософії Мюріель Барбері. Книжка була перекладена 31 мовою й здобула велику популярність на батьківщині авторки та далеко за її межами. В сюжеті зі справжнім французьким шармом переплітаються долі дівчини-підлітка з буржуазного середовища, літньої консервжки та багатого японця. Мюріель вклала в роман своє захоплення творчістю Льва Толстого й японською культурою. В Харкові вона презентуватиме українське видання книжки.

Фестиваль польського кіно

Кінотеатри «Родина», «КіноКульт» (Вінниця, вул. Козицького, 47, Донецьк, пр. Ватутіна, 35)
 У програмі фестивалю найкращі фільми польського кінематографа останніх років. Стрічка «Генерал Ніл» Ришарда Бугайського викриває злочини комуністичного режиму. Нова комедія Юліуша Махульського «Скільки важить троянський кінь?» переносить Зося на 13 років у минуле зі спробою змінити своє життя. Дівчата-підлітки, покупки в обмін на секс у драмі «Шопінг-дівчата». А романтична мелодрама «Ніколи не говори ніколи» розкаже про переживання та мрії успішної бізнес-леді.

«Руйнація VII»

Палац спорту «Україна» (Львів, вул. Мельника, 18)
 Своєю метою масштабний рок-фестиваль проголосив руйнування рутини, що охоплює наше життя. «Руйнація VII» потішить фанів виступами найкращих гуртів українського андеграунду: «Тол» (Київ), «АННА» (Львів), «Тонкая Красная Нить» (Харків), Merva (Київ-Рівне), «МегамастС» (Київ), 7 Pages Of Silence (Харків). Також у програмі легенди українського панк-року – львів'яни з гурту «Тостер». А хедлайнером фестивалю стане одна з найпопулярніших формацій російської альтернативної сцени «Психея».

Архіпелаг ВЕСНИ

Канарським островам пустеля Сахара дає тепло, а навколишня Атлантика – свіжість океанічного бризу

Автор:
Андрій
Котлярчук

Фото
автора

Коли в XV столітті на Канари потрапили португальські мореплавці, вони зустріли там расу струнких блакитнооких і світловолосих людей. Тубільці називали себе гуанче, тобто «люди Білої гори». 1821 року Канарські острови перейшли під егіду Іспанії. А перший чартерний авіарейс із туристами приземлився тут у 1954-му. Тепер ось і наш «Боїнг» пішов на зниження. Пасажири пожвавилися, припали до ілюмінаторів. Унизу виростав гігантський конус острова Гран-Канарія (Gran Canaria) з горою в самісінькому центрі.

ОСТРІВ ВЕЗІННЯ

Тут – найбільш європейський курорт усєї Африки. А також

традиційно добре ставлення до туристів, якою б мовою вони не говорили. І практично немає приїжджих із колишнього СРСР, а я вже не вперше помічаю: для деяких європейських росіян стало фішкою відпочивати вдалечині від своїх не дуже вихованих земляків.

Сюди приїздить публіка спокійна й добродушна. Чи-

мало молодих родин із дітьми й літніх європейців. Огледівшись довкола, раптом починаєш розуміти, що ти оточений тотальною безпекою. Машину в тебе ніхто не поцупить (адже й тікати з нею нікуди!), речі на пляжі сторожити не варто, а нічна прогулянка може закінчитися хіба що пікантною романтичною пригодою. Подібна

знемога навідує туристів далеко не на всіх курортах світу, тому до неї звикаєш швидко, а ось розлучатися з почуттям безтурботного спокою й гуманних цін не хочеться.

Гран-Канарія має діаметр лише 50 км, він – третій за величиною в пасмі Канарських островів. І нагадує за своїми особливостями такий собі континент у мініатюрі: різні частини його мають навіть власний, відмінний від інших мікроклімат.

Посередині – згаслий вулкан Піко-де-лас-Ньєвес (Pico de Las Nieves) висотою 2000 м. «Чим ближче до центру острова, тим ближче до неба», – кажуть місцеві жителі. З вершини вулкана скочуються вниз

ВЖЕ ПРИГРІВАЄ.
Міський пляж біля містечка Маспаломас

мальовничі ущелини, в деяких лунає гуркіт водоспадів. Гряда гір поділяє острів на вологу зелену північ і сухий жаркий південь. Саме цим і пишаються місцеві мешканці: за досить обмежений відрізок часу можна відвідати напівпустелю, пустелю Маспаломас (Maspalomas), піднятися машиною до вершини вулкана й зануритися в субтропіки північної частини острова.

На півдні Гран-Канарії переважають піщані береги з чудовими пляжами. Особливо з-поміж них вирізняється пляж Ель Інглес (El Ingles), а також мальовничі дюни Маспаломас. Мандрівники, котрі вперше бачать подібні явища, відмовляються вірити, що восьмикіло-

метрова смуга високих піщаних пагорбів має природне походження. Люди впевнені, що весь цей золотий скарб завезли баржами з недалекої Сахари. Й вони почасти мають рацію: мільйони років гарячий вітер сіроко переносив пісок через 100 км океанського простору, щоб рівномірно розтрусити його на цих берегах.

А ось північ острова відзначається стрімчастими скельними берегами й численними бухтами з водою якогось напрочуд блакитного відтінку. Та найяскравіший контраст спостерігається взимку, коли туристи після сніданку купаються в океані, а за якусь годину обідають біля джипа на вершині вулкана, серед снігів.

СТОЛИЦЯ – ЛАС-ПАЛЬМАС

На Гран-Канарії історичних пам'яток небагато, але вони є, адже європейська цивілізація прийшла сюди приблизно 700 років тому. Столиця острова – місто Лас-Пальмас де Гран-Канарія, яке вже давно переросло мури середньовічної фортеці й продовжує повзти вгору схилами ущелин. Тут у прекрасному стані збереглися вулички стародавнього містечка, а також будинок губернатора, в якому зупинявся ще Христові Колумб.

Лас-Пальмас перетворилося на велике портове місто з населенням 400 тис. людей. Адже кожен поважний капітан, проходячи навколо Африки або ж прямуючи до Південної Америки, радо стане на рейді цього чудового міста.

У Лас-Пальмасі раджу оселитися в найдавнішому готелі «Санта-Каталіна», що його збудували в парку. Готелю вже понад 120 років, і його колись відзначили своєю присутністю Уїнстон Черчіль і Агата Крісті. Бо консервативна публіка, яка цінує достоїнства старої добротної розкоші й вимуштруваного персоналу, із задоволенням зупиняється саме тут. В інтер'єрах готелю відчуються нотки стриманої імперської розкоші кінця XIX століття: кожна ваза – шедевр, а будь-який канделябр змушує зупинитися, щоб уважніше розглянути роботу європейських майстрів минулого.

ПІСНІ КАНАР.
Вуличний бард у Лас-Пальмасі підписує свій щойно проданий компакт-диск

Сьогодні подібну красу частіше побачиш у музеях, ніж у житлових приміщеннях.

Лас-Пальмас має шикарний піщаний пляж Лас-Кантерас, де взагалі не буває хвиль. Бо він відгороджений від відкритого океану міцними рифами, на яких прибії заспокоюється.

Якщо вдень можна відпочити на пляжі, то ввечері приємно прогулятися старим містом, роздивитися Площу жаб, Кафедральний собор, площу Санто-Домінго. А втіха від місцевих ресторанчиків просто неймовірна. Вільям Шекспір звеличував канарські вина (У «Вінзорських жартівницях». – Ред.), а я б рекомендував трохи розширити географію й скуштувати іспанські континентальні вина, які дуже цінують туристи.

КАРНАВАЛ НАЗАВЖДИ

Канари славляться своїми святами. Насамперед гранді-

озним карнавалом, що проходить у середині зими в столиці. Його проводять із 1478 року – принаймні так кажуть місцеві.

За диктаторського режиму генералісімуса Франко святкувати заборонили. Однак демократично налаштованих тубільців виявилось складно позбавити їхнього головного свята. Карнавал пішов у підпілля. Він міняв свою назву й навіть зміщував час проведення, але шоу, як і раніше, тривало. А з II половини XX століття, нарешті, перетворилося на одне з найфеєричніших свят у всій Західній Африці.

Під час карнаваду тут прогнозовано зростає наплив туристів, приїжджає безліч музикантів, художників та інших творчих особистостей. Лас-Пальмас-де-Гран-Канарія з ледачого сонного містечка перетворюється на жвавий вулик.

Спочатку проходять численні дитячі конкурси. Потім вибори королеви. Все супроводжується яскравими шоу, які рік у рік стають витонченішими. Найяскравіша частина свята – карнавальна хода. Деякі туристи прилітають на кілька днів із континенту тільки заради цього дійства. Кавалькада візків розтягується на багато кілометрів. Величезні декоровані платформи з десятками учасників, які встановлюють на важкі вантажівки, лише за інерцією називають візками. Кожна ванта-

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вона працює в 180 країнах світу і в 70 з них передбачає безплатні вхідні дзвінки. У 116 країнах світу вихідні дзвінки варіюються в межах \$0,39–\$1,00. Вартість вихідних дзвінків з Іспанії – 0,59 \$/хв, вхідні тут безплатні. Ціни на стартові пакети TravelSIM доступні: мінімальний стартпакет «Проба» з \$5 на балансі коштує \$14. А ще є «Еліт» зі \$100 на рахунок, вартість якого становить \$109. При цьому замовлений «Еліт» безплатно доставлять абонентові в будь-яку точку України, а також заробляють обрати такий номер, який йому сподобається. Послуга TravelSIM має й багато інших переваг: відсутність абонплати і плати за з'єднання, безкоштовна деталізація дзвінків Online, GPRS-інтернет. Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого необхідно зареєструватися і стати учасником програм лояльності авіакомпаній – «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «Аеросвіту».

живка – самостійна сцена. Райони міста, нічні клуби, великі бізнесові компанії, громадські організації виставляють свій візок. За кожною платформою прямує численна юрба фанатів. Особливо вирізняються юні мами в маскарадних костюмах із немовлятами.

Костюми учасників кавалькади настільки різноманітні, що й перелічити складно. Псевдоісторичні копії піратських і великосвітських одягів. Поруч гуляють практично оголені синьшкірі персонажі фільму «Аватар», астронавти, герої «Порятунку рядового Раяна» та інших нашумілих блокбастерів. Нечисленна поліція стежить хіба за тим, щоб підхмелена публіка не потрапила під колеса важких візків.

Хода закінчується навіть не опівночі, а пізніше, після чого молодь іде на пляж на нічні купання, а втомлені пенсіонери розбрідаються по готелях.

На ранок газони центрального парку «Санта-Каталіна»

КОЛОНІАЛЬНЕ РЕТРО. Респектабельний готель «Санта-Каталіна» приймає гостей з 1890 року

ХРЕСТ НАД ПАЛЬМАМИ. Католицький кафедральний собор Святої Анни у Лас-Пальмасі

(Santa Catalina) усипані напівголими тілами. Ввічливі поліцейські разом із працівниками парку неквапом обходять «потомлену» молодь і цікавляться самопочуттям кожного. Хоч як дивно, але після цілонічних гулянок підпилої багатотисячної юрби на вулицях і в парках майже не залишається сміття.

У Лас-Пальмасі також проводять багато цікавих творчих подій, наприклад, Міжнародний фестиваль боді-арту.

ХОРТИЦЯ ПОВБИЗУ АФРИКИ

Гран-Канарія – острів вічної весни, якому тепло дарує пекуча Сахара, а Атлантика дає свіжість океанічного бризу. Це місце не може не вабити до себе людей, утомлених від мегаполісів. А не надто надмірна

кількість музеїв і пам'яток архітектури дозволяє не розриватися поміж екскурсіями й пляжним релаксом. На півдні острова 350 сонячних днів на рік. Після повернення звідси відпочивальники дивують своїх друзів рівною африканською засмагою.

До речі, крім племені гуанче, є тут і інші тубільці – гончі хорти, від них і одержали свою назву Канарські острови («Каніс» – собака латиною. – **Ред.**). Цікаво, що на різних островах собаки різного кольору: на Тенерифе – коричневого, на острові вулканів Лансароте – чорного, а на Гран-Канарії – під колір місцевого піску.

Приємно було відшукати цю філологічну аналогію: Канари – острів гончих хортів, Хортиця серед Атлантики. ■

ТРАНСПОРТ І ЦІНИ

Транспорт уа-уа

По островах зручніше за все пересуватися автомобілем. Його можна взяти напрокат, наприклад, в аеропорту «Гран-Канарія», вартість оренди €250 – €230 на тиждень. Найдешевший засіб пересування – автобус, що називається тут «уа-уа» (guagua).

Питво тубільців

На Канарах популярний іспансько-португальський коктейль «Санґрія»: малоалкогольна суміш сухого вина, води, апельсинового соку й цукру. Чудово вгамовує спрагу, хоча її люто ненавидять французи за знуцання з вина. Коштує €4 – €5 за літр.

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, 0 Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua

ТУРИСТИЧНА ФІРМА **Феєрія** МІЖНАРОДНА АГЕНЦІЯ **Феєрія**

№15 ДІЛАН АВ № 00121 від 14.02.2006

НЕПОВНЕ ПОРОЗУМІННЯ

У вкрай незручний час вийшли з ладу нові балконні двері: телефоную до фірми-продавця, ввічливо вимагаю терміново виконати безкоштовний гарантійний ремонт за угодою купівлі-продажу. Жіночий голос менеджерської витримки вкрайливо відповідає: «Гарантійний ремонт наша фірма виконує безкоштовно. Виклик майстра – 100 грн». Про майстра в угоді ані слова. Замовляю ремонт без майстра. «А як це?!» – хитається менеджерська витримка... Проквітнувши гіркі слова про доцільність пошуку відповіді на це філософське запитання в суді, іронічно знімаю напругу. Спрага часу виявляється сильнішою за гроші й навіть пристрасть пізнання. ■

**В'ячеслав
Дарпінянц**

**Ігор
Кручик**

ЗАКОН НОЧІ

Маю звичку іноді слухати вночі радіо. Зазвичай це короткохвильовий діапазон, але нещодавно я оцінив FM. Нещодавно приблизно о третій по півночі юзав приймача. На одній частоті актор читав «Робінзона Крузо», на іншій йшла цікава розмова з художником. Далі – співав Тарас Петриненко, на наступних хвилях лунали джаз, «Крихітка», англійський рок, Ірена Карпа, Гершензон із Говорадлом... Я відчув щось не те: весь нічний ефір був переважно українським, із дециєю доброї західної музики. А де «Шансон», де блатняк і попса? Поміркувавши над феноменом, зрозумів, що революції не сталося – просто FM-канали вночі намагаються формально виконувати норму закону про транслявання ефірної продукції державною мовою. ■

БЛАЖЕННІ ЗА РОЗКЛАДОМ

«Не кажи поганих слів у переддень свята!» – присоромлює мене набожна подруга. «Тиждень перед Великоднем м'яса не вживаю», – відсуває тарілку колежанка. Ось і комунальники – в п'ятницю перед Христовим Воскресінням закидають до сміттєвоза гігантські мішки з пляшками та іншим пластиком-поліетиленовим мотлохом. Сміття ж у лісосмузі поряд із зупинкою електрички лежить увесь рік. Формують сміттєві купи пияки та просто любителі полачувати чипсами й колою. Бабуся з сусіднього під'їзду поважає свою подругу: «Хоть сіводня не будем обговаривать ету дуру. Завтра ведь Пасха!» Ви теж думаєте, що Бог дивиться на нас лише на свята? ■

**Валентина
Кузик**

**Олена
Чекан**

VIA DOLOPOSA

Цьогорічний Великдень був затьмарений численними скандалами, пов'язаними з випадками сексуального насилля католицьких священників над неповнолітніми: Німеччина, Велика Британія, Австрія, США, Люксембург, Франція, Ірландія, Бразилія... Звинувачення лунають і на адресу Понтифіка: Йозеф Ратцингер свого часу очолював Конгрегацію доктрини віри й не міг про це не знати. Подібні ганебні випадки є і в православної церкви, і в миру – в сиротинцях, інтернатах, школах. Важливо, щоб у людській свідомості репутація церков чи інших інституцій не ставала важливішою, ніж страждання беззахисних жертв. А віра на те й віра, що не потребує ніяких доказів і не залежить від служителів культу. Христос воскрес! ■

**БУТИ ЧОЛОВІКОМ
НАВЕСНІ**

Весняне сонце робить дива з самооцінкою. Особливо – чоловічою. Зранку вдягаєш сорочку з піднесеним комірцем, вилузуєш взуття до дзеркального блиску, робиш зачіску та посмішку Джеймса Діна – й на вулицю. Якщо нема машини – не біда, і маршрутка буде незгірш за «роллс-ройс». Головне – відчуття переможця, з яким ти дивишся на світ. Як приємно ловити на собі зачудовані погляди молодих дівчат, солодко зіщулюватися під оцінююче-безсоромними очима зрілих жінок, бачити судомно-задрісні гримаси задріпаніших колег по чоловічому цеху. Життя напоює кожний мускул тіла. Бути чоловіком – це круто, особливо навесні. ■

**Богдан
Буткевич**

**Жанна
Безп'ячук**

ВІКНА-ПЛЯМИ

Якось для себе я відзначила, що подорожі українськими потягами неодмінно залишають підсвідоме каламутне, затуманене, навіть тривожне відчуття. І його ніколи немає після потягів, що курсують десь там, у західних широтах. Спроба осмислити цю відмінність, зрештою, завершилася дуже простим відкриттям. На нашому залізничному транспорті вікна завжди замазані, нечищені. А якщо додати до цього ревматичні протягивітродуви в старих некомпортбельних вагонах, то картина світу, що фільтрується крізь вікна, стає заплямована й вихолоджена. В тих, інших, західних експресах вікна вимиті, блискучі й герметичні. Немає плям – немає затуманення світу для подорожніх – є ясність. Давайте повсюдно піклуватися про наші вікна! ■

**Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСіМ!!**

Тарифи

- безкоштовні вхідні у 70 країнах
- у 116 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

Зручність

- ТревелСімка працює у 180 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

Додатково

- безкоштовна деталізація витрат Online
- "ТревелФакс": окремий балтійський номер для прийому fax2email
- "Експрес-Звіт": можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- "Локатор": можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- "Переказ Коштів"
- "Передзвоніть Мені"
- "ТревелКурс": можливість дізнатися курс поповнення ТревелСімки з телефону
- "Мобільне Поповнення": просте поповнення ТревелСімки з телефону під час подорожі без використання комп'ютера, не потребує Інтернет-доступу
- "Мобільний Перекладач"
- "ТревелГолос": голосові повідомлення автоматично пересилаються на Вашу е-пошту
- бонуси в програмах лояльності "Панорама" (МАУ) і "Меридіан" (Аеросвіт)

Продукція

- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туніс	0,75	0,25
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,39	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Греція	0,65	0,00	ОАЕ	0,65	0,00	Франція	0,59	0,00
Грузія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,59	0,00

Тарифи станом на 01/04/2010 р.

довідка та інформація про точки продажу:

(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001

w.TravelSiM.ua

Для малого та середнього
бізнесу

АТ «ПІРЕУС БАНК МКБ». Ліцензія НБУ №91 від 26.03.2010 року.

*6 міс.
безкоштовно!*

**PIRAEUS
BANK**
Піреус Банк
Надійний з 1916 року

**Резюме Піреус Банку
Досвід роботи з 1916 року**

Піреус Банк має видатний досвід у роботі з представниками малого та середнього бізнесу у країнах Південно-Східної Європи. Станом на 31 грудня 2009 року власний капітал банку становив 3,6 млрд євро, що є підтвердженням міцності й надійності партнера, з яким легко і зручно розвивати ваш бізнес.

Візьміть банк на роботу! Перші півроку – безкоштовно!*

Пропонуємо спеціальну пропозицію представникам малого та середнього бізнесу!

Оцініть переваги тарифного пакета «Легкий старт»:

- * безкоштовне ведення рахунку протягом 6 місяців;
- * безкоштовне відкриття мультивалютного рахунку;
- * безкоштовний інтернет-банкінг.

Вам буде дуже легко спробувати й переконатися в якісному і зручному обслуговуванні від Піреус Банку.

0 800 30 888 0

www.piraeusbank.ua

Дзвінки зі стаціонарних телефонів у межах України безкоштовні.
Вартість дзвінка з мобільного телефону відповідає тарифним планам операторів.

* Безкоштовне ведення рахунку протягом 6 місяців.

**PIRAEUS
BANK**
Піреус Банк
Надійний з 1916 року